

# Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

## Overzicht van de Vlaamse Rechtsliteratuur gedurende het rechterlijk jaar 1956-1957

Voor wie sedert jaren in de strijd staat voor de culturele ontvoogding van het Vlaamse volk, en meer in het bijzonder voor de vervlaamsing van het gerecht, is het een intens genot bij het begin van een nieuw rechterlijk jaar na te gaan wat in de voorbije maanden gepresteerd werd op rechtswetenschappelijk gebied en dan vast te stellen dat zoveel strijd niet tevergeefs geweest is, dat de grote hoop die zovelen bezielde stilaan meer en meer in vervulling gaat en dat de Vlaamse rechtsliteratuur gedurende het vorig rechterlijk jaar andermaal met fierheid kan wijzen op een aantal zeer belangrijke aanwinsten, waarvan er verschillende zijn die haar niet enkel kwantitatief komen verrijken, maar die haar werkelijk op een hoger peil hebben gebracht.

\* \* \*

Wanneer wij, zoals gebruikelijk, een dergelijk overzicht beginnen met het *burgerlijk recht* dient in de eerste plaats met enthousiasme gewezen te worden op het prachtige werk dat dit jaar gepubliceerd werd door Prof. René Dekkers, namelijk zijn « *Handboek van het burgerlijk recht* » waarvan in 1956 de eerste twee delen zijn verschenen, die elk wel 1.000 bladzijden tellen. Dit leerboek, dat door de geleerde auteur hoofdzakelijk samengesteld werd als handboek voor de cursussen van burgerlijk recht die door hem worden gedoceerd, was reeds in het Frans verschenen, en wij hebben destijds in het Rechtskundig Weekblad al de lof gesproken die deze uitgave verdiende. Doch de Vlaamse juristen waren onbetwistbaar wat naijverig op hun franstalige landgenoten omdat in hun eigen literatuur dergelijk voortreffelijk werk niet voorhanden was. Nu is deze ongelijkheid hersteld en de Nederlandse tekst van het handboek van burgerlijk recht van Prof. Dekkers is thans verschenen, niet als een vertaling van de Franse tekst, doch als een oorspronkelijk Nederlands werk dat naast het Frans-talige staat en dat thans voor al de juristen van het land zijn weldoende invloed zal kunnen doen gelden.

Want dit werk van Prof. Dekkers is werkelijk een publicatie van uitzonderlijk hoge waarde en het komt zelden voor dat voor een bepaald vak een zo degelijk leerboek het licht ziet. De onoverzienbare stof van het burgerlijk recht is hier gesynthetiseerd en herleid

tot de grootste eenvoud en bevattelijkheid. De onderwerpen worden uiteengezet in korte kapitels en de algemene beginselen, die telkens op de helderste wijze worden uitgestippeld, worden voortdurend in verband gebracht met zakelijke en klare voorbeelden uit de praktijk, zodanig dat zonder de minste moeite de meest uitgebreide en de meest ingewikkelde stof wordt geassimileerd.

Het boek van Prof. Dekkers is er een van de schitterendste bewijzen van, hoe in het recht enkel en alleen de grote principes van belang zijn en hoe, wanneer men eenmaal deze principes doorgrond heeft, alles eenvoudig en duidelijk wordt, zonder dat in het minst iets tekort wordt gedaan aan de grondigheid. Daarom is het boek van Prof. Dekkers zo belangrijk niet alleen voor de studenten in de rechten, die er een leerboek zullen in vinden dat hen niet enkel belang zal inboezemen, maar dat werkelijk van aard is hen mede te slepen en hun de passie voor het recht bij te brengen, doch ook voor de pratikerende jurist die er de grootste behoefte aan heeft, te midden van de verwarring die zich soms voordoet in de dagelijkse jurisprudentie, steeds terug te keren tot de principes en terug te gaan putten uit die kristalheldere bron die het boek van Prof. Dekkers is. Aan dit boek heeft iedereen een houvast. Ik ken veel oudere confraters, vergrijsd in de praktijk, die gelukkig zijn het nog dagelijks ter hand te kunnen nemen en er voortdurend een verheldering, een duidelijker klassificatie, een scherp geformuleerde bepaling, een raak voorbeeld of een lumineuse beschouwing in te vinden.

Met dit alles is het boek een uiterst origineel wetenschappelijk werk dat haast met geen ander handboek kan vergeleken worden; origineel in opvatting en in uitwerking. Bij elke rechtsfiguur geeft de auteur door middel van enkele lapidaire beschouwingen zijn eigen visie te kennen en haast op elke bladzijde zijn er prikkelende toetsen, een historische verwijzing, een korte sociologische of ethische uitleg, een bondige kritiek, die telkens degenen die het boek gebruiken diep te denken geven en die bij de juristen zoveel meer aarde aan de dijk zullen brengen dan lange theoretische of gestyleerde uiteenzettingen. En bij al deze hoedanigheden geeft het werk een keur van verzenningen naar de belangrijkste rechtspraak en worden verder telkens op zeer beknopte wijze de klassieke

en ook de meest recente controversen aangeduid waarbij dan ook door verwijzingen de gelegenheid wordt gegeven tot verdere studie.

Wanneer Prof. Dekkers er door dit meesterlijk werk in geslaagd is voor onze jonge juristen het burgerlijk recht, dat wel op eerste zicht saai en afschrikwekkend voorkomt, te hertoveren in een stof die beminlijk wordt, die de nieuwsgierigheid prikkelt en die met liefde bestudeerd wordt, heeft hij daardoor een prestatie verricht die werkelijk van uitzonderlijke betekenis is.

Laten wij er de auteur uiterst dankbaar om zijn dat onze Vlaamse rechtsliteratuur thans beschikt over dit merkwaardig boek dat, wat het Nederlands taaleigen betreft, beantwoordt aan alle vereisten. En laten wij er onze bewondering voor uitspreken dat Prof. Dekkers er in geslaagd is in één enkel jaar deze twee lijvige delen van de pers te laten komen. Het geeft ons de zekerheid dat het derde deel, dat het werk zal besluiten, ook binnen zeer korte tijd beschikbaar zal zijn en dat aldus de Vlaamse rechtswetenschap zal kunnen bogen op een werk dat tot nog toe ontbrak en dat voor zeer lange tijd voor al de Vlaamse juristen, jongere en oudere, zal zijn als een dagelijks brevier.

Een tweede uiterst belangrijk boek op het gebied van het burgerlijk recht werd gepubliceerd in de *Algemene Practische Rechtsverzameling* van de hand van Prof. Jan Ronse onder het trefwoord «*Schade en schadeloosstelling (Onrechtmatige daad)*», een lijvige verhandeling van meer dan 800 bladzijden.

In 1954 had Prof. Jan Ronse het proefschrift laten drukken dat hij had verdedigd voor de Universiteit te Leuven ter verkrijging van de graad van geaggregeerde van het hoger onderwijs «*Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad*». Het werd destijds besproken in het Rechtskundig Weekblad en er werd op gewezen welke ontzaglijke som kennis in dit boek verwerkt was, kennis niet alleen van de Belgische rechtsleer en rechtspraak, doch ook zeer uitgebreide kennis van het vergelijkend recht. Dit boek was zo voortreffelijk dat het niet alleen aan de auteur een schitterende promotie bezorgde, doch dat hij tevens spoedig benoemd werd tot hoogleraar aan de Leuvense Alma Mater.

Thans verschijnt een nieuw werk van Prof. Jan Ronse over hetzelfde onderwerp dat hij zo uitstekend beheerst. Het was vanzelfsprekend dat in dit nieuwe boek veel van hetgeen reeds in het proefschrift voorkwam is moeten hernomen worden, doch dit werd dan telkens aangevuld met al wat in de allerjongste tijd op het gebied van rechtsleer en rechtspraak aan het licht kwam. Doch grote delen van het werk zijn volkomen nieuw, zodat het geheel werkelijk als een volledig nieuw boek dient beschouwd te worden. Sommige meer theoretische vraagstukken, die in het proefschrift uitvoerig werden ontwikkeld, komen in het thans verschenen werk in meer beknopte vorm voor, andere die vooral belang hebben voor de praktijk zijn meer uitvoerig uitgewerkt geworden, daar de A.P.R., zoals haar titel het aanduidt, hoofdzakelijk op praktische doeleinden is afgestemd.

Deze nieuwe behandeling van de stof is hoofdzakelijk het geval wat betreft de bespreking van het ogenblik waarop de aanspraak op schadeloosstelling ontstaat en de gevolgen hiervan; de wijziging in de waardeuitdrukking van de schade, zoals schommelingen van prijzen en lonen en wijzigingen in de koopkracht van de munt, in de wisselkoers en de rentevoet; de vermeerdering en de vermindering van de omvang der schade; nieuwe schadeposten en verbete-

ring in de toestand van de benadeelde; de bespreking van de latere gebeurtenissen van aard om de waarschijnlijkheid nader te bepalen van hetgeen gebeurd ware zonder de onrechtmatige daad en het toerekenen van de voordelen ontstaan in verband met de onrechtmatige daad of met de schadeloosstelling.

Volledig nieuw zijn de titels betreffende de schadeloosstelling verschuldigd door ontoerekenbaren en de aanspraak op schadeloosstelling van groeperingen en van hun leden. Ook werden de hoofdstukken betreffende de bijzondere vraagstukken der schadeloosstelling voor personenschade volledig herwerkt.

Het is dus duidelijk dat het nieuwe boek van Prof. J. Ronse op zichzelf staat naast het vroegere proefschrift en dat het, gezien de uitgebreide nieuwe en totaal herwerkte bestanddelen die het bevat, naast het vroegere werk volledig onmisbaar is voor alle vraagstukken die zich voordoen op het zo uitgestrekt terrein van de vergoeding voor onrechtmatige daad.

Al is de publicatie van dit nieuw boek in de A.P.R. zoals hoger gezegd bedoeld als wegwijzer in de praktijk, toch heeft het werk van Prof. Ronse een hoogstaand zuiver wetenschappelijk karakter, vooral door zijn menigvuldige verwijzingen naar rechtsvergelijkende elementen. Frans, Nederlands, Duits en Zwitsers recht worden voortdurend ter vergelijking aangehaald en de uiteenzettingen van de auteur zijn geadstrueerd met een rijkdom van bewijsplaatsen, die ons toelaten met volle overtuiging te verklaren dat dit werk zijn gelijke niet heeft onder de Franstalige boeken die in ons land hetzelfde onderwerp behandelen.

Een ander boek, eveneens gepubliceerd in de A.P.R., vormt ook een rijke aanwinst voor de Vlaamse rechtsliteratuur, namelijk de verhandeling van Prof. Willy Delva over «*Huwelijksvermogenstelsels*». Het is klaarblijkelijk de bedoeling van Prof. Delva heel het huwelijksgoederenrecht op grondige wijze te behandelen in een reeks tractaten, die in de A.P.R. zullen gepubliceerd worden, want het boek dat thans van de pers is gekomen draagt als ondertitel «*Deel I. Het huwelijkscontract. Algemene beginselen*». Niemand was meer bevoegd om de behandeling van deze moeilijke stof voor zijn rekening te nemen dan Prof. Delva, die door zijn in 1952 verschenen proefschrift over «*Het huwelijksvermogenstelsel van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten*» getoond heeft op dit terrein een specialist te zijn van uitzonderlijke bevoegdheid.

In het thans verschenen werk bestudeert de auteur achtereenvolgens de karakteristieken van het huwelijkscontract, de vereisten tot zijn geldigheid naar vorm en inhoud, de voorwaarden tot tegenstelbaarheid aan derden en de uitwerking van het contract. Eenvoudig en zakelijk worden in elk kapittel de beginselen toegelicht met telkens erbij aansluitend de zo menigvuldige controversen welke zich op dit gebied voordoen, met zeer uitvoerige toelichtingen en verwijzingen, zodanig dat de stof hier werkelijk volledig wordt uitgeput. De auteur bepaalt zich echter niet tot een uiteenzetting bedoeld voor de praktijk; zijn tractaat staat op een veel meer verheven plan en al de vraagstukken welke zich in verband met het huwelijkscontract voordoen worden toegelicht met beknopte historische verwijzingen, met de grondige bespreking van de verschillende theorieën die in de rechtsleer werden ontwikkeld, waarbij telkens de schrijver zijn eigen mening op wetenschappelijk verantwoorde wijze adstrueert.

Dit uitstekend boek zal veel verheldering brengen omtrent een stof waarvan nog zeer veel gegevens heftig omstreden worden en de eigen meningen van de

schrijver over menigvuldige betwistingen zullen in ons Belgisch recht gelden als kostbare aanwijzingen.

Laten wij hopen dat naast dit tractaat over het huwelijkscontract in het algemeen de auteur spoedig de tijd vinde om ons ook over de verschillende stelsels van huwelijkscontracten even degelijke en waardevolle verhandelingen te bezorgen.

Vermelden wij hier ook nog het zeer verdienstelijk werk dat verricht werd, eveneens in de A.P.R., door de Heer Rechter R. Soetaert der Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent, die voor verschillende verhandelingen, die reeds in dit verzamelwerk verschenen, *ontwerpen van akten* opstelde die als aanvulling aan deze tractaten werden toegevoegd. Rechter Soetaert was hiermede reeds begonnen na het trefwoord « kleine nalatenschappen » en in het afgelopen rechterlijk jaar heeft hij de ontwerpen van akten opgesteld voor de trefwoorden *Afpaling*, *Beroep* en *Landpacht*. Het werk van Rechter Soetaert dient bijzonder geprezen te worden. Het is een uiterst secuur en zeer ondankbaar werk, doch het is van aard om aan de praktijk de grootste diensten te bewijzen. Het heeft vooral het groot nut ontwerpen te bezorgen die volledig beantwoorden aan de vereisten van het Nederlandse taal-eigen en die tevens op voortreffelijke wijze juridisch verantwoord zijn. In alle bescheidenheid heeft Rechter Soetaert hier een werk verricht dat ten eerste dient gewaardeerd te worden en dat het belang van de A.P.R. voor de rechtspraak in bijzondere mate verhoogt.

\* \* \*

Naast deze meer wetenschappelijke prestaties dienen wij nog te vermelden enkele pogingen tot vulgarisatie van de kennis van het burgerlijk recht. Ook op dit terrein werden gedurende het vorig jaar een paar geschriften uitgegeven die volkomen beantwoorden aan het doel voor hetwelk ze werden opgesteld.

Pleitbezorger A. Rodenbach, die reeds zoveel geschriften publiceerde om de kennis van het burgerlijk recht te populariseren, deed in de reeks « *Het recht in het burgerlijk leven* » een vijfde deel verschijnen, gewijd aan « *De Verbintenissen* ». Dat een man, zoals Mr Rodenbach, die dagelijks in de praktijk staat, zich de opoffering getroost om zijn schaarse vrije tijd te besteden aan de vulgarisatie van de rechtsprincipes, dient ten eerste op prijs gesteld te worden en de door hem uitgegeven werkjes en ook datgene dat onlangs verscheen over « *De verbintenissen* » zullen niet nalaten heel wat verkeerde begrippen uit te schakelen en aan de rechtzoekenden een betere kennis bij te brengen van hun rechten en plichten.

De Heer Frans Kerremans-Maes, die in 1950 een praktische verhandeling liet verschijnen over de « *Erfregeling van kleine nalatenschappen* », publiceerde thans « *Het verklarend wetboek van de vruchtgebruiker* ». Het is een boekje geschreven in volkse trant, uiterst bevattelijk voor de eenvoudige burger, doch waarin heel wat nuttige gegevens verwerkt zijn die zelfs de praktische juristen soms met vrucht zullen kunnen consulteren.

Op het gebied van het burgerlijk recht hebben wij dus in het afgelopen jaar enkele essentiële aanwinsten aan te merken en de boeken van Prof. Dekkers, Ronse en Delva hebben de wetenschap van het burgerlijk recht in de Nederlandse taal een heel eind verder gebracht.

\* \* \*

Wanneer wij nu onze blikken richten naar het

*burgerlijk procesrecht* valt hier in de eerste plaats aan te stippen de uitstekende verhandeling die gewijd werd door de Heer W. Brosens, substituuut van de Krijgsauditeur te velde, aan het « *Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel* ». Deze verhandeling werd zo terecht in 1954 bekroond met de A. Vleurinckprijs van de A.P.R. Het werk van de Heer Brosens verdiende deze prijs dubbel en dik en het vormt een volkomen nieuwe en originele bijdrage over een onderwerp waaromtrent in heel de Belgische rechtsliteratuur niets gelijkaardigs te vinden was. Logisch ingedeeld, helder uiteengezet en overvloedig gedocumenteerd, vormt deze uitvoerige verhandeling, die 350 bladzijden beslaat, een geslaagde synthese van een van de belangrijkste hoofdstukken van ons procesrecht, een mijn van wetenswaardigheden en een betrouwbare wegwijzer voor de rechtspraak.

Na een eerste studie van het rechtsmiddel gaat de schrijver na welke gerechtelijke beslissingen vatbaar zijn voor beroep. Hij bestudeert de kwaliteiten van appellant en geïntimeerde en weidt dan uit over de termijn binnen dewelke beroep kan ingesteld worden en de vorm waarin dit rechtsmiddel dient te worden aangewend. Daarop komen aan de beurt de gevolgen van het instellen van beroep, de opschortende kracht, de devolutie en de evocatie. Afzonderlijke hoofdstukken worden gewijd aan het incidenteel beroep, de nieuwe eisen in beroep, de tussenkomst en de verdere regelen nopens de rechtspleging in beroep, zoals verstek en verzet, met ten slotte een titel gewijd aan de tenuitvoerlegging van de in beroep gevelde beslissing en de voortzetting van het geding. Geen enkel vraagstuk werd bij dit alles vergeten. Elke oplossing wordt gestaafd door menigvuldige verwijzingen en het geheel legt getuigenis af van een scherpe juridische geest en een vlot uiteenzettingsvermogen, wat aan dit werk zijn blijvende betekenis verleent.

Een heuglijke gebeurtenis, die in dit kapittel dient aangestipt te worden, is het feit dat het groot werk van Mr R. van Lennep over het *Belgisch burgerlijk procesrecht*, thans voltooid is geworden. Gedurende het vorig rechterlijk jaar zijn de twee laatste delen verschenen van deze reusachtige onderneming, die thans, samen met het boek over het « *Kortgeding* » tien lijvige delen beslaat. Het zijn de delen VIII en IX, respectievelijk betrekking hebbende op de *Bevoegdheid* en de *Rechterlijke inrichting*.

Laten wij eerst en vooral een eresaluut brengen aan de auteur, die er in geslaagd is dit geweldig werk tot een goed einde te brengen. Ook in de Franse taal bezitten wij in België geen enkel werk van deze omvang betreffende het burgerlijk procesrecht en men moet teruggaan tot monumenten zoals deze van Garsonet en Cesar-Bru in Frankrijk om er het werk van Mr van Lennep mede te vergelijken. Het getuigt van een uitzonderlijke werkkraft dat deze reeks boeken op zo betrekkelijk korte tijd is kunnen tot stand komen.

Wanneer het werk daar nu in zijn geheel voor ons ligt beseft men slechts terdege welke bovenmenselijke som arbeid deze uitgave vertegenwoordigt.

Het werk van Mr van Lennep zal een blijvende grondslag zijn voor alle diepere studie der problemen van ons proceduurrecht.

De beide delen, die thans verschenen, zijn in de hoogste mate aantrekkelijk. Misschien was het aangewezen geweest eerst de rechterlijke inrichting in deel VIII te behandelen en daarna slechts de bevoegdheid in deel IX, daar vanzelfsprekend de rechterlijke inrichting logisch de bespreking van de bevoegdheid voorafgaat, doch daar beide stukken in afzonderlijke delen behandeld zijn schaaft zulks natuurlijk niet.

De methode die door de auteur gebruikt wordt is ons door de vroeger verschenen delen vertrouwd. Na de uiteenzetting van de algemene begrippen komt in elk hoofdstuk een opeenvolging voor van nummers waarin telkens alle mogelijke gegevens betreffende wetgeving, rechtsleer en rechtspraak worden aaneengerijgd. De documentatie die hier gebracht wordt is overweldigend en misschien is deze overvloed wel enigszins nadelig voor de systematiek. De wetenschappelijke waarde van het boek zou er bij gewonnen hebben wanneer in de plaats van een mozaïek van gegevens strenger aan de algemene lijn en de grote beginselen ware vastgehouden geworden. Dit doet natuurlijk niets af aan het buitengewoon groot praktisch nut dat deze berg van excerpten ons brengt en de historische gegevens, de verwijzingen naar vreemd — vooral Nederlands — recht en de critische opmerkingen, die sporadisch in het boek voorkomen, vormen een onuitputbare bron van wetenswaardigheden.

Bij het gebruiken dezer boeken vraagt men zich soms af om welke reden de auteur het nuttig heeft gevonden haast elke alinea te doen voorafgaan door een nummer, dat dikwijls slechts een paar lijnen bestrijkt. Al heeft zulks zeer weinig belang, toch geeft het aan het werk een indruk van verdeeldheid, die het geheel niet ten goede komt.

Het VIIIe deel beschrijft in detail de regelen van de bevoegdheid der verschillende rechtsmachten, de wijze om de bevoegdheid en de aanleg te bepalen en ten slotte de voorschriften over de plaatselijke bevoegdheid. Al de vraagstukken, welke hiermede gepaard gaan worden tot in de laatste details onderzocht en er zal wel geen punt zijn dat er mede verband houdt waaromtrent in het werk niet een bespreking te vinden is.

Het IXe deel staat ten slotte helemaal op zichzelf. De organisatie van onze rechtsmachten houdt verband met essentiële vraagstukken van ons staatsrecht en zij worden alle uitgediept met dezelfde grondigheid. De auteur laat niet na zijn aandacht te wijden aan de kritiek die op vele punten op onze rechterlijke inrichting aan de dag is gekomen en de voorgestelde wijzigingen te bespreken. Zo is, wat het ambt van pleitbezorger betreft, Mr van Lennep voorstander van de samenvoeging der functies van avoué en advocaat. De algemene bespreking van het rechterlijk ambt en van het openbaar ministerie vormen een uitstekende synthese van de functie dezer belangrijke organen. Ook de behandeling van de organisatie der Orde van advocaten is een voortreffelijke samenvatting van wat op dit gebied belang heeft.

Bij de voltooiing van zijn groot werk verdient Mr van Lennep de oprechte gelukwensen van al de Vlaamse juristen voor de zeer aanzienlijke bijdrage die hij, dank zij jaren onverpoosd zwoegen, aan de Vlaamse rechtsliteratuur heeft bezorgd.

\* \* \*

Op het gebied van het strafrecht is de productie minder uitvoerig geweest. Wij kunnen enkel wijzen op het preadvies dat verschenen is van de hand van de Heer Procureur-Generaal Prof. H. Bekaert over « *Het verschoningsrecht in de Belgische strafwetgeving* » dat samen werd gepubliceerd met het advies van Mr A. van Dulleman, Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te Amsterdam, in de uitgaven der Vereniging voor vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. Dit preadvies, waarin de Heer Bekaert op zakelijke wijze het positief recht betreffen-

de de verschoning in België uiteenzet, is de auteur aanleiding geweest tot verdere studie; hij heeft er ook zijn mercuriale aan gewijd, die vorig jaar uitgesproken werd op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent en deze mercuriale is uitgegroeid tot een uitvoerig boek over hetzelfde onderwerp, dat binnenkort zal verschijnen in de Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek, uitgegeven door het Rechtskundig Weekblad. Wij zullen dus pas na deze verschijning de gelegenheid hebben de bijzondere verdiensten van dit werk in het licht te stellen.

Verder verscheen in het *Administratief Lexicon* een verhandeling van de hand van Prof. M. J. Vanhoudt, Advocaat-Generaal bij het Hof van Beroep te Gent, over « *De Jury* ». Deze uiteenzetting behandelt de bevoegdheid van het Hof van Assisen, de samenstelling van de jury en de procedure voor het Hof. Al het essentiële is er in vermeld, zakelijk en precies. Men zal er zich niet over verwonderen dat deze uiteenzetting van een strafrechtelijk onderwerp gepubliceerd wordt in het Administratief Lexicon. Inderdaad behoren zekere gedeelten ervan, zoals het aanleggen van de lijst der gezwoornen, e.a. tot het administratief recht en de uiteenzetting van Prof. Vanhoudt is in het Administratief Lexicon dan ook volkomen op zijn plaats.

Een ander werk dat tegelijkertijd deel uitmaakt van het strafrecht en het administratief recht is het boek van de Heren A. De Smet en R. Tyberghien over « *De strafrechtelijke verantwoordelijkheid der agenten in overheidsdienst* ». Waar ons grondwettelijk stelsel voorziet dat er geen voorafgaand verlof nodig is om vervolgingen in te stellen tegen ambtenaren wegens hun ambtsverrichtingen, komt het er op aan te weten in welke gevallen de verantwoordelijkheid van de ambtenaren zich kan voordoen. Deze verantwoordelijkheid kan gesanctioneerd worden tuchtrechtelijk, burgerrechtelijk of uiteindelijk ook strafrechtelijk. De schrijvers gaan nu na welke strafsancities ten opzichte van onrechtmatige handelingen van agenten in overheidsdienst opgesloten liggen in onze Grondwet en in de menigvuldige wetten die de rechten en vrijheden der burgers beschermen. Het is het eerste overzicht dat over deze stof in ons land werd uitgegeven en het boekje is een voortreffelijke aanwinst zowel voor het strafrecht als voor het administratief recht.

\* \* \*

Het handelsrecht, het nijverheidsrecht en het sociaal recht werden in het afgelopen jaar minder bewerkt.

Wat het handelsrecht betreft verscheen het boek van Dr Jos Raemaekers « *De gewone commissaris en de commissaris-revisor bij de handelsmaatschappijen* ». De wettelijke bepalingen op dit stuk worden grondig toegelicht en het boek is onmisbaar voor de vele juristen die zich praktisch met het vennootschapsrecht bezighouden.

Aangaande het nijverheidsrecht liet de heer Trogh een verhandeling verschijnen over de « *Eenmaking van de Nederlandse en Belgische Octrooiwetgeving* ». Het is verheugend dat de juristen aan beide zijden van de grens meer en meer hun aandacht wijden aan de vergelijking van het recht in hun respectievelijke landen. Hoe moeilijk het ook zal te verwezenlijken zijn, toch blijft het grote doel gesteld in de breedste mate eenmaking van het recht in Nederland en België tot stand te brengen. Het octrooiwezen heeft hieraan dringende behoefte en het was dan ook wenselijk eens nauwkeurig de toestand, zoals hij zich in de beide landen voordoet, te vergelijken. De heer Trogh heeft het op

voortreffelijke wijze gedaan. Na een inleiding, waarin de bepalingen worden onderzocht en een historisch overzicht wordt gegeven, gaat de auteur de voorwaarden na voor de brevetteerbaarheid in de beide landen en onderstreept hij de verschillen welke zich voordoen. Daarna onderzoekt hij de verlening van het octrooi met al de formaliteiten welke hiermede gepaard gaan. Verder de rechten en plichten voortvloeiende uit de brevetten; de eigendom van de brevetten en hun verval. Dan komt aan de beurt het onderzoek van de beperkingen van de rechten voortvloeiende uit de brevetten, namelijk het recht van de voorgebruiker en de gedwongen licentie. Eindelijk behandelt de auteur nog de verschillende internationale conventies welke op dit gebied werden gesloten. Na elk hoofdstuk stelt hij in beknopte besluiten de overeenkomsten en de verschillen in het licht en oordeelt hij over de mogelijkheden die bestaan om deze verschillen tussen Nederland en België te overbruggen. Voor wat een toekomstige eenmaking betreft is de auteur optimist en is hij van oordeel dat de verschillen, welke uit zijn studie zo duidelijk blijken, geen onoverkomelijke hindernis zullen vormen. Hij beschouwt echter deze oplossing slechts als een overgangperiode om uiteindelijk te komen tot het « internationaal brevet ».

Een uitvoerige bibliographie besluit het werk, dat een uitstekende basis vormt voor de werkzaamheden van de commissie die zich bezighoudt met de eenmaking van het octrooirecht.

Aangaande het *sociaal recht* kunnen wij enkel vermelden de bekende uitgave van de heer R. Geysen, « *Arbeidsrechtspraak* », waarvan in 1949 een eerste deel was verschenen, dat de periode 1922-1948 bestreek. Het werd aangevuld met een nieuw deel, dat de arbeidsrechtspraak verzamelt over de periode 1949-1955. Degenen die voor de arbeidsgerechten zaken behandelen zijn de heer Geysen zeer dankbaar voor zijn benediktijnerwerk dat hun de taak zo zeer vergemakkelijkt.

De wijzigingen in de laatste jaren aangebracht aan de wetten op de arbeidsongevallen waren aanleiding tot het verschijnen van een samenvatting van al deze wetgevende bepalingen van de hand van de heer Delsaert: « *De wet betreffende de vergoeding der schade spruitende uit arbeidsongevallen* », een werkje, dat verheldert en vereenvoudigt.

\* \* \*

Het *fiscaal recht* schijnt gedurende het vorig jaar een rustperiode gekend te hebben. Na het meesterlijk werk, dat te voren verscheen van de hand van Prof. J. Van Houtte: « *Beginnelen van het Belgisch Belastingrecht* », en het uitstekend « *Handboek voor fiscaal recht* » van de hand van de heer A. Tiberghien, zijn er, buiten talrijke tijdschriftartikelen, geen essentiële werken gepubliceerd. Wij mogen echter niet onaangestipt laten de moedige werkzaamheid van de heer Van de Winckele die onverdroten voortgaat met het publiceren van zijn *Fiscale documentatie* en die vorig jaar een *Boek der barema's* in het licht gaf, dat op praktisch gebied uitermate nuttig is.

\* \* \*

Aangaande het *staats- en administratief recht* is de oogst des te overvloediger, vooral dank zij de uitstekende verhandelingen die verschenen in het *Administratief Lexicon*.

Laten wij echter in de eerste plaats de aandacht vestigen op een uiterst belangrijk werk, dat gepubli-

ceerd werd door de heer H. Lenaerts: « *De burgerlijke, politieke en administratieve rechten in de bevoegdheidsregeling naar Belgisch Recht* ». Het is een proefschrift verdedigd aan de Universiteit te Gent, waarmede de Heer Lenaerts op schitterende wijze de graad verkreeg van geaggregeerde van het hoger onderwijs. Dit werk kan beschouwd worden als een van de zeer belangrijke boeken van onze administratiefrechtelijke literatuur. Het vraagstuk aangaande de onderscheiding tussen burgerlijke en politieke rechten, dat zijn oorsprong vindt in de bepalingen van artt. 92 en 93 van onze Grondwet, is er een dat sedert vele jaren levendige discussies heeft verwekt tussen de juristen, dat een groot praktisch belang heeft voor de afbakening van de bevoegdheid der rechtsmachten en waarvan het belang nog in grote mate is gestegen door de oprichting van de Raad van State. De Heer Lenaerts, na onderzocht te hebben welke de waarschijnlijke bedoeling geweest is van onze grondwetgever omtrent de onderscheiding tussen burgerlijke en politieke rechten, gaat dan na wat in de rechtsleer over dit passionant onderwerp werd geschreven en hoe de jurisprudentie van het Hof van Cassatie omtrent dit punt zich heeft ontwikkeld, waarna dan tevens de jonge rechtspraak van de Raad van State wordt onderzocht. De tweeledige indeling tussen burgerlijke en politieke rechten kan volgens de auteur niet als volledig beschouwd worden omdat een ganse reeks subjectieve rechten, die in de laatste jaren vooral door de sociale wetgeving in het leven werden geroepen, onmogelijk in een van beide categorieën kunnen ondergebracht worden. De auteur is dan ook van mening dat het noodzakelijk is dat voor deze rechten een afzonderlijke categorie, namelijk die der administratieve rechten zou worden aanvaard. De auteur vat het begrip « politieke rechten » op in de strengste zin, namelijk in deze dat die rechten enkel kunnen toebehoren aan de Belgische staatsburgers. Wanneer het nu nodig blijkt een driedelige indeling te aanvaarden, is de schrijver van oordeel dat de bevoegdheidsregelen voorzien in artt. 92 en 93 van de Grondwet gehandhaafd blijven, doch dat ook de administratieve rechten, welke hij voorziet, dienen te genieten van rechtsbescherming, en wanneer de wetgever geen administratief rechtscollege heeft opgericht, de rechterlijke macht bevoegd is om van de geschillen over deze administratieve rechten kennis te nemen. De uiterst delicate vraag betreffende het criterium dat kan aanvaard worden voor het onderscheid tussen de klassieke burgerlijke rechten en de administratieve rechten meent de schrijver te vinden in de aard van het rechtscollege dat bevoegd is om uitspraak te doen over de geschillen die het recht tot voorwerp hebben.

De conclusie van de auteur is dan ook dat burgerlijke rechten zijn diegene welke in geval van geschil uitsluitend door de rechterlijke macht worden beoordeeld. Politieke en administratieve rechten zijn diegene waarvoor de wetgever een administratief rechtscollege heeft aangeduid om de desbetreffende geschillen te beslechten en van deze rechten zijn nu die welke betrekking hebben op de deelneming van de staatsburgers aan de uitoefening van de openbare macht, politieke rechten; de overige zijn administratieve rechten.

Deze stelling wordt door schrijver geadstrueerd met een rijke documentatie en zij wordt met klem verdedigd tegen de bezwaren die er van verschillende zijden kunnen tegen ingebracht worden. Het befaamd arrest van 21 december 1956 van het Hof van Cassatie is het niet eens met de stelling van de auteur. Het probleem zal nog wel heel wat wetenschappelijke

discussie uitlokken, doch het boek van de Heer Lenaerts is van blijvende betekenis omdat het vraagstuk er zo duidelijk in gesteld wordt en omdat de argumenten uit de rechtsleer en de rechtspraak er zo voortreffelijk worden in uiteengezet. Het is een groot boek in ons administratief recht en het is een prachtige aanwinst voor de Vlaamse rechtswetenschap. Het Rechtskundig Weekblad is er gelukkig om dat dit werk in zijn «Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek» is kunnen uitgegeven worden.

De Heer Lenaerts heeft in verband met hetzelfde vraagstuk ook een merkwaardige verhandeling gepubliceerd in het Administratief Lexicon over «*Administratieve rechtscolleges*» waarvan hij een duidelijke begripsomschrijving tracht te geven. Hij spoort de kenmerken op die vereist zijn om een werkelijk rechtscollege te kunnen onderscheiden. De verhandeling is een voortreffelijke aanvulling van het hiervoor vermeld proefschrift. Het is op zichzelf een uitvoerig werk dat steunt op veel opzoekingen en een uiterst klaar doorzicht.

De Heer Lenaerts heeft zich door deze beide werken doen kennen als een uitstekend beoefenaar van het administratief recht, van wie deze tak van de wetenschap nog heel veel mag verwachten.

Het is ook in het Administratief Lexicon dat de verhandeling verscheen van de Heer Robert Senelle over de «*Ministerraad*», waarover in de rechtsliteratuur zo weinig te vinden is. De auteur, in zijn hoedanigheid van adjunct kabinetschef van de Heer Eerste-Minister, was bijzonder aangewezen om dit onderwerp te behandelen. De bevoegdheid en de werkwijze van de ministerraad worden uitvoerig ontleed en er wordt ook gehandeld over de subcommissies die bestaan in de schoot van de ministerraad, zoals het begrotingscomité, het ministerieel comité voor economische coördinatie en het interministerieel comité van het gezin. Verder wordt het werk besloten met een studie over de administratieve diensten van het voorzitterschap van de raad. Het is voor de eerste maal dat in ons Belgisch recht alle juridische gegevens verzameld werden betreffende deze zo uiterst belangrijke instelling. De beoefenaars van het publiek recht zullen dit zeer op prijs stellen.

In de publicaties van de Vereniging voor de vergelijkende studie van het Recht van België en Nederland publiceerde de Heer Dr. R. Picavet, griffier van de Provincie Antwerpen, een preadvies over «*De positie van het College van Burgemeester en Schepenen en van de burgemeester in het Belgisch recht*». Het is een uiterst geslaagde synthese, die in een beknopt bestek het essentiële van het onderwerp behandelt om aan de Nederlandse juristen een duidelijk overzicht te geven van de bijzonderste elementen van ons Belgisch gemeenterecht.

De Heer A. Pomba, adjunct-administrateur van de Veiligheid van de Staat en administrateur van de Vreemdelingenpolitie, wijdde een boekje aan «*De status van de vreemdelingen in België*» dat geschreven werd naar aanleiding van de wet van 28 maart 1952.

Door het ambt dat hij uitoefent was de Heer Pomba bijzonder aangewezen om het nieuwe recht, dat in de laatste jaren in België geldt ten opzichte van de vreemdelingen uiteen te zetten en toe te lichten. De wet van 1952 en de verschillende uitvoeringsbesluiten, waartoe zij aanleiding gaf, roepen menigvuldige delicate rechtsvragen naar voren, welke door de schrijver onderzocht en opgelost werden in streng juridische, doch breed menselijke geest. De vele bij-

lagen die aan het werkje zijn toegevoegd maken het des te nuttiger voor het practisch gebruik.

Wij zouden hier ook nog bijzonder de aandacht van onze lezers willen vestigen op een belangrijk werk dat in alle bescheidenheid werd uitgegeven door de Heer Maurits Spreutels, inspecteur-generaal bij het Ministerie van Financiën en ere-kabinetschef van verschillende ministers. De Heer Spreutels, die door zijn ambt een bijzonder grote ervaring heeft van de publieke financiën, doceert dit vak aan het Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen te Brussel. In 1953 verscheen van zijn hand in de reeks der gestencileerde cursussen, uitgegeven door de N.V. Standaard-Boekhandel, een tweedelig werk over de rijkscomptabiliteit waarin de stof van de cursus, welke door de Heer Spreutels gegeven wordt, was vervat. Vorig jaar is nu in deze reeks een nieuw deel verschenen, gewijd aan «*De staatsbegroting*». Jammer genoeg is dit werk al te weinig bekend daar het enkel uitgegeven is als gepolygrafiseerde cursus en haast uitsluitend bestemd is voor de studenten van het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen. Het zou nochtans verdienen op een veel bredere schaal verspreid te worden, want systematische werken over de openbare financiën hebben wij ongelukkig nog niet in onze Vlaamse rechtswetenschap. Het boek van de Heer Spreutels zou tevens zulke verspreiding verdienen, omdat het een zeer goed werk is dat de juridische regelen die de staatsbegroting betreffen op zeer bevattelijke wijze systematiseert en een stof die aan vele enigszins geheimzinnig schijnt, gemakkelijk aan de studenten toegankelijk maakt. In zijn cursus over de staatsbegroting behandelt de auteur algemene begrippen, zoals het juridisch karakter van de begroting, de begrotingsmacht van het parlement en de evolutie van de ideeën betreffende de begroting, zoals deze evolutie zich heeft voorgedaan in het kader van de rechtstaat. In het tweede deel wordt wat de auteur noemt de morfologie van de begroting behandeld, namelijk de wijze waarop de begroting wordt ontworpen en de manier waarop ze wordt ingedeeld. In het volgend hoofdstuk, dat schrijver betiteld als «*Het aanrekeningsstelsel*», worden de verschillende methoden onderzocht volgens dewelke de begroting wordt verwezenlijkt en namelijk de aanrekening van de uitgaven en van de ontvangsten. Het kapittel betreffende de kenmerken van de begroting wordt ingedeeld in de statische en de dynamische kenmerken en betoogt dan ten slotte hoe de functionele uitbeelding van de begroting geen volledige voldoening weet te schenken en hoe de moderne evolutie zich richt naar het stelsel der nationale comptabiliteit. De twee laatste hoofdstukken zijn gewijd aan de begrotingscyclus, namelijk de voorbereiding van de begroting, de parlementaire goedkeuring, de uitvoering en de rekening, en aan de begrotingscontrole.

Het Belgisch stelsel wordt door de schrijver steeds in het kader geplaatst van de wetenschappelijke leer over het budget op internationaal gebied en het is te hopen dat het de Heer Spreutels zal gegeven zijn zijn cursussen over de rijkscomptabiliteit en de staatsbegroting te herwerken tot één groot boek over de Belgische openbare financiën, waaraan onze wetenschap van het publiek recht de grootste behoefte heeft.

De Heer J. Vandenbossche, de specialist op het gebied van de gemeentelijke financiën, liet in het Administratief Lexicon twee verhandelingen verschijnen, respectievelijk gewijd aan «*De gemeentelijke financiën in het algemeen*» en aan «*De gemeentecomptabiliteit*», die beiden een commentaar vormen

op het algemeen reglement op de gemeentelijke comptabiliteit van 1945. Buiten deze twee tractaten, die doen blijken van een grondige kennis, van het behandelde onderwerp, publiceerde de Heer J. Vandebossche zijn «*Handboek over de financiën en de comptabiliteit der gemeente en gemeentebedrijven*» uitgegeven door de Westvlaamse school voor bestuursrecht te Brugge, een werk dat een uitstekende leidraad is voor al wat de gemeentelijke financiën aangaat.

Het Administratief Lexicon heeft nog onder het algemeen trefwoord «De openbare kredietinstellingen» een eerste verhandeling gepubliceerd over het «*Gemeentekrediet van België*» door de Heer M. Van Audenhove, secretaris-generaal van deze belangrijke instelling. Deze verhandeling kan gelden als een model van synthetische uiteenzetting over het ontstaan, de werking en de financiële structuur van het belgisch «Gemeentekrediet». Enkel het essentiële wordt medegedeeld en toch is de auteur er in geslaagd een volledig en helder beeld te geven van het doel dat het gemeentekrediet nastreeft, van de wijze waarop het dit doel tracht te verwezenlijken en van de gewichtige rol die het speelt in de financiële aangelegenheden van onze provinciën en gemeenten.

Van dezelfde degelijkheid geeft blijk een andere uitvoerige verhandeling, die eveneens vorig jaar gepubliceerd werd in het Administratief Lexicon over «*De gemeentegoederen*» van de hand van de Heer Inspecteur generaal A. Dewael. In het gedeelte dat betrekking heeft op de domeingoederen zijn vooral de uiteenzettingen betreffende de concessies en de wegvergunningen van belang, terwijl in de titel die aan de privaattoederen gewijd wordt er een volledige juridische uiteenzetting wordt gegeven van al wat betreft aankoop, schenkingen en legaten, verkoop, verhuring en verpachting met de bij dit alles geldende regelen der administratieve voogdij. Het tractaat is gekenmerkt door een overvloedige verwijzing naar de jurisprudentie die op dit terrein zo belangrijk is om de wettelijke en reglementaire bepalingen aan te vullen. De studie wordt besloten met een uitgebreide bibliographie waarbij het ons enkel verwonderd heeft het groot werk van Valerius «*Concessions et régies communales*» niet vermeld te vinden. Het werk van de Heer Dewael neemt een waardige plaats in tussen de vele en uitstekende verhandelingen die reeds in het Administratief Lexicon werden gepubliceerd.

Ten slotte moeten wij nog in hetzelfde verzamelwerk de behandeling vermelden van het trefwoord «*Openbare bibliotheken*» door de Heer Paul Berckx, secretaris van administratie bij het Ministerie van Openbaar Onderwijs, en de twee beknopte artikelen van Prof. A. Mast over «*De vrijheid van vereniging*» en «*De vrijheid van vergadering*» waardoor de auteur de vroegere opstellen, die hij reeds in het A. L. schreef over de verschillende grondwettelijke vrijheden volledigt.

Zoals men ziet is, op het gebied van het publiek recht en vooral van het administratief recht, de Vlaamse rechtsliteratuur in het vorig jaar op aanzienlijke wijze verrijkt geworden.

\* \* \*

Wij mogen dit overzicht niet afsluiten zonder ook even onze aandacht te wijden aan de werken die gepubliceerd werden aangaande de *rechtsgeschiedenis*, daar deze werken toch in even grote mate tot de rechtswetenschap als tot de wetenschap der geschiedenis behoren.

Prof. F. L. Ganshof, de beroemde historicus, doceert aan de Gentse universiteit, naast zijn historische cursussen, ook de leergang van «*Geschiedkundige inleiding tot het burgerlijk recht*». Hij heeft ten behoeve van zijn studenten een syllabus van deze cursus uitgegeven in de gestencileerde reeks van de Standaard-Boekhandel, die een kostbare inleiding vormt tot de rechtsgeschiedenis en die vooral een merkwaardige wegwijzer is naar de bronnen waarop de rechtsgeschiedenis steunt. Het lijdt geen twijfel dat een zo voortreffelijke inleiding meerdere juristen de lust zal bijbrengen zich te verdiepen in de studie van de historische grondslagen van het recht, waaraan door velen al te weinig belang gehecht wordt.

Een van de rijpe vruchten der Gentse historische school is het boek van de Heer R. C. Van Caeneghem «*Geschiedenis van het strafprocesrecht in Vlaanderen van de XIe tot de XVe eeuw*» dat uitgegeven werd in de verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen. Pas in 1954 publiceerde de Heer Van Caeneghem een geschiedenis van het oud Vlaamse strafrecht gedurende dezelfde periode, een werk dat terecht beschouwd werd als de eerste werkelijk wetenschappelijke bewerking van deze stof en dat dadelijk de auteur kenmerkte als een van onze beste rechtshistorici, die op schitterende wijze de bronnen van ons oud Vlaams strafrecht beheerst. Het boek dat thans, pas twee jaar nadien, verscheen behandelt de geschiedenis van het strafprocesrecht gedurende hetzelfde tijdperk en sluit nauw aan bij het eerste boek. Beide vormen een dyptiek die ons een grondige kennis bijbrengt zowel van het materiële strafrecht als van de strafverordening in het Vlaanderen der middeleeuwen.

Zoals voor het strafrecht is ook voor het strafprocesrecht de behandelde periode bijzonder belangrijk omdat van de XIe tot de XVe eeuw zich de grote evolutie voltrok waardoor de misdrijven van hoofdzakelijk private familiale aangelegenheden uitgroeiden tot staatsaangelegenheden en hun beteugeling het opzet werd van het staatsgezag, de graven van Vlaanderen. Het strafrecht werd uit de privaatrechtelijke sfeer in de publiekrechtelijke getrokken. In zijn vorig boek heeft de Heer Van Caeneghem deze evolutie grondig bestudeerd en in zijn nieuw werk toont hij aan hoe de procedure het materieel strafrecht op de voet heeft gevolgd en hoe de vervolging der strafbare feiten door het centraal gezag een nieuwe rechterlijke organisatie en een volkomen nieuwe rechtspleging heeft in het leven geroepen, die het primitieve accusatoire proces deed overgaan in de moderne inquisitoire strafverordening.

Achtereenvolgens worden, voor de periode die het werk bestrijkt, de private klacht en de vervolging ex officio bestudeerd en daarna het eigenlijke proces met de studie van de bewijsprocedure, terwijl het laatste hoofdstuk de rechtsmiddelen «tot beter vonnis» behandelt, namelijk de voortdurende drang om van de totale afwezigheid van een tweede aanleg te komen tot een rechtspraak met twee instanties.

Heel dit uitvoerig werk is gesteund niet enkel op al de uitgegeven bronnen omtrent de behandelde stof, doch tevens op een zeer uitgebreid archiefonderzoek en het vormt dan ook een hoogstaande en uiterst belangrijke bijdrage tot de Vlaamse rechtsgeschiedenis. De auteur beperkt zich niet tot het zorgvuldig optekenen van de ontwikkeling der instellingen en praktijken binnen de grenzen van het middeleeuwse Vlaanderen, doch hij vergelijkt ze ook met de evolutie welke zich voordeed in gans Europa en

toont aan hoe het Vlaamse strafprocesrecht in zijn grote lijnen overeenstemt met wat in het overige van Europa kon vastgesteld worden. In zijn slot-beschouwingen stelt de schrijver in het licht hoe het oud-Germaanse recht het uitgangspunt is geweest van de vier eeuwen geschiedenis die door hem werden beschreven en hoe de vorming van het Vlaamse staatsgezag vanaf de XIe eeuw de essentiële factor geweest is van de wijziging van het Vlaamse strafproces. De vernieuwing knoopt van verre aan bij de Karolingische traditie en heeft langs die weg onrechtstreeks de invloed van het Romeins publiek recht ondergaan. De auteur doet ook uitschijnen hoe de vorstelijke rechtsorganisatie in zekere mate gedwarsboemd werd door de opkomende steden die tegenover het grafelijk radicalisme een weifelende houding aannamen en op meer conservatieve wijze nieuw recht wilden scheppen, zonder de oude vormen uit te schakelen. Aan het slot van zijn boek wijst de Heer Van Caeneghem op het empirisch karakter van het recht in de periode die hij heeft bestudeerd. Het is geen juristenrecht doch hangt volstrekt samen met de politieke omstandigheden en het dient beschouwd te worden als een evenwicht tussen autoritaire en communautaire tendenzen.

De lectuur van dit boek samen met degene van zijn voorganger geven ons een volledig, wetenschappelijk streng verantwoord beeld van ons Vlaams middel-eeuws strafrecht, dat eer doet aan de Gentse historische school en waarvan elk jurist, die verder ziet dan zijn dagelijkse praktijk, met de grootste belangstelling zal willen kennis nemen.

\* \* \*

Volledigheidshalve dient hier ook de aandacht gevestigd op twee studiën over meer speciale onderwerpen, deze van de Heer *Theo Luyckx* «Een halve eeuw zegelbelasting op de Belgische pers (september 1797 - mei 1848)» waarin de weinig gekende en toch passionante strijd wordt beschreven die in België gevoerd werd voor de afschaffing van de zegelbelasting die tot in het jaar 1848 zo zwaar op onze pers heeft gedrukt en de studie van de Heer *Pricken*, de historicus van de Belgische fiscaliteit over «De Belgische douanen van 1814 tot 1840».

Het werk van *Dr Jos Marechal*, adjunct conservator van het Rijksarchief te Brugge «Bijdrage tot de geschiedenis van het bankwezen te Brugge» mag ook niet vergeten worden. Deze auteur die ons reeds verschillende zeer gewaardeerde studies schonk over de handelsgebruiken en het handelsrecht in het middeleeuwse Brugge en die ook een «Geschiedenis van de Brugse beurs» schreef heeft dit boek hoofdzakelijk bedoeld als een aanvulling van het baanbrekend werk van de Vlaamse professor die in Amerika doceert, *Dr Raymond De Roover* «Money, Banking and Credit in Mediaeval Bruges». Hij bestudeert er de rol in van de woekeraars, geldwisselaars en wisselhandelaars; zijn grondige opzoekingen in velerlei archieven hebben een schat van wetenswaardigheden op dit gebied aan de dag gebracht; het boek is rijklijk voorzien van citaten en bewijsstukken en het werd op luxueuze wijze uitgegeven dank zij de steun van de N. V. Bank van Roeselare en West-Vlaanderen, die hier een prachtig voorbeeld gesteld heeft van verlicht maecenaat ten opzichte van de wetenschap.

\* \* \*

Bij het sluiten van dit overzicht dient met dank-

baarheid gewezen te worden op de stimulerende rol die in de Vlaamse rechtsliteratuur vervuld wordt door de uitgave van de twee verzamelwerken de «*Algemene Practische Rechtsverzameling*» en het «*Administratief Lexicon*». Zonder de aanmoediging en het prestige van deze beide hoogstaande uitgaven zouden zonder twijfel meerdere wetenschappelijke bijdragen, waarop onze Vlaamse rechtsliteratuur zich thans kan beroemen, niet geschreven zijn geworden. De dankbaarheid die de Vlaamse juristen hiervoor bezielde werd op treffende wijze tot uiting gebracht bij de plechtige viering van het eerste lustrum der A.P.R., welke vorig jaar te Gent plaats had en waar de Heer Minister van Justitie, de universiteit en de magistratuur een verdiende hulde brachten aan degenen die met zoveel ijver, toewijding en wetenschappelijke geest deze grootse onderneming leidden.

\* \* \*

Aan de *vergelijkende studie van het recht van België en Nederland* is ook voortdurend langs beide zijden van de grens gearbeid geworden. Dit jaar verscheen het *Jaarboek III* van de Vereniging die deze studie tot voorwerp heeft. Het Jaarboek heeft betrekking op de werkzaamheden van de jaren 1949-1950 en verscheen dus wel met een grote vertraging, doch de inhoud maakt voor de juristen van de beide landen een blijvend bezit uit. In dit Jaarboek zijn de preadviezen herdrukt geworden van vooraanstaande Nederlandse en Belgische juristen over onderwerpen van staatsrecht en strafrecht, met een verslag over de besprekingen die tijdens de algemene vergaderingen aan deze preadviezen gewijd werden. Het Jaarboek besluit met een overzicht van de voornaamste juridische werken die in België en Nederland verschenen gedurende de jaren op dewelke het jaarboek betrekking heeft.

Doch ook door privaat initiatief werd de vergelijkende studie van de beide rechten doorgedreven. Wij vermeldden hoger reeds een boek dat van Belgische zijde gewijd werd door de Heer Trogh aan de «Eenmaking der octrooiwetgeving tusschen België en Nederland». Stippen wij hier terloops het werk aan dat in Nederland door *Mr Dr Jantina Brouwer* geschreven werd over «De nationaliteit van de gehuwde vrouw in België en in Nederland» om tot de verheugende conclusie te komen dat er in beide landen bij de juristen voor deze zo nuttige en noodzakelijke rechtsvergelijking grote belangstelling bestaat.

\* \* \*

Dit overzicht zou onvolledig zijn wanneer wij niet wezen op de jaarlijkse uitgave van het jaarboek gepubliceerd door het *Vlaamsch Rechtsgenootschap* bij de Universiteit te Leuven.

Het Jaarboek III kwam onlangs van de pers. Het bevat bijzonder interessante bijdragen, nl. van de Heer Vrederechter *A. Pauwels* over *Voogdijbeheer en Praktijk*, van *Mr P. De Beus* over het *Vakkundig Beheer van een anders vermogen*, met de bespreking van de preadviezen op de jaarlijkse algemene vergadering; verder een merkwaardige bijdrage van *Prof. G. Van Hecke*: «Kort overzicht van de voornaamste geldrechtelijke problemen» en ten slotte de memorie van toelichting die opgesteld werd door *Prof. E. Van Dievoet* betreffende het ontwerp van de definitieve Nederlandse tekst van onze grondwet. Deze studie van *Prof. Van Dievoet* is bijzonder grondig en origineel; nieuwe historische en taalkundige argumenten

werden door de geleerde auteur aangevoerd tot staving van de nieuwe ontworpen Nederlandse tekst door de commissie belast met de voorbereiding ervan.

Het Jaarboek werd besloten met de tekst van de rede uitgesproken door *Prof. Jacques Mertens de Wilmars* ter hulding van *Prof. Gaston Eyskens* ter gelegenheid van zijn 25 jaar professoraat aan de universiteit te Leuven.

\* \* \*

Bijzonder heeft ook in België de aandacht getrokken het verslag dat uitgebracht werd in de schoot van de

Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen betreffende de « *Hervorming der rechtstudies* » waarbij nieuwe wegen voor het hoger rechtsonderwijs worden aangewezen zonder nochtans te schaden aan de traditionele grondslagen waarop dit onderwijs in ons land berust.

\* \* \*

Een bilan, waarop de Vlaamse rechtsliteratuur terecht fier mag zijn !

*René Victor*

## RECHTSPRAAK

### HOF VAN CASSATIE

Ile Kamer. — 11 juni 1956.

Voorzitter : M. Fettweis.

Raadsheer-Verslaggever : M. Daubresse.

Eerste Advokaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

**Schade. — Begrip « gerechtelijke interessen ».**

*De rechter over de feiten beoordeelt soeverein welke de omvang van de schade is en of hij, indien daartoe termen zijn, als aanvullende vergoeding compensatoire interessen zal toekennen.*

*Onder de uitdrukking « gerechtelijke interessen » worden zowel compensatoire als moratoire interessen verstaan.*

Schreiber t/ Jacobs en N.V. Cotelte & Fouchez.

Gelet op het bestreden arrest, op 13 december 1955 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

.....

III. Aangaande de beslissing, gewezen over de burgerlijke vordering van de naamloze vennootschap « Cotelte & Fouchez » :

*Over het tweede middel*, schending van de artikelen 1107, 1134, 1135, 1146, 1147, 1153, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, van artikel 97 van de Grondwet en van het gerechtelijk contract, doordat het bestreden arrest, zonder in dit opzicht de beslissing met redenen te omkleden aanlegger in verbreking veroordeeld heeft om aan de burgerlijke partij als schadevergoeding de som van 46.650 fr. te betalen, « vermeerderd met de gerechtelijke interest sedert het ongeval », dan wanneer de burgerlijke partij geconcludeerd had tot toekenning van bewuste som en bovendien tot veroordeling van aanlegger in verbreking « tot de compensatoire interessen sedert het ongeval, tot de gerechte interessen en de kosten » en de gerechtelijke interessen enkel vanaf de eist in rechten kunnen verschuldigd zijn;

Overwegende dat het aan de rechter over de grond staat soeverein te oordelen welke de omvang van een schade is en, indien daartoe termen zijn, als aanvullende vergoeding compensatoire interessen toe te kennen;

Overwegende dat onder de uitdrukking « gerechtelijke interessen » zowel compensatoire als moratoire interessen worden verstaan;

Overwegende dat, door aan de burgerlijke partij de gerechtelijke interessen vanaf het ongeval toe te ken-

nen, dan wanneer zij concludeerde tot toekenning van de compensatoire interessen sedert het ongeval, en vervolgens van de gerechtelijke interessen, de rechter over de grond haar niets anders toegekend heeft dan wat zij vroeg;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

*Om die redenen,*

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

### HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 15 februari 1957.

Raadsheer-Verslaggever : M. Belpaire.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten : Mrs Veldekens en Pirson.

**Scheiding van tafel en bed. — Afstand van de gemeenschap door de vrouw.**

*Wanneer de vrouw, na scheiding van tafel en bed, afstand heeft gedaan van de huwelijksgemeenschap, kent geen enkele wetbepaling haar een eigendomsrecht of enig ander zakelijk recht toe op tot de gemeenschap behorende effecten, noch stelt de verkoop van deze effecten door de man afhankelijk van de toestemming van de vrouw, al mocht zij ook tegen de gemeenschap de in het 2e en in het 3e van artikel 1493 B.W. bedoelde schuldvorderingen bezitten.*

Onghena t/ Gonne.

Gelet op het bestreden arrest, op 29 februari 1956 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

*Over het middel*, afgeleid uit de schending van de artikelen 1463 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet en, voor zoveel als nodig, 311 en 1441 van het Burgerlijk Wetboek, 174 en 976 van het Wetboek van burgerlijke rechtspleging,

doordat het bestreden arrest zich houdt aan een brief welke, in de loop van de termijn van drie maanden en veertig dagen nadat de scheiding van tafel en bed tussen partijen definitief werd uitgesproken, aan verweerster werd geadresseerd door haar raadsman en waarin laatstgenoemde, wijl hij haar afschrift van de inventaris toestuurt, laat opmerken dat het raadzaam is het einde van de oorlog af te wachten om het gebouw dat van de huwgemeenschap afhangt te gelde te maken;

dat het arrest hieruit een stilzwijgende aanvaarding van de gemeenschap afleidt als voortvloeiende uit het feit dat verweerster dus voordien aan haar raadsman de wil had te kennen gegeven gezegd gebouw te verkopen en, bijgevolg, zich als mede-eigenares te gedragen; dat overigens een latere mededeling van aanlegger waarin hij voorstelt sommige effecten te verkopen om achterstallige betalingen van aan verweerster verschuldigd onderhoudsgeld aan te zuiveren, naar luid van het arrest, impliceert dat aanlegger wist dat zijn echtgenote geen afstand had gedaan van de gemeenschap;

dan wanneer, ook als de stilzwijgende aanvaarding van de gemeenschap door de vrouw na scheiding van tafel en bed door de wet toegelaten is, een soortgelijke vorm van aanvaarding enkel en alleen mag afgeleid worden uit daden welke een ware inmenging in de gemeenschap insluiten of, op zijn minst, uit daden waaruit, ten aanzien van derden, de wil blijkt zich als mede-eigenares te gedragen, en dat de wil die door de vrouw aan haar raadsman wordt te kennen gegeven de schade vertegenwoordigen, welke hij zou geleden hebben sedert 1 augustus 1949 in zijn handel en in ten overstaan van artikel 1463 van het Burgerlijk Wetboek niets min noch meer zijn dan loutere voornemens van de vrouw zonder kracht ook; dat, anderszins, de kennis van de vermeende aanvaarding der gemeenschap, welke het arrest uit het latere bericht van aanlegger beweert te putten, een gevolgtrekking is welke op niet-passende gronden steunt vermits het akkoord van beide partijen, om over te gaan tot het verzilveren der van de gemeenschap afhangende effecten, onontbeerlijk bleef zolang de rechtspleging van vereffening niet tot haar eindpunt werd gebracht :

Oewrwegende dat uit een, vóór het verstrijken van de bij artikel 1463 van het Burgerlijk Wetboek vastgestelde termijn, aan verweerster door haar raadsman toegezonden schrijven, het betreden arrest afleidt dat verweerster haar wil te kennen heeft gegeven een onroerend goed te verkopen, afhangend van de gemeenschap die tussen haar en aanlegger heeft bestaan, en zich als medeëigenares ervan te gedragen; dat het vervolgens wijst hierop dat aanlegger ook kennis van die wil heeft gehad;

Dat, in strijd met hetgeen in het eerste onderdeel van het middel wordt ondersteld, die wil dus niet door verweerster en haar raadsman alleen gekend is gebleven;

Dat dit onderdeel feitelijk grondslag mist;

Overwegende dat, volgens het tweede onderdeel, de kennis, in hoofde van aanlegger, van de wil van verweerster niet kon worden afgeleid, zoals door het arrest werd gedaan, van het na het verstrijken van gemelde termijn door aanlegger aan de raadsman van verweerster toegezonden schrijven, houdende verzoek om toestemming door deze laatste tot verkoop van effecten van de gemeenschap, vermits, zelfs na de afstand door de vrouw, «het akkoord van beide partijen, om over te gaan tot het verzilveren der van de gemeenschap afhangende effecten, onontbeerlijk bleef zolang de rechtspleging van vereffening niet tot haar eindpunt werd gebracht »;

Maar overwegende dat aanlegger niet staande houdt, en het evenmin blijkt uit enig stuk van de procedure waarop het Hof acht vermag te slaan, dat de effecten waarvan sprake voorbehouden goederen van verweerster zijn noch dat door hun huwelijksvoorwaarden de echtgenoten hebben afgeweken van de regelen die gelden voor de gemeenschap;

dat, dienvolgens, had verweerster afstand van de gemeenschap gedaan, geen enkele wetsbepaling haar

een eigendoms- of ander zakelijk recht op gemelde effecten, goederen van de gemeenschap, zou erkennen, noch de verkoop ervan door aanlegger afhankelijk zou stellen van haar toestemming, al mocht zij ook tegen de gemeenschap de in het secundo en in het tertio van artikel 1463 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde schuldvorderingen bezitten;

Overwegende dat het middel niet kan ingewilligd worden;

*Om die redenen,*

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

## RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 11 juli 1957.

Zetel : M.M. Vranckx, voorzitter, Mast en Buch, verslaggevers.

Auditoraat : M. Vliebergh.

Advocaten : Mrs Van Orshaegen en Van Leynseele.

1. **Rechterlijke macht. — Personeel der parketten en griffies. — Epuratie.**
2. **Openbare ambtenaren en beambten. — Epuratie.**
3. **Administratieve akten. — Geldigheid. — Bevoegdheid. — Uitsluitende toekenning.**
4. **Raad van State. — Geschil nietigverklaring. — Bevoegdheid. — Middel van ambtswege.**

*Uit artikel 4 van de wet van 24 december 1953 blijkt dat de overheid die de tuchtstraf heeft opgelegd, uitspraak doet over de aanvraag tot herziening.*

*De Raad van State wijst ambtshalve op de onbevoegdheid van de Minister van Justitie welke geweigerd heeft het ontslag te herzien dat aangeboden werd door een parketbediende en door de procureur des Konings is aanvaard.*

Verbeke t/ Belgische Staat (Minister van Justitie).

Gezien het verzoekschrift dd. 30 juni 1952;

.....

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing dd. 12 mei 1956 waarbij de Minister van Justitie de vraag om herziening van verzoeker afwijst;

Overwegende dat verzoeker klerk-opsteller was bij het Parket van de procureur des Konings te Antwerpen, wanneer in 1944 een onderzoek plaats greep betreffende de gedraging van een bepaalde persoon in de omgeving van verzoeker tijdens de oorlog; dat, naar aanleiding van een tegen hem ingeroepen feit van smokkelhandel en op vraag van de auditeur-generaal, verzoeker op 31 december 1946 zijn ontslag gaf als adjunct-griffier van de kriegsraad; dat verzoeker op 31 december 1946 aan de procureur des Konings te Antwerpen had laten weten dat het hem om gezondheidsredenen niet mogelijk was zijn dienst als klerk-opsteller bij het Parket te hervatten; dat de auditeur-generaal de procureur des Konings te Antwerpen op 27 januari 1947 in kennis stelde met het ontslag van verzoeker en met de redenen hiervan; dat de procureur des Konings op grond van de redenen uiteengezet tijdens een onderhoud met verzoeker, op 21 februari 1947 aan deze vroeg ontslag als klerk-opsteller bij het Parket in te dienen; dat hij verzoeker tevens waar-

schuwde dat, bij ontstentenis van een verzoek om ontslag, hij hem op 28 februari 1947 uit zijn functie zou ontslaan; dat de procureur des Konings op 28 februari 1947 het aanbod van ontslag om gezondheidsredenen, door verzoeker op 21 februari 1947 gedaan, aanvaardde; dat verzoeker op 13 april 1954 aan de Minister van Justitie bij toepassing van de wet van 24 december 1953 betreffende de herziening van bepaalde tuchtstraffen en het koninklijk besluit van 13 maart 1954, de herziening vroeg van «het ontslag genomen onder bedreiging met beroving van de betrekking bij tuchtmaatregel met afzetting gelijkgesteld wegens gedraging tijdens de vijandelijke bezetting»; dat na het advies van de herzieningscommissie te hebben ingewonnen, de Minister van Justitie de bestreden beslissing nam;

Overwegende dat artikel 2, § 1, van de wet van 24 december 1953 bepaalt dat voor de toepassing van de wet, het ontslag, dat werd genomen onder bedreiging met beroving van de betrekking bij tuchtmaatregel wegens gedragingen tijdens de vijandelijke bezetting, met afzetting wordt gelijkgesteld; dat verzoeker voorhoudt dat deze bepaling op zijn geval van toepassing is;

Overwegende dat, luidens artikel 4 van de wet, de overheid die de tuchtstraf heeft opgelegd uitspraak doet over de aanvraag tot herziening;

Overwegende dat het door verzoeker ingediend ontslag door de procureur des Konings te Antwerpen werd aanvaard; dat deze magistraat derhalve uitspraak diende te doen over de aanvraag tot herziening; dat hieruit volgt dat de Minister van Justitie door de bestreden beslissing te nemen zijn macht heeft overschreden; dat dit middel, dat betrekking heeft op de bevoegdheid van de Minister, van ambtswege dient ingeroepen te worden,

#### Besluit :

Artikel 1. — De beslissing dd. 12 mei 1956 van de Minister van Justitie is vernietigd.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 750 fr., ten titel van kosten, valt ten laste van de Staat.

### HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 30 april 1957.

Voorzitter : M. Scheyvaerts.

Raadsheren : M.M. de la Vallée Poussin en Van der Haegen.

Advocaat-generaal : M. van den Eynde de Rivieren.

Advocaten : Mrs Wouters, Van Cauter en Adriaenssens.

#### Faillissement. — Vereisten voor faillietverklaring.

*De wet stelt de faillietverklaring niet afhankelijk van een algemene staking van al de betalingen; de niet-betaling van een enkele schuld is voldoende, wanneer deze niet-betaling het wankelen van het handelskrediet van de schuldenaar kan ten gevolge hebben.*

*Het wankelen van het krediet is een werkelijkheid, zodra de wanbetaling van aard is de handelszaken van de schuldenaar in gevaar te brengen of het gevolg is van een toestand, gevaarlijk voor de gezamenlijke zaken van de schuldenaar.*

Van Gasse t/ R.M.Z. en Mr Adriaenssens q.q.  
(faillissement van Gasse).

Gezien in behoorlijke uitgifte het vonnis waartegen beroep gewezen op 21 augustus 1956 door de Rechtbank van eerste aanleg zetelende in handelszaken te Mechelen en betekend op 5 september 1956;

Gezien de akten van beroep dd. 7 en 8 september 1956;

Overwegende dat het beroep regelmatig naar vorm te bekwamer tijd werd ingesteld;

Overwegende dat het vonnis a quo appellant in staat van faillissement heeft verklaard en de door de wet voorgeschreven maatregelen heeft bevolen;

Overwegende dat appellant aanvoert dat zijn schuld tegenover de R.M.Z. geen reden uitmaakt om de staking van zijn betalingen als bewezen te beschouwen; dat anderzijds zijn krediet niet geschikt was of is en dat hij dienvolgens ten onrechte in falings werd verklaard;

Overwegende dat de wet de faillissementsverklaring niet onderwerpt aan een algemene staking van al de betalingen : dat de niet-betaling van één enkele schuld volstaat wanneer het niet-betalen van deze schuld het wankelen van het handelskrediet van de schuldenaar kan voor gevolg hebben;

Dat het wankelen van het krediet een werkelijkheid is zodra de wanbetaling van aard is de handelszaken van de schuldenaar in gevaar te brengen of het gevolg is van een toestand, gevaarlijk voor de gezamenlijke zaken van de schuldenaar (Fredericq, T. VII, nrs 14-16; Rép. Pr. Droit Belge, V<sup>o</sup> Faillite, nrs 71-72-89-90/2<sup>o</sup> en 92);

Overwegende dat in casu de bestanddelen der zaak aantonen dat, sedert zijn laatste storting dd. 6 juli 1954, appellant geen enkele betaling deed ter aanzuivering van het debet-saldo belopende op de dag der dagvaarding van 24 maart 1956 op 1.626.863 fr. en gestegen op 23 augustus 1956 volgens rekening vastgesteld op die datum tot 1.889.552 fr. en betreffende de bijdragen van maatschappelijke zekerheid, wettelijke bijlagen en intresten verschuldigd voor de periode lopende vanaf 6 juli 1954 tot en met het tweede kwartaal 1956;

Overwegende dat de staking van betaling volledig is gebleven, alhoewel bij uitvoerbare vonnissen van de heer Vrederechter van Lier van 31 maart 1955, 3 november 1955 en 5 januari 1956 appellant veroordeeld werd in het geheel een bedrag van meer dan 1.100.000 fr. in hoofdsom aan de R.M.Z. te betalen en wel niet-tegenstaande hij in 1955 en 1956 hypotheekaire leningen aangaande voor een gezamenlijk bedrag van 4.500.000 fr. die hem zouden toegelaten hebben zijn schuld tegenover de R.M.Z. aan te zuiveren in plaats van de ontleende gelden tot andere doeleinden te besteden;

Overwegende dat appellant, zoals blijkt uit de bevestigingen van de curator nog andere belangrijke schulden heeft tegenover andere schuldeisers;

Dat zelfs indien geen andere schuldeisers dan geïntimeerde tegen appellant vervolgingen instelden, hetzij doordat zij hem nog vertrouwen, hetzij doordat appellant zijn verplichtingen jegens hen nakomt, het krediet van appellant zou geschaad zijn vermits, indien hij vervolgingen vanwege andere schuldeisers heeft kunnen vermijden, dit vooral is kunnen geschieden door de verwaarlozing van zijn verplichtingen jegens geïntimeerde dewelke dan ook gerechtigd is appellant niet verder te vertrouwen;

Overwegende dat appellant het schijnkrediet, dat hij tracht te handhaven, slechts kan bereiken door ongeoorloofde middelen, die op zichzelf reeds de in staat van faillissements-stelling rechtvaardigen;

Dat hij immers dit schijnkrediet zou kunnen pogen te bewaren alléén door zijn schuld ten aanzien van

geïntimeerde niet te betalen; dat hij niet slechts verwaarloost zijn eigen bedragen aan de R.M.Z. te storten maar tevens de bijdragen van het loon van zijn werknemers afgehouden;

Overwegende dat, indien geïntimeerde om de betaling van zijn schuldvordering te bekomen, genoodzaakt moest worden over te gaan tot het aanwenden van zijn uitvoerbare titels, dit het einde van de handelsbedrijvigheid van appellant zou medeslepen;

Overwegende dat de staking van betaling op de datum van het vonnis a quo dienvolgens vaststaat;

Dat niet ernstig kan betwist worden dat zij van zulke aard is dat het handelskrediet van appellant erdoor geschaad werd, daar de wanbetaling van de schuldvordering van geïntimeerde een toestand heeft geschapen die niet als een voorbijgaande verlegenheid mag aangezien worden maar die gevaarlijk is voor de zaak zelf van appellant en voor het gemeen pand van zijn schuldeisers;

Dat zulks onder meer wordt aangetoond door het feit dat op 21 augustus 1956, datum van het vonnis a quo, en 24 augustus 1956, bij de sluiting der boeken, de beschikbare kasgelden van appellant minder dan vijf duizend frank beliepen;

Overwegende dat dienvolgens de eerste Rechter met reden en terecht heeft geoordeeld dat appellant zijn betalingen heeft gestaakt en dat zijn krediet aan het wankelen was gebracht zodat de faillissementsverklaring volkomen gerechtvaardigd was;

*Om deze redenen,*

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935, waarvan de beschikking werd nageleefd;

Gehoord het eensluidend advies van de heer van den Eynde de Rivieren, advocaat-generaal, ter openbare zitting gegeven,

Alle andere besluiten verwerpende,

Ontvangt het beroep doch verklaart het ongegrond, wijst het af.

Bevestigt derhalve het bestreden vonnis

Veroordeelt appellant tot de kosten van beroep.

## HOF VAN BEROEP TE GENT

5de Burgerlijke Kamer. — 2 april 1957.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. Verougstraete en Vanparijs.

Advocaat-generaal : M. Matthijs.

Advocaten : Mrs Melis en Maillet.

**Bevoegdheid. — Onrechtmatig karakter van handelingen der Openbare Besturen. — Persoonlijke verantwoordelijkheid van het Bestuursorgaan. — Expertise.**

*Het principe van de scheiding der machten belet de Rechtbanken niet te oordelen over het onrechtmatig karakter van de daden der openbare besturen wanneer daardoor burgerlijke rechten van private personen worden geschonden.*

*Wanneer een onderzoek op ernstige wijze door een bevoegd deskundige werd uitgevoerd, bestaat er geen aanleiding tot nieuwe onderzoeksmaatregelen, behoudens formeel bewijs of grote waarschijnlijkheid van een vergissing in het deskundig verslag.*

*De persoonlijke verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan moet beoordeeld worden met inachtneming van de regelen die behoren tot het wezen*

*van de administratieve rechtsmacht en nl. de onmogelijkheid om de ambtenaren voor de lichte onvolmaaktheden die in de uitoefening van hun ambt schier onvermijdelijk zijn, persoonlijk verantwoordelijk te stellen.*

A. Van Huffelen - De Watering van Vrasene-Polder  
t/ p.v.b.a. « De Schelde ».

### Advies

#### I. Feiten :

De P.V.B.A. « De Schelde », onderneming van openbare werken, waarvan de maatschappelijke zetel gevestigd is te Kallo, had, voor rekening en onder de technische leiding van het bestuur der provincie Oost-Vlaanderen, de uitvoering in onderneming genomen van verbredings- en uitdiepingswerken aan de waterloop van de Waasse Polders, meer bepaald het vak « Vliegenstal » ? « Den Beer », over een lengte van ongeveer zes km op het grondgebied der gemeenten Vrasene, Beveren-Waas en Kallo. Met het oog op de uitvoering van deze werken, heeft de P.V.B.A. « De Schelde », het water van deze waterloop omgeleid langs het afvoerkanaal van Beveren-Polder, hetwelk evenwijdig loopt met de « Waterloop der Hoge Landen », en zulks door het aanleggen van twee afdammingen : één ter hoogte van de plaats genoemd « Haasophuis », en één ter hoogte van het huis Van Esbroeck. Aldus beschikte de ondernemende firma over een droge en watervrije bouwplaats van ongeveer 2 km lengte tussen de twee afdammingen, daar zij dit gedeelte van de waterloop had leeggepompt teneinde de uitvoering der werken mogelijk te maken.

Op vrijdag, 31 juli 1953 zijn er, vooral in de loop van de namiddag, hevige regenbuien in het Waasland neergestort, waardoor, op zaterdag, 1 augustus 1953, tussen 15 en 16 uur, nadat de arbeiders van de firma « De Schelde » de bouwplaats hadden verlaten, de heer Van Huffelen, dijkgraaf van de « Watering van Vrasene-Polder », onder de al dan niet gegronde vrees voor dreigende overstrooming van Vrasene-Polder, opdracht gaf aan onder zijn bevelen staande arbeiders de beide afdammingen door te steken, met het gevolg dat de gehele bouwplaats over een afstand van 2 km opnieuw onder water liep, en aldus schade veroorzaakte, die door de door de rechter in kortgeding reeds op 8 augustus 1953 aangestelde deskundige, de heer Karel Vergenst, burgerlijk bouwkundig ingenieur te Antwerpen, geraamd werd in totaal op een bedrag van 67.612 fr., eventueel te verminderen met 17.352 fr., ingeval het Bestuur der werken de boete zou verzaken wegens vertraging bij het voltooiën der werken.

Waar voornoemde deskundige, binnen het raam van de hem toevertrouwde opdracht, tot de conclusie gekomen is dat de door de firma « De Schelde » aangelegde afdammingen geen gevaar opleverden voor overstrooming van de hoger gelegen gebieden, en meer bepaald van Vrasene-Polder, op zaterdag, 1 augustus 1953, tussen 15 en 17 u., of zelfs later, rekening houdende met de betrekkelijk grote regenval van 31 juli, heeft de P.V.B.A. « De Schelde » — voorhoudende dat dijkgraaf Van Huffelen, die opgetreden was in het belang van de « Watering van Vrasene-Polder », de bedoelde afdammingen willekeurig, althans onrechtmatig en zonder noodzaak, had doen doorsteken — deze Watering en haar dijkgraaf, op grond van art. 1382 B.W., aansprakelijk gesteld voor de veroorzaakte schade, en beiden gedagvaard vóór de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde tot betaling van bovenvermeld schadebedrag. De rechtbank heeft, bij vonnis op tegenspraak

van 17 juni 1955, deze vordering toegewezen tot beloop van een bedrag van 45.260 fr., vermeerderd met de vergeldende intresten te rekenen van 1 augustus 1953 tot op 12 februari 1954, datum van het exploit van rechtsingang, en van dan af met de gerechtelijke intresten. Tegen dit vonnis hebben de oorspronkelijke verweerders, binnen de wettelijke termijn, in regelmatige vorm, en ontvankelijk beroep ingesteld.

*II. Wat de bevoegdheid «ratione materiae» van de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde betreft, in verband met de territoriale bevoegdheid van eerste appellant op de plaats waar de doorgestoken afdammingen gelegen waren.*

A) Geïntimeerde houdt voor dat, zelfs in de veronderstelling dat de «Watering van Vrasene Polder» eigenaarster was en gebleven is van de Zuidelijke Hoogwatergang, gelegen buiten haar gebied als scheiding tussen het gebied van Beveren-Polder en Kallo-Polder, zij evenwel het gebruiksrecht, met het oog op het ten uitvoer leggen van de geplande werken, heeft overgedragen aan de «Vereniging der Polders van het Land van Waas» zoals bepaald werd bij de wijziging der statuten door de algemene vergadering van 19 september 1951, goedgekeurd bij K.B. van 30 april 1953; derhalve — zo beweert geïntimeerde — kon de «Watering van Vrasene-Polder», sedert de overdracht van 19 juli 1951 geen andere rechten op de «Zuidelijke Watergang» doen gelden dan die welke zij zich uitdrukkelijk had voorbehouden, met het gevolg dat eerste appellant — dijkgraaf van Huffelen — orgaan van voornoemde «Watering», op de plaats waar de door hem doorgestoken afdammingen gelegen waren, op de datum der feiten, geen enkele territoriale bevoegdheid kon doen gelden om aldaar, in zijn bovengemelde hoedanigheid, op eigen hand, en zonder de goedkeuring van de hogere administratieve overheid (Bestendige deputatie der provincie) te moeten afwachten, sommige dringende werken te doen uitvoeren, geboden door omstandigheden van die aard dat de watering in gevaar van overstroming of van andere rampen verkeerde, en dienvolgens zonder dralen afweermaatregelen vereist waren. (Zie o.m. Pauwels - Polders en Wateringen - blz. 106; Pauwels - Administratief Lexicon - P. 2 — Tw. Polders en Wateringen - § 143 - blz. 68; zie ook art. 36 van het Dekreet van 28 december 1811, houdende het reglement van openbaar bestuur der Polders van het «département de l'Escaut» a.g. Oost-Vlaanderen, tekst gepubliceerd in Pand. Belges - Tw. Polders - kol. 169 tot 173).

Waar uit een overeenkomst tussen de «Watering van Vrasene Polder» en de «Watering der Hoge Landen», verleden voor notaris Pieter Nijs, te St-Gillis-Waas, bij akte dd. 30 december 1752, gebleken is dat tweede appellant, sedert die datum, de «Watering der Hoge Landen» heeft onderhouden binnen het gebied van Beveren-Polder, dient, in verband met de oordeelkundige beschouwingen door appellanten in hun conclusiën uitgebracht (blz. 3 en 4), te worden vastgesteld dat de door geïntimeerde bedoelde overdracht van gebruiksrecht op de «Zuidelijke Hoogwatergang» enkel beperkt bleef tot het uitwateren of lozen van waters van de polders naar de Schelde», en derhalve niet alleen geen overdracht van eigendom insluit, maar ook dat deze overeenkomst, noch eender welke aan de «Watering van Vrasene Polder» het recht heeft ontnomen, noch ingekort, onherroepelijk en eigenhandig te beslissen over de dringende werken bij dreigend overstromingsgevaar, die, zoals de eerste rechter het oordeelkundig doet opmerken, «uiteraard voorrang

» hebben op gewone opdrachten die aan de onderneming »gegeven worden in het kader van een afstand van »rechten aan de «Vereniging der Polders van het »Land van Waas».

Samen met de rechtbank te Dendermonde, zijn wij dan ook de mening toegedaan dat dijkgraaf Van Huffelen, handelend als orgaan van de «Watering van Vrasene Polder», alsof deze watering zelf de beslissing zou hebben getroffen (zie verder nr III hieronder), wel degelijk bevoegd was om op de plaats en in de opgegeven tijdsomstandigheden waar hij daartoe deed overgaan de afdammingen te doen doorsteken, en aldus aldaar gebruik te maken van een recht dat hem, luidens de reglementaire voorschriften, principieel wordt toegekend.

B) Waar echter appellanten voorhouden dat, in verband met bedoeld recht en zijn uitoefening, het al dan niet onrechtmatig uitvoeren van deze dringende werken, meer bepaald het doorsteken der bedoelde afdammingen, de beoordeling betreft van een administratiefrechtelijk geschil, dat buiten de bevoegdheid valt van de hoven en rechtbanken van gemeen recht, blijken zij uit het oog te verliezen dat, sedert het beruchte «Flandria» arrest van 5 november 1920 (Pas. 1920, I, 133) - (Zie ook Verbreking, 14 april 1921, Pas. 1921, I, 136; Verbreking, 12 juli 1921, Pas. 1921, I, 311; Verbreking, 11 mei 1933, Pas. 1933, I, 122; Verbreking, 26 september 1946, Pas. 1946, I, 335) het nagenoeg in ons rechtstelsel als een vaststaande regel geldt dat, zodra een openbaar bestuur, doorheen zijn orgaan (zie n° III hieronder), een handeling stelt, en zulks zonder onderscheid tussen daden van beheer en overheidsdaden, en in de materiële uitvoering ervan een schuld begaat, zijnde een vergissing in de gedragslijn, waardoor rechtmatige belangen van derden gekrenkt worden, de gewone hoven en rechtbanken bevoegd zijn om kennis te nemen van de door deze benadeelde derden ingestelde vordering tot schade-loosstelling.

Dit beginsel geldt ook voor polders en wateringen, zoals trouwens door verscheidene rechterlijke beslissingen bevestigd werd (Zie o.m.: Rb. Antwerpen, 28 juni 1932, Rev. Prat. Not. 1934, blz. 729 met noot van J. Van Houtte; Brussel, 11 juli 1934, J. T. 1934 n° 3393; Brussel, 26 januari 1940, en het advies van Adv. gen. Van der Perren, R. W. 1939/40, kol. 914 tot 926. Zie ook: De Page, B. II, n° 1064bis; Pauwels, Polders en Wateringen, blz. 139; Pauwels, Adm. Lexicon, P. 2, Tw. Polders en Wateringen, §§ 203 en 204 - blz. 88 en 89).

Het is dan ook blijkbaar volkomen terecht dat de eerste rechter zijn bevoegdheid «ratione materiae» in zake heeft erkend.

*III. Wat de al dan niet ontvankelijkheid betreft van de oorspronkelijke vordering ten opzichte van eerste appellant, dijkgraaf Van Huffelen.*

Evenals vóór de eerste rechter, wordt door appellanten vóór het Hof voorgehouden dat, waar eerste appellant Van Huffelen, noch als privaats persoon, noch als aangestelde van de «Watering Vrasene Polder», doch enkel in zijn hoedanigheid van dijkgraaf, en dienvolgens van orgaan van deze watering, in zake betrokken werd, hij «hic et nunc» buiten zake dient te worden gesteld, omdat — naar luid van de stelling van appellanten — ingeval de aangewezen onrechtmatige krenking van een burgerlijk recht ten nadele van een derde gepleegd of veroorzaakt werd door het orgaan van een rechtspersoon van publiek (trouwen ook van privaat) recht, en bij bijkbare afwezigheid van elke individuele

aansprakelijkheid van dit orgaan zelf, deze schade berokkenende rechtskrenking enkel rechtstreeks de onrechtmatige daad kan zijn van bedoelde rechtspersoon zelf, zodat deze rechtstreekse aansprakelijkheid het als volkomen overbodig maakt, buiten de rechtspersoon zelf, bovendien nog zijn orgaan in de zaak te betrekken, en tegen beiden een veroordeling tot schadeloosstelling te vorderen « in solidum » (en niet elkheelijk of solidaair zoals door de eerste rechter in elk geval verkeerd werd uitgesproken).

Het valt niet te betwisten dat de polders en wateringen openbare besturen zijn die, alhoewel zij de belangen van de eigenaars der ingedijkte erven dienen, niettemin hoofdzakelijk handelen in het openbaar belang o.m. : de beschutting van een deel van het grondgebied tegen de overstromingen, het in stand houden van een aangepast waterregime en van de voorwaarde die de gezondheid van de bevolking der streek bevorderen (Zie o.m. : Pauwels — « Polders en Wateringen » — blz. 66 en 118 ; idem — Administratief Lexicon — P. 2 — Tw. Polders en Wateringen — §§ 187 tot 190 — blz. 82 en 83, alsook de rechtsleer en de rechtspraak onder voetnoten nrs 105 en 106 ; Verbreking — 10 oktober 1935, Pas. 1935, I, 361 ; Verbreking — 8 mei 1863, Pas. 1863, I, 312 ; Verbreking — 21 december 1876, Pas. 1877, I, 129 ; en ten slotte § 222, blz. 95 ; Verbreking — 9 december 1946, Pas. 1946, I, 466 en Arr. Verbr. 1946, blz. 431 ; R.W. 1946/47, kol. 842).

Artikel 1 van de nieuwe wet van 5 juli 1956 betreffende de wateringen (Stbl. dd. 5 augustus 1956, blz. 5205), dewelke echter voor het ogenblik nog niet in werking getreden is (zie art. 112 van deze wet), geeft trouwens ook van de wateringen de volgende bepaling : « Wateringen zijn openbare besturen, buiten de polderzones ingesteld, met het oog op het tot stand brengen en handhaven, binnen de grenzen van hun territoriaal gebied, van een voor landbouw en hygiëne gunstige bewatering, en met het oog op de beveiliging van de grond tegen watersnood... »

Het lijkt eveneens geen twijfel dat de dijkgraaf van de polder of watering, wien de hoge leiding van dit openbaar bestuur werd toevertrouwd en die het toezicht heeft over de overige bestuursleden of gezworenen, ter wille van zijn bevoegdheden, machten, opdrachten en ambtsplichten, als een werkelijk « orgaan » van dit openbaar bestuur moet worden beschouwd. (Zie Pauwels — Administratief Lexicon — P. 2 — Tw. Polders en Wateringen — § 113, blz. 60 en §§ 121 en 122, blz. 62 en 63), m.a.w. als iemand die een openbaar ambt vervult niet in zijn eigen belang doch in het belang der nationale gemeenschap (Cfr. advies van Procureur-generaal P. Leclercq vóór Verbreking — 30 april 1936, Pas. 1936, I, 231, speciaal blz. 234).

In dat verband, is het trouwens niet zonder belang te verwijzen naar de bepalingen van de artikelen 29, 42 tot en met 49 van de hierboven reeds vermelde wet van 5 juli 1956, waaruit blijkt dat de dijkgraaf — thans genoemd de voorzitter van de watering — o.m. de algemene vergadering van de stemgerechtigde ingelanden samenroept, de beslissingen van het bestuur uitvoert, voor de watering in rechte optreedt, de leiding heeft van en het toezicht houdt over het personeel van de watering, en in processen-verbaal, die bewijskracht hebben tot het tegendeel is bewezen, de overtredingen vaststelt omschreven bij voormalige wet, de bij de ter uitvoering ervan genomen koninklijke besluiten, of bij het politiereglement van de watering (art. 47).

Ten slotte, kan, in onderhavig geval, eveneens niet betwist worden dat eerste appellant, dijkgraaf Van Huffelen, de hem ten laste gelegde schadelijke onrecht-

matige daad verricht heeft, in zijn hoedanigheid van « orgaan » der betrokken watering, en zulks niet enkel ter gelegenheid of naar aanleiding van de uitoefening van dit ambt, maar bovendien op een ogenblik waarop hij, uit reden van zijn functies, de macht of de plicht had de daad te verrichten, die door geïntimeerde als een verkeerde, schuldige en schadeberokkenende gedraging wordt voorgesteld.

Het geldt dan ook ongetwijfeld een rechtstreekse aansprakelijkheid van de rechtspersoon van publiek recht waarvan eerste appellant als orgaan is opgetreden : zijn daad geldt als zijnde die van dit openbaar bestuur zelf.

Hieruit mag echter, naar ons oordeel, allerminst worden afgeleid dat, in dergelijk geval, aan de benadeelde of aan het slachtoffer van de door het orgaan gepleegde onrechtmatige daad het recht zou worden ontzegd zijn vordering tot schadeloosstelling tegen het orgaan, als fysisch persoon, in te stellen, en hem te verplichten deze vordering enkel in te stellen tegen de rechtspersoon. Sommige auteurs hebben deze stelling voorgehouden (Zie o.m. C. Cambier, « La responsabilité de la puissance publique », blz. 169 en 245). De Page (B. II-nr 1066), na te hebben aangevoerd dat het aan de benadeelde vrij staat de rechtspersoon of zijn orgaan, ofwel de ene en de andere, te dagvaarden, zonder nochtans aanspraak te mogen maken op een hogere vergoeding der schade dan die welke hij werkelijk geleden heeft, doet in een voetnota het volgende opmerken (B. II-Complément-nr 1066, blz. 334 - voetnoot 1) : « On peut se demander s'il ne serait pas plus logique d'admettre que la théorie de l'organe supprime la responsabilité personnelle du fonctionnaire. Celui-ci perd, en effet toute individualité propre lorsqu'il agit comme organe de l'Etat. Sette individualité ne réapparaît que lorsqu'il sort de ses fonctions ;... On voit que toute cette matière est, en réalité, fort incertaine ».

Het wil ons evenwel voorkomen dat, waar de schuld van het orgaan, d.w.z. van de fysische persoon die de rol vervult van orgaan, wel degelijk de schuld is van de betrokken rechtspersoon, de schuld van die rechtspersoon niettemin enkel bestaat, geenszins benevens de schuld van die fysische persoon, zijn orgaan, noch op de koop toe, maar wel doorheen de schuld van die fysische persoon.

Prof. Jean Dabin heeft deze betekenis en de juiste draagwijdte van dit begrip van de wegcijfering van de persoonlijkheid van het orgaan en haar opsorpling in de rechtspersoon duidelijk doen uitschijnen in een belangwekkende noot na het arrest van het hof van verbreking dd. 16 december 1948, R.C.J.B., 1949, blz. 102 : « Même lorsque la personne physique agit en qualité d'organe — zo schrijft hij — c'est toujours la personne physique qui agit, quoique pour compte de la personne morale. Et de là vient qu'on puisse, sans illogisme, la tenir pour personnellement responsable de ses fautes ; son titre d'organe ne lui confère à cet égard aucune immunité (cf. Constitution, art. 24).

Mais, corrélativement, la circonstance qu'elle agit pour compte de la personne morale n'entraîne point aliénation de son être propre, même vis-à-vis des tiers. A peine de verser dans l'exagération organiciste, il ne faut pas prendre à la lettre l'idée de l'effacement de la personnalité de l'organe et de (son) absorption dans la personne morale ». Les choses ne sont pas si simples. Etre humain, l'organe conserve sa personnalité distincte et responsable non seulement comme « individu », en dehors de sa mission d'organe, mais dans le cadre de cette mission. Ainsi le veulent, d'une part, l'équité, qui ne saurait tolérer que la victime soit frustrée de son

action contre l'auteur matériellement responsable sous prétexte que celui-ci n'a agi qu'en tant qu'organe — d'autre part, une vue exacte du mécanisme, en réalité compliqué, de la personnalité morale. La personne morale n'absorbe la personnalité ni de ses membres, ni de ses organes, puisque c'est par eux qu'elle existe et qu'elle fonctionne : elle les met seulement à son service et au service du but qu'elle poursuit, et c'est en quoi ils ont qualité ou fonction de membres ou d'organes. Ainsi les personnes physiques-organes ne disparaissent pas de la scène ; au contraire, elles jouent leur rôle, qui est la service de la personne morale.

Cependant les actes qu'elles posent à ce titre restent matériellement et même moralement leurs actes ; et ils ne changent ni de nature ni de caractère pour avoir été accomplis au service de la personne morale plutôt que dans leur intérêt propre ou à toute autre fin.»

Dezelfde redenering vindt men onder een andere vorm terug in het door de eerste rechter geciteerde vonnis van de burgerlijke rechtbank te Brussel dd. 14 juli 1931 (Pas. 1931, III, 165), waarbij, op grond van het bestaan van de schuld van de rechtspersoon doorheen de schuld van de fysieke persoon, zijn orgaan, of — zoals Saleilles zulks noemt — « la compénétration de ces deux idées : celle d'unité de personne et celle d'individualités subsistantes » (De la personnalité juridiques — 2de druk — blz. 656), deze rechtbank beslist dat de benadeelde of het slachtoffer zijn vordering mag uitkiezen : ofwel de vervolgingen instellen tegen de rechtspersoon of tegen het orgaan, ofwel de vervolgingen cumuleren tegen beiden door middel van een één enkele rechtsovereenkomst.

Uw Kamer is, in een arrest dd. 9 mei 1955 (R.W. 1955/56 - kol. 1087), dezelfde zienswijze bijgetreden, waar zij het beginsel als volgt formuleerde : « De verantwoordelijkheid van een staatsorgaan en van de Staat zelf bestaan gelijktijdig » (Cf. in dezelfde zin : Verbreking — 19 februari 1955, Pas. 1955, I, 659 ; J. T. 1956, blz. 22). Voeg hierbij de volgende beschouwing : wanneer schade is veroorzaakt aan een rechtspersoon van publiek recht, door iemand die handelde als orgaan van die rechtspersoon, heeft deze omstandigheid niet tot gevolg de vordering tot schadeloosstelling van de rechtspersoon tegen zijn eigen orgaan niet onvankelijk te maken, want ieder door een onrechtmatige daad benadeelde persoon is immers ertoe gerechtigd schadevergoeding te eisen van hem, door wiens schuld de schade is ontstaan. (Verbreking — 3 oktober 1955 — Pas. 1956, I, 79 ; R.W. 1955/56, kol. 1376 ; Rev. Admin. 1956, blz. 139 ; J.T. 1956, 176 — Luik, 9 januari 1950, Rec. Jur. Dr. Admin. et Cons. d'Etat, 1951, blz. 217).

Ook van het praktisch standpunt uit van een goede rechtsbedeling, is het derhalve wenselijk, in het belang van de rechtspersoon en van het orgaan zelf, dat de aansprakelijkheid zou worden beslecht door één en dezelfde rechterlijke beslissing, tegenstelbaar aan benadeelde of slachtoffer, aan de rechtspersoon, en aan het orgaan, zoniet rijst het gevaar dat deze aansprakelijkheid anders zou worden beoordeeld in het geding tussen benadeelde of slachtoffer en de rechtspersoon, als in het naderhand eventueel ingestelde geding van de rechtspersoon tegen zijn orgaan.

Op grond van al deze beschouwingen, menen wij dan ook te mogen besluiten tot de onvankelijkheid van de oorspronkelijke vordering ten opzichte van eerste appellant, orgaan van tweede appellante.

#### IV. Wat de grond van de zaak betreft.

Op grond van een letterlijke verklaring van de tekst

der artikelen 36 en 37 van het Dekreet van 28 december 1811, houdende het reglement van openbaar bestuur voor de polders van het « département de l'Escaut », opnieuw in zwang gebracht door het K.B. van 23 augustus 1834 (zie tekst Pand. B. — Tw. Polders, kol. 170 tot 174), houdt geïntimeerde voor dat de bevoegdheid of macht van de dijkgraaf stipt beperkt wordt tot de werken die dienen te worden uitgevoerd op de dijken in geval van springtij (« dans les grandes marées »), of wanneer de polder bedreigd wordt door overstroming « van de zee of de rivier », zodat deze bevoegdheid of macht niet kan worden uitgebreid tot het eigenmachtig uitvoeren van werken, ingeval van dreigend gevaar voor overstroming van de polder door overvloedige regenval.

Zelfs zo men op deze letterlijke toepassing van de tekst van bedoelde bepalingen ingaat, dient te worden opgemerkt dat de juiste bewoordingen van art. 36 van het Dekreet als volgt luiden : « Dans les grandes marées, et toutes les fois que le polder courra le danger d'être inondé, le dijkgraaf et les jurés se rendront sur la digue exposée, et ne la quitteront que lorsque le danger sera entièrement passé ». De woorden « et toutes les fois que le polder courra le danger d'être inondé » voorzien, naar ons oordeel, alle mogelijke gevallen, en beperken geenszins de machten van de dijkgraaf (en de gezwoorenen) tot het dreigend overstromingsgevaar komende van de zee of de rivier.

Waar trouwens het hoofdzakelijk doel van een watering de handhaving beoogt van een voor landbouw en hygiëne gunstige bewatering en de beveiliging van de grond tegen watersnood (zie b.v. art. 1 van de nieuwe wet van 5 juli 1956), ligt het, naar ons oordeel, voor de hand dat die watersnood niet mag worden beperkt tot het dreigend gevaar voor overstroming komende van zee of van de rivier, doch wel logisch, en met een gezond begrip van de openbare opdracht van de watering, noodzakelijk de watersnood omvat veroorzaakt door andere natuurverschijnselen, zoals ter zake een overvloedige regenval.

Wij kunnen dan ook die stelling van geïntimeerde bezwaarlijk bijtreden, en zijn de mening toegedaan dat de machten van de dijkgraaf van de watering met het oog op het verrichten van dringende werken ten einde het overstromingsgevaar te keer te gaan zich uitstrekken tot elke toestand van watersnood, welke de oorzaak ook moge wezen van deze noodtoestand.

Ofschoon derhalve het bestuur van de watering, en derhalve haar orgaan, dijkgraaf Van Huffelen, m.i. ertoe gerechtigd was, ingeval van dreigend gevaar voor overstroming van de gronden van Beveren- en Vrasenepolder, deze ramp te pogen te vermijden door het doorsteken van de afdammingen, in de « Waterloop der Hoge Landen » opgericht, is het echter ook nagenoeg vanzelfsprekend dat deze handeling als een onrechtmatige daad zou worden aangemerkt, die de aansprakelijkheid van de watering en van haar orgaan in het gedrang zou brengen, moest het gebleken zijn dat, op zaterdag 1 augustus 1953, tussen 15 en 17 u., er in werkelijkheid geen dergelijk bepaald dreigend overstromingsgevaar bestond, zodat het doorsteken van de afdammingen ten slotte het uitwerksel waren van een door dijkgraaf Van Huffelen verkeerd beoordeelde toestand, een vergissing in de gedragslijn, die door een zelfde ervaren wateringsorgaan van de streek, beziel met normale wilskracht en plichtsbesef, en geplaatst in dezelfde uitwendige omstandigheden van tijd en plaats, normaliter niet ware gepleegd.

In dat verband, heeft de eerste rechter, op grond van de bevindingen en beschouwingen van het deskundig verslag van ingenieur Karel Vergeynst en van de weerlegging der bezwaren (zie brieven dd. 29

december 1953 en 10 februari 1954) geopperd door de deskundige eenzijdig aangesteld door appellanten, ingenieur Cools, oordeelkundig doen uitschijnen dat uit al deze vaststellingen bleek dat, zoals deskundige Vergeynst zich letterlijk uitdrukt, «niet geaarzeld kan worden om ertoe te besluiten dat » op zaterdag, 1 augustus 1953, tussen 15 en 17 u., er geen ietwat ernstig gevaar van overstroming bestond voor de in Vrasene- en Verrebroekpolder gelegen gronden ». Het bergingsvermogen van sloten, grachten en watergangen van deze gebieden — zo verklaart de deskundige, na tot blijkbaar ernstige (en op tegenspraak gedane) bevindingen te zijn overgegaan — was alsdan voldoende om het afstromend water tijdelijk zonder bezwaren te bergen — zelfs zo deze gebieden van hun normaal afleidingskanaal gans afgesneden waren. En dit was het geval, vermits in de voormiddag van 1 augustus 1953, rond 10 uur, aan de «Watermolen», de enige nog bestaande verbinding tussen deze poldergebieden en de «Waterloop der Hoge Landen», dicht gezet werd door geïntimeerde, op verzoek van appellanten, ten einde te beletten dat het van de Hoge Landen afstromende water in deze gebieden zou binnendringen. Zoals de eerste rechter het uitdrukkelijk heeft doen opmerken, is het bezwaar door appellanten geput uit de beschadiging van de sluizen van de «Watermolen» derhalve niet dienend.

Zulks is eveneens het geval wat de bewering betreft dat sommige laaggelegen gedeelten van de bedoelde polders op 1 augustus 1953 onder water stonden, vermits deze gedeelten bij hoog waterpeil steeds drassig stonden en de door geïntimeerde uitgevoerde werken nu juist tot doel hadden deze laaggelegen gedeelten door een betere afwatering tegen de overvloedige wateren te beveiligen.

Waar deskundige Vergeynst met deze twee factoren beslist rekening heeft gehouden, en waar anderzijds dijkgraaf Van Huffelen zelf, op 12 augustus 1953, tijdens zijn bijeenkomst met de deskundige en de tegenpartij op het gemeentehuis te Beveren-Waas, zelf verklaarde dat op 1 augustus 1953, in de voormiddag, de grachten van de laagst gelegen gronden (wijk «De Koei») boordevol waren, doch geen van die gronden onder water stonden, blijkt dan ook niet te kunnen ingegaan worden op het door appellanten, in ondergeschikte orde, gedane bewijsaanbod omtrent het sluiten van de sluizen van de «Watermolen» en de «overstroming» op 1 augustus 1953, tussen 14 en 17 u., van «aanzienlijke» oppervlakten grond en weiden in Vrasene- en Beveren Polder.

We menen dienvolgens ertoe te mogen besluiten dat, in het onderhavig geval, bij afwezigheid van elk dreigend gevaar voor overstroming van de betrokken polders tengevolge van de regenbuien van 31 juli 1953, het doorsteken der afdammingen op zaterdag 1 aug. 1953, tussen 15 en 17 u., door dijkgraaf Van Huffelen in de opgegeven concrete omstandigheden en rekening gehouden met zijn beroepservaring, op onbezonnen wijze is geschied, en derhalve als een onrechtmatige daad moet worden beschouwd, die de aansprakelijkheid van appellanten bepaald in het gedrang brengt. In de mate zoals door de eerste rechter beslist werd, dienen zij dan ook, naar ons oordeel, «in solidum» te worden veroordeeld tot de vergoeding van het door de rechtbank bepaalde schadebedrag van 45.260 frank.

*Gent, 15 januari 1957.  
M. Matthijs.*

#### Arrest

Gezien de stukken, o.m. de uitgifte van het bestreden

vonnis gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde de 17 juni 1955;

Overwegende dat de beschouwingen van de eerste rechter door het Hof, behoudens één punt waarover in fine van dit arrest zal gesproken worden, volledig worden bijgetreden;

Overwegende dat het principe van de scheiding der machten de rechtbanken niet belet over het onrechtmatig karakter van handelingen van openbare besturen te oordelen, wanneer door deze handelingen burgerlijke rechten van private personen worden geschonden; dat de rechtspraak in die zin sedert lang gevestigd is;

Overwegende dat met van de zaak kennis te nemen de eerste rechter zich niet gemengd heeft in een geschil van administratieve aard, betreffende nl. de uitgestrektheid van de machten van de dijkgraaf van Vrasenepolder ten opzichte: a) van een buiten zijn poldergebied gelegen waterloop, en b) van de Vereniging van de Waasse polders; dat er nopens de uitgebreidheid der machten van de dijkgraaf van Vrasenepolder hoegenaamd geen geschil tussen administraties bestond; dat bovendien de eerste rechter nopens bewuste kwesties de stelling van appellanten gevolgd heeft, wat hen niet grieven kan; dat indien hij zich onbevoegd verklaard had ten aanzien van de kwestie of de dijkgraaf Van Huffel ende macht bezat om in geval van nood de dammen in de waterloop der hoge landen door te steken, de beschikkingen van het vonnis niettemin dezelfde zouden gebleven zijn, vermits bij dit vonnis het onrechtmatig karakter van het optreden van de dijkgraaf gegrond werd op feiten wier onrechtmatig karakter volledig onafhankelijk is van de kwestie hoever de machten van de dijkgraaf zich uitstrekten;

#### *Ten aanzien van deze feiten:*

Overwegende dat volgens het deskundig verslag er voor Vrasene- en Beveren-polder op 1 augustus 1953 geen gevaar voor overstroming bestond;

Overwegende bijgevolg dat aan geïntimeerde het verwijt niet mag gemaakt worden dat zij, in strijd met het lastenboek van de haar toevertrouwde werken, de afvoer van het water der polderwatergangen zou belemmerd hebben;

Overwegende anderzijds dat, waar het doorsteken van de door geïntimeerde opgerichte dammen zonder noodzaak gebeurde, zulks klaarblijkelijk een onrechtmatige daad was en de burgerlijke rechten van geïntimeerde schond;

Overwegende dat appellanten de besluiten van het deskundig verslag betwisten aan de hand van een eenzijdige tegenexpertise die, vooral wat aangaat de peilhoogten in Vrasenepolder en de massa op 31 juli-1 augustus 1953 afstromend water, tot gans andere besluiten komt dan deze van de gerechtelijke deskundige; dat appellanten dienvolgens tot nieuwe onderzoeksmaatregelen — getuigenverkoop en expertise — besluiten;

Overwegende dat de eerste rechter terecht geweigerd heeft op deze aanvraag in te gaan;

dat, wanneer een deskundig onderzoek op ernstige wijze door een bekwame vakkundige werd uitgevoerd, men van het Gerecht niet verwachten mag dat het behoudens formaal bewijs of minstens grote waarschijnlijkheid van vergissing in bewust verslag (quod non in casu) nieuwe onderzoeksmaatregelen zou bevelen;

Overwegende dat de opwerpingen, die tegen het verslag gedaan worden, aan de deskundige werden medegedeeld en door hem worden beantwoord;

Overwegende dat nopens zekere elementen van dit antwoord, n.l. betreffende de peilhoogten in Vrasenepolder, de discussie in zekere mate open blijft en dat het Hof vanzelfsprekend niet bevoegd is om zich in deze discussie van zuiver vakkundige aard te mengen maar dat er geen redenen zijn om zich wantrouwig te stellen tegenover de opinie van de deskundige die aan de cijfers van de provinciale technische dienst de voorkeur heeft gegeven boven deze van de stafkaart;

Overwegende dat uit de beschouwingen hierboven volgt dat het bestreden vonnis in zijn hoofdzakelijke delen dient bevestigd; dat het ook dient bevestigd wat aangaat het bedrag der schade, dat door het deskundig verslag voldoende verantwoord werd;

Overwegende dat dan alleen nog in discussie blijft de kwestie of, in geval van onrechtmatige daad gesteld door een orgaan van een openbaar bestuur, de verantwoordelijkheid van dit orgaan samen met de verantwoordelijkheid van het bestuur zelf weerhouden moet worden;

Overwegende dat de onrechtmatige daad door het orgaan van een openbaar bestuur binnen de perken van zijn bevoegdheid gesteld, ten opzichte van de derden de daad is van het bestuur zelf, hetwelk dus tegenover deze derden rechtstreeks verantwoordelijk is;

Overwegende dat deze verantwoordelijkheid de persoonlijke verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan niet per se uitsluit; dat art. 24 van de Grondwet voor de burgers het recht veronderstelt vervolgingen tegen de openbare ambtenaren wegens verrichtingen van hun ambt in te stellen; maar dat deze persoonlijke verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan beoordeeld moet worden met inachtneming van de regels die tot het wezen van de administratieve rechtsmacht behoren; en n.l. van de onmogelijkheid de ambtenaren ook voor de lichte onvolmaaktheden, die in de uitoefening van hun ambt schier onvermijdelijk zijn, verantwoordelijk te stellen (Vauthier, Dr adm. blz. 519; Giron Dict. de dr. adm. III blz. 317; Cambier. Resp. de la puissance publique blz. 169 en 245, Wigny, droit administratif blz. 166 en 167, droit constitutionnel nr 163 in fine — Zie ook de rechtspraak aangehaald in R.P.D.B. v° Responsabilité nr 1363 en v.);

Overwegende dat in casu niet betwijfeld kan worden dat appellant Van Huffelen gehandeld heeft met goede trouw en in de overtuiging dat zonder het doorsteken der dammen een deel van de polders van Beveren en Vrasene onder water zou komen te staan; dat het besluit van de deskundige over de afwezigheid van overstromingsgevaar (besluit dat slechts de waarde heeft die eigen is aan deducties en niet deze van « de visu » gedane vaststellingen) niet van die aard is dat het toelaten zou aan het optreden van de dijkgraaf het karakter van een zware fout te geven;

Overwegende bijgevolg dat de vordering in zoverre ze tegen de dijkgraaf Van Huffelen werd ingesteld, als ongegrond dient verworpen;

*Om die redenen,*

Het Hof,  
Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord de heer advocaat-generaal Matthijs in zijn advies;

Alle andere besluiten verwerpend en elk aanbod van bewijs voorbijgaand;

Doet het bestreden vonnis te niet in zoverre het tegen Van Huffelen persoonlijk een veroordeling heeft uitgesproken;

Bevestigt het bestreden vonnis voor het overige;  
Veroordeelt appellante, Watering van Vrasenepolder, tot de kosten van de aanleg.

NOOT. — Het vonnis a quo, gewezen door de Rechtbank te Dendermonde, wordt in ditzelfde nummer gepubliceerd.

## BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

1e Kamer. — 17 juni 1955.

Wn. Voorzitter : M. F. Beeckman.

Rechters : M.M. M. van Doorslaer de ten Rijen  
en Van Heule.

Advocaten : Mrs W. Melis en J. Maillet.

**Bevoegdheid. — Onrechtmatige daad gevolg van bestuursdaad. — Persoonlijke verantwoordelijkheid van orgaan van het openbaar bestuur.**

*De Burgerlijke Rechtbanken zijn bevoegd om kennis te nemen van een vordering die strekt tot het bekomen ener schadevergoeding wegens krenking van burgerlijke rechten, wanneer dit het gevolg is van een bestuursdaad waarvan de uitvoering op onrechtmatige wijze schade toebrengt aan derden.*

*De verantwoordelijkheid van de Watering als openbaar bestuur is niet van aard om die van haar orgaan, de Dijkgraaf, uit te schakelen.*

P.V.B.A. De Schelde t/ Van Huffelen en  
Watering van Vrasene Polder.

Overwegende dat aanlegster, voor rekening van het provinciaal bestuur van Oost-Vlaanderen, verbredings- en uitdiepingswerken heeft uitgevoerd aan een « waterloop der hoge landen », op het grondgebied der gemeente Vrasene, Beveren-Waas en Kallo;

Overwegende dat deze waterloop in de loop van het jaar 1953 op een zekere lengte droog gelegd werd door het aanleggen van twee afdammingen, één ter hoogte van de plaats genaamd « Haasophuis » en één ter hoogte van het huis Van Esbroek, zulks met het oog op de uitvoering van voormelde werken;

Overwegende dat eerste verweerder, Van Huffelen, dijkgraaf der watering Vrasene-Polder, de 1 oogst 1953, rond 15 u. de afdammingen heeft doorgestoken, zodanig dat het bouwvak onder water liep;

Overwegende dat verweerders aanvoeren dat zulks is geschied om een dreigende overstroming te vermijden;

Overwegende dat onderhavige vordering er toe strekt verweerders solidair te horen veroordelen om aan eiseres te betalen, een som groot 67.612 fr., ten titel van schadevergoeding, meer de vergeldende intresten vanaf 1 oogst 1953 tot op de dag der dagvaarding en daarna de gerechtelijke intresten;

Overwegende dat de heer Vergenst, bij bevelschrift van 8 oogst 1953 van de heer Voorzitter dezer Rechtbank, zetelende in kortgeding, als deskundige werd aangesteld met navolgende opdracht :

« 1) de werken te beschrijven welke toe aanlegster » voor rekening van het Provinciaal Bestuur van Oost-Vlaanderen thans worden uitgevoerd aan de waterloop

» der hoge landen in Vrasene en Beveren-Polder en » meer bepaald ter plaats genaamd « Haasop »;

« 2) de wijze te beschrijven op dewelke aanlegster » het water van de waterloop der Hoge Landen heeft » afgeleid langs het afvoerkanaal van Beveren-Polder » en zulks door een afdamming ter hoogte van het » «Haasop Huis» en het huis Van Esbroek;

« 3) te zeggen of deze omleiding enig gevaar ople- » verde voor overstroming van de hoger gelegen gebie- » den en meer bepaald van Vrasene-Polder, en zulks » op zaterdag, 1 oogst 1953, tussen 15 en 17 uur, » rekening houdende met de regenval van vrijdag, » 31 juli 1953;

« 4) de schade te beschrijven en te begroten welke » voor aanlegster is voortgesproten, zo rechtstreeks als » onrechtstreeks, uit het feit dat verweerders de 1 oogst » 1953, tussen 15 en 17 u. de afdamming door aan- » legster aangelegd met het oog op de omleiding van » het water heeft doorgestoken of doen doorsteken »;

#### *Betreffende de bevoegdheid :*

Overwegende dat de Wateringen openbare besturen zijn welke tot doel hebben het regelen van het water-regiem van hun gebied;

Overwegende dat de dijkgraaf de bevoegdheid bezit om, in buitengewone omstandigheden, werken te beve- len, namelijk wanneer de watering in gevaar verkeert van overstromingen of van andere rampen (Pauwels, Polders en Wateringen, bl. 106);

Overwegende dat de Watering Vrasene-Polder de watergang der hoge landen heeft onderhouden binnen het gebied van Beveren-Polder en zulks sedert het tot stand komen ener overeenkomst tussen beide waterin- gen, bij akte dd. 30 december 1752, verleden voor notaris Pieter Nys, te St-Gillis-Waas;

Overwegende dat aanlegger vooropzet dat de Water- ing Vrasene-Polder aan de Vereniging der Waasse Polders afstand heeft gedaan van hare rechten om werken uit te voeren aan de waterloop der hoge landen;

Overwegende dat deze overeenkomst echter niet van aard was om de soevereine macht van de polders te verminderen van beslissingen van dringende aard, wel- ke door de Dijkgraaf genomen worden in geval van overstromingsgevaar en welke uiteraard voorrang heb- ben op gewone opdrachten die aan de ondernemers gegeven worden in het kader van een afstand van rechten aan de Vereniging der Waasse Polders;

Overwegende dat het doorsteken der afdammingen is geschied op een zaterdagmiddag, op een ogenblik dat aanlegger met zijn personeel de werken had ver- laten en niet meer te bereiken was;

Overwegende dat voormelde afstand van rechten aldus door aanlegger niet kan ingeroepen worden;

Overwegende dat het derhalve vaststaat dat de Dijk- graaf opgetreden is namens de Watering Vrasene- Polder, binnen de perken zijner bevoegdheid, met het gevolg dat de getroffen beslissing in rechte dient be- schouwd als zijnde genomen door de Watering zelf;

Overwegende dat het principieel der scheiding van machten voor gevolg heeft dat de Rechtbank de be- voegdheid niet bezit om bestuursraden te vernietigen of af te keuren (Verbr. 5-11-1920, Pas. 1920-1-193);

Overwegende dat zulks niet wegneemt dat de Recht- bank mag oordelen over krenkingen van burgerlijke rechten wanneer deze het gevolg zijn van een bestuurs- daad waarvan de uitvoering op onrechtmatige wijze schade aan derden teweegbrengt (Verbr. 14-4-1921, Pas. 1921-1-136);

Overwegende dat de Rechtbank aldus bevoegdheid

bezit om kennis te nemen van onderhavige vordering, welke strekt tot schadevergoeding hoofdens werken welke op een onrechtmatige wijze schade aan eiser zouden berokkend hebben;

#### *Betreffende de grond van de zaak :*

Overwegende dat het doorsteken van kwestieuze afdammingen principieel een onrechtmatige daad uit- maakt, tenzij dat het zou vaststaan dat deze handeling de enige en noodzakelijke maatregel was om een dreigende ramp te vermijden (De Page, T. II, N° 1040);

Overwegende dat er twee aarden dammen in de waterloop der Hoge Landen werden opgericht, de eerste dichtbij het huis « Haasop », de tweede op 560 meter voorbij de plaats waar zich, in de zomer van het jaar 1952, grondafschuivingen hebben voorgedaan;

Overwegende dat het water, afkomstig van de water- loop der Hoge Landen, dichtbij het huis « Haasop », omgeleid werd in de Beverse Watergang;

Overwegende dat de deskundige ir. Vergeynst tot het besluit komt dat deze afleiding op zaterdag, 1 oogst 1953, tussen 15 en 17 uur, geen gevaar voor overstro- ming met zich bracht voor de gronden gelegen in Beveren en in Vrasene-Polder;

Overwegende dat de deskundige heeft vastgesteld :

1) dat het water, afkomstig van hevige regenbuien van 31 juli 1953, reeds voor 90 % werd opgeslorpt of verdampt was;

2) de overblijvende hoeveelheid water, zijnde 10 %, van de neerslag, zonder gevaar voor overstroming, in de sloten en grachten opgenomen was;

3) het waterpeil in de waterloop der hoge landen veel lager was dan het hoogste peil der laagste gronden in Vrasene-Polder;

4) de regenbuien hadden opgehouden de 31 juli 1953, rond 20 u. en dat de tijen in de Schelde gunstig waren om de afvoer van het water te verzekeren;

Overwegende dat verweerders zich steunen op het schriftelijk advies van ingenieur Cools, landbouwkun- dige te Beveren-Waas, om voor te houden dat de expert zich vergist heeft in zijn beoordeling van de noodtoe- stand die aanleiding gaf tot het doorsteken der af- dammingen;

Overwegende dat verweerders echter ten onrechte aanvoeren dat de expert niet het juiste hoogtepeil heeft aangegeven van de laagste gronden van Vrasene- Polder;

Overwegende dat het door de deskundigen vermelde gemiddelde hoogtepeil, op enkele centimeters na, over- eenstemt met de gegevens van de Provinciale Tech- nische Dienst voor Oost-Vlaanderen;

Overwegende dat de laagste gronden der Watering zich bevinden in de wijk « De Kooi », alwaar geen percelen onder water stonden volgens de eigen ver- klaring van de Dijkgraaf, afgelegd ten gemeentehuize van Beveren-Waas, de 12 oogst 1953, in aanwezigheid van de deskundige;

Overwegende dat de afwezigheid ener noemenswaar- dige laag water uitwijst dat de neerslag voor een deel opgeslorpt en verdampt werd en voor het ander deel opgenomen werd in de grachten; dat zulks van aard is om te bewijzen dat de lage gronden niet onder het waterpeil stonden van de waterloop der hoge landen;

Overwegende dat verweerders voorhouden dat de sluizen van de « Watermolen » beschadigd waren;

Overwegende dat deze opmerking niet dient weer- houden, vermits de verbinding tussen de poldergebieden en de waterloop der hoge landen aldaar op 1 oogst 1953 in de voormiddag door aanlegger waren dichtgemaakt;

Overwegende dat evenmin dient onderzocht of de afdammingen tussen het huis Van Esbroek en het huis « Haasop », werden geplaatst ingevolge het lastenboek, vermits uit hetgeen voorafgaat duidelijk werd bewezen dat de uitgevoerde werken niet van aard waren om enig gevaar voor overstroming teweeg te brengen;

Overwegende dat, volledigheidshalve, nog dient aangestipt dat het zonder belang is dat de deskundige zich zou vergist hebben in de opgave van de oppervlakte van het stroomgebied der watergangen; dat zelfs ingenieur Cools doet opmerken in zijn schriftelijke uiteenzetting dat deze vergissing zonder invloed is op de grond der zaak;

Overwegende dat de expert de schade heeft geraamd op 67.612 fr., hetzij :

- |                                                              |              |
|--------------------------------------------------------------|--------------|
| 1) voor herstellingswerken                                   | 33.370,— fr. |
| 2) voor chomage van de « draglines »                         | 8.800,— fr.  |
| 3) voor het plaatsen en wegnemen van pomp en voor het pompen | 3.090,— fr.  |
| 4) voor morele schade                                        | 5.000,— fr.  |
| 5) voor boete wegens vertraging van het werk                 | 17.352,— fr. |

Overwegende dat aanlegger geen enkele morele schade heeft opgelopen; dat evenmin bewezen wordt dat de ondernemer boeten heeft moeten betalen voor vertraging in de uitvoering van zijn werk;

Overwegende dat de overige schadeposten gerechtvaardigd voorkomen voor een totaal bedrag van 45.260 fr.;

Overwegende dat de verantwoordelijkheid van de watering als openbaar bestuur niet van aard is om deze van haar vertegenwoordiger, de Dijkgraaf, uit te schakelen (Brussel 14-7-1931, Pas. 1931-III-165);

*Om deze redenen,*

De Rechtbank, alle verdere en strijdige besluiten verwerpende, veroordeelt verweerders, solidair, om aan aanlegger te betalen, ten titel van schadevergoeding, een hoofdsom groot 45.260 fr., vermeerderd met de vergeldende intresten vanaf 1 oogst 1953 tot op de dag der inleidende dagvaarding en van dan af met de gerechtelijke intresten;

Ontzegt het meer gevorderde als ongegrond;

Veroordeelt verweerder tot de kosten, hierinbegrepen deze van rechtspleging in kortgeding en van het deskundigenverslag en begroot, ongerekend de kosten van boeking en afschrift van onderhavig vonnis;

Verklaart onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borg, uitgenomen wat de kosten betreft;

NOOT : Het vorenstaande vonnis werd gedeeltelijk gewijzigd door een arrest van het Hof van Beroep te Gent, dat eveneens in dit nummer gepubliceerd wordt.

Vlaamse Juristen,

Abonneert U op het

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

## RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST.-NIKLAAS

1e Kamer. — 10 juli 1956.

Voorzitter : M. Dirix.

Rechters : M.M. Bauwaert en Maes.

Referendaris : M. Cloquet.

Advocaten : Mrs De Cuyper en Schuermans.

**In de loop van een geding tussen partijen overeengekomen regeling. — Geen schuldvernietiging. — Ontbinding dezer overeenkomst wegens niet stipte naleving door beide partijen.**

*Wanneer partijen in de loop van een geding een regeling zijn overeengekomen en hebben bedongen, dat de hangende zaak naar de algemene rol zou verwezen worden met het recht voor eiser ze in geval van nood terug op de rol van de kamer te brengen, hebben zij hierdoor elke schuldvernietiging willen uitsluiten en het geding, wat de procedure betreft, beschouwd als voortbestaand in dezelfde staat als vóór de overeenkomst; zij hebben dan bedoeld dat bij niet-tenuitvoerlegging van deze overeenkomst het geding zou worden voortgezet in dezelfde staat.*

*Wanneer beide partijen in gebreke zijn gebleven bedoelde overeenkomst stipt na te komen, moet deze worden beschouwd als ontbonden ten nadele van beide partijen.*

De Bock t/ De Bruyne.

Overwegende dat het vaststaat en dat het door verweerder op 9 januari 1956 schriftelijk werd bevestigd, dat hij van zijn zuster, tweede eiseres, verschillende sommen in lening ontving, belopende samen 101.500 fr. in hoofdsom;

dat verweerder beloofde op dit bedrag vanaf 1 januari 1956 een intrest te betalen van 4,5 procent 's jaars;

dat hij erkende 1.722 frank verschuldigd te blijven uit hoofde van intresten berekend tot 31 december 1955 op een bedrag van 40.000 frank;

Overwegende dat de gerechtelijke overeenkomst, die luidens de dagvaarding oorspronkelijk alleen een hoofdsom van 91.500 frank betrof, door eisers in de dagstelling werd gewijzigd;

dat eisers thans de terugbetaling vragen van 101.500 frank plus 1.722 frank;

Overwegende dat verweerder die wijziging van de gerechtelijke overeenkomst heeft aanvaard;

Overwegende dat de partijen onder het geding en wel op 9 januari 1956 een overeenkomst hebben gesloten luidens dewelke verweerder op het door hem nog verschuldigd bedrag van 101.500 frank, elke maand een afkorting van 1.000 frank zou betalen, voor de eerste maal op einde januari 1956 en vervolgens op het einde van elke daaropvolgende maand tot de maand mei 1958, tijdstip waarop eventueel een regeling zou getroffen worden voor het verschuldigd saldo;

Overwegende dat tweede eiseres als voorwaarde van de aldus toegestane termijn, bedongen had dat verweerder op zijn eigendom gelegen te Temse, Vooruitgangstraat, 61, een hypotheek zou toegekend hebben tot gedeeltelijke waarborg van de terugbetaling van de schuld, meer bepaald voor een bedrag van 50.000 frank;

Overwegende dat de partijen bij gezegde overeenkomst voorzagen dat de hangende zaak naar de algemene rol zou verzonden worden met recht voor eisers ze terug op de rol van de kamer te brengen in geval van node;

dat de partijen hierdoor elke novatie hebben willen uitsluiten en beschouwden dat het geding — wat de procedure betreft — in dezelfde staat als vóór de overeenkomst bleef voortbestaan, en bij niet uitvoering van de overeenkomst zou worden voortgezet in dezelfde staat;

Overwegende dat de overeenkomst niettemin bindend was voor de partijen;

Overwegende dat beide partijen in gebreke zijn gebleven gezegde overeenkomst stipt na te leven;

dat gezegde overeenkomst derhalve dient beschouwd te worden als verbroken ten nadele van beide partijen;

Overwegende dat de fout van eisers hierin bestaat dat zij aan verweerder hebben gevraagd een akte van hypotheekstelling te tekenen waarin twee voorwaarden vermeld waren die niet deel maakten van de overeenkomst van 9 januari 1956;

Overwegende dat enerzijds de echtgenote van verweerder, volgens het ontwerp van hypotheekakte, de schuld zou hebben moeten erkennen als medeschuldenaarster, hetgeen op 9 januari 1956 niet bedongen was geworden;

dat verweerder bovendien volgens gezegde akte tegen 1 mei 1956 de som van 50.000 frank volledig zou hebben moeten terugbetalen, waar op 9 januari 1956 integendeel alleen een maandelijkse storting van 1.000 frank voorzien was d.i. de terugbetaling van 30.000 frank vanaf 1 januari 1956 tot 1 mei 1958;

Overwegende dat verweerder in die omstandigheden gerechtigd was de tekening van de akte te weigeren zolang eisers aan die twee voorwaarden niet verzaakten;

Overwegende dat verweerder, zijnerzijds, op twee belangrijke punten in gebreke is gebleven de aangegane overeenkomst uit te voeren;

dat hij enerzijds slechts vier maandelijkse betalingen van 1.000 frank heeft gestort in stede van zes en dat hij anderdeels zijn eigendom na 9 januari 1956 — buiten het weten van eisers — met een zwaardere hypotheek heeft berent dan die welke daar te voren bestond;

Overwegende dat verweerder zich bereid verklaart een akte van hypotheek te tekenen zoals op 9 januari 1956 voorzien en dat hij staande houdt dat de waarde van zijn eigendom nog ruim voldoende is om de rechten van eisers te waarborgen, — hetgeen eisers nochtans betwisten;

Overwegende dat, gezien de niet-uitvoering door de schuld van beide partijen van de tijdens het geding aangegane overeenkomst, er aanleiding bestaat om de zaak te beslechten — wat de betalingsmodaliteiten betreft — zoals die zaak vóór de overeenkomst voorkwam;

Overwegende dat verweerder niet bewijst dat de leningen toegestaan werden met de bedoeling geen terugbetaling te vorderen vooraleer hij zijn concordataire voorstellen zou uitgevoerd hebben;

Overwegende dat verweerder de toekenning vraagt van termijnen van respijt;

dat het toekennen van dergelijke termijnen aan het stellen van waarborgen mag onderworpen worden (artikel 1244 B.W.);

*Om deze redenen :*

De Rechtbank, makende melding dat artikel 2 en 30 tot 42 van de wet van 15 juni 1935 nageleefd werden,

Verklaart de vordering ontvankelijk en rechtdoende ten gronde, verklaart verbroken ten nadele van beide partijen de overeenkomst welke zij onder het geding, en meer bepaald op 9 januari 1956 gesloten hebben zonder enige schuldvernieuwing te beogen;

Verwijst verweerder om aan eisers te betalen :

a) de som van 1.722 frank ten titel van intresten op 31 december 1955 vervallen, en b) de hoofdsom van 101.500 frank met de conventionele intresten tegen de rentevoet van 4,5 procent vanaf 1 januari 1956;

Verwijst verweerder in de kosten van het geding, begroot op 610 frank, niet inbegrepen deze van registratie, afschrift of uitvoering van dit vonnis;

Zegt dat bovenstaande veroordelingen onmiddellijk eisbaar zijn tenzij verweerder binnen veertien dagen van betekening van onderhavig vonnis de volgende voorwaarde vervult, te weten :

a) betaling van de maandelijkse afkortingen van 1.000 frank die hij sedert 1 januari 1956 tot heden mocht verzuimd hebben te betalen;

b) betaling van 1.722 frank ten titel van intresten op 31 december 1955 vervallen;

c) tekening op kosten van verweerder van de voorgestelde hypotheekakte, verbeterd met dien verstande dat de echtgenote van verweerder er niet als medeschuldenaar in zal verschijnen en dat de hypotheek tot beloop van 50.000 frank het geheel bedrag zal waarborgen dat op de dag van de uitvoering van het pand nog verschuldigd zou kunnen blijven;

d) verschaffen door verweerder van de solidaire borgtocht van zijn echtgenote voor het volledig bedrag van de litigieuze schuld;

Zegt dat indien verweerder bovenstaande voorwaarden vervult, hij gemachtigd zal zijn, wat betreft een som van 30.000 frank op de hoofdsom van 101.500 frank gezegd bedrag van 30.000 frank, mits maandelijkse afkortingen van 1.000 frank per maand terug te betalen, de eerste maal op 1 augustus 1956 en vervolgens op de eerste van elke daarop volgende maand, — mits de intresten alle zes maanden eveneens te kwijten;

Zegt dat indien verweerder bovenstaande veroordelingen stipt naleeft, er aanleiding bestaat zal, in het begin van het jaar 1958, te onderzoeken of en in hoeverre verdere termijnen hem zullen worden toegestaan voor de rest van zijn schuld;

Zegt dat integendeel bij gebrek aan stipte uitvoering van bovenstaande voorwaarden, ook wat betreft de betaling van de maandelijkse afkortingen of van de intresten op hun vervaldag, de gehele overblijvende schuld van rechtswege, ineens en zonder aanmaning terug onmiddellijk eisbaar zal worden.

## VREDEGERECHT TE PEER

28 februari 1956.

Rechter : M. Roelandts.

Advocaten : Mrs Rombouts en Franssens.

**Gerechtelijke schuldvergelijking. — Vereisten. — Onregelmatig gehouden koopmansboeken als begin van bewijs.**

*De gerechtelijke schuldvergelijking is die, welke wordt uitgesproken door de rechter, wanneer de gedaagde, van wie een prestatie gevorderd wordt, een wedereis instelt en de rechter, de gegrondheid van de wedereis erkennende, de twee schulden in zijn vonnis tot hun gelijk bedrag in vergelijking brengt.*

*Wanneer de wedereis niet vatbaar is voor een vlugge behandeling en een langdurig onderzoek vereist of wanneer, zoals in casu, uit de persoonlijke verschijning van partijen is gebleken, dat het bedrag van de wedereis niet vaststaat en niet effen is, of nog wanneer er betwisting is omtrent het bedrag en*

*zelfs omtrent de geleverde tegenprestaties, moet de rechter enkel over de oorspronkelijk ingestelde vordering beslissen en de wedereis niet ontvankelijk verklaren, zodat geen gerechtelijke vergelijking zal kunnen plaats hebben en de verweerder zijn vordering door een nieuw afzonderlijk proces zal kunnen doen gelden.*

*Ook onregelmatig gehouden koopmansboeken kunnen als begin van bewijs dienen om de aanvullende eed toe telaten.*

Vanhove t/ Wendelen.

Gelet op ons tussenvonnis dd. 10 januari l.l., het verhoor der partijen bevelende;

Overwegende dat de vordering van aanlegster er toe strekt verweerder te horen veroordelen tot het betalen ener som van 2.954,40 Frank wegens aankoop van kruidenierswaren;

Overwegende dat verweerder antwoordt met een wedereis, waarin hij opwerpt niets meer verschuldigd te zijn, omdat zijn echtgenote en hij zelf werkzaam geweest zijn bij aanlegster en dat zij voor deze werkprestaties in compensatie de kwestieuze kruidenierswaren ontvangen hebben;

Overwegende dat om de wettelijke schuldvergelijking ttz. zij die van rechtswege plaats heeft te kunnen invoeren er volgende voorwaarden dienen verwezenlijkt te worden: art. 1291 B.W.

1. Beide schulden moeten tot voorwerp hebben een geldsom, of een zekere hoeveelheid vervangbare zaken van dezelfde soort;
2. beide schulden moeten vaststaan, t.t.z. effen zijn en met een bepaald cijfer uitgedrukt;
3. Beide schulden moeten opeisbaar zijn;
4. Partijen moeten elkanders persoonlijke schuldenaars zijn;

Dat anderzijds de gerechtelijke schuldvergelijking degene is die uitgesproken wordt door de rechter, wanneer de gedaagde van wie een prestatie geëist wordt, een wedereis instelt zoals in casu; en de rechtbank de gegrondheid van de wedereis erkennende, de twee schulden in haar vonnis tot hun gelijk bedrag vergelijkt; (Kluyskens, « De Verbintenissen » nr 226);

Overwegende dat — wanneer de wedereis niet vatbaar is voor een snelle behandeling en een langdurig onderzoek vereist of wanneer, zoals in casu uit de persoonlijke verschijning der partijen is gebleken, het bedrag van de wedereis niet vaststaat en niet effen is, of nog wanneer er betwisting is nopens het bedrag en zelfs nopens de geleverde tegenprestaties, zoals in casu, — de rechter dan enkel over de eerst ingestelde aktie zal beslissen en de wedereis niet ontvankelijk zal verklaren, zodat er geen gerechtelijke vergelijking zal kunnen plaats hebben en de verweerder zijn aanspraak door een nieuw afzonderlijk proces zal kunnen doen gelden;

Overwegende anderzijds dat het door aanlegster gevorderd bedrag blijkt uit hare onregelmatig gehouden koopmansboeken; dat de koopmansboeken, met het oog op de aanvullende eed tegen de cliënten van de handelaar, als begin van bewijs kunnen dienen (art. 1329 B.W. en Cas. Fr. 10 mei 1892, Pand. Pér. Fr. 1893-1-193); dat het in de praktijk altijd aan de handelaar zal zijn dat de rechter de aanvullende eed zal opdragen (Kluyskens, De Verbintenissen, nr 296 b) lid 2);

Dat ook de onregelmatig gehouden koopmansboeken als begin van bewijs kunnen dienen om de aanvullende eed toe te laten; (Handelsrechtb. Gent, 25 maart 1909, Jur. Com. Fl. 1909, nr 3473);

Overwegende echter, dat verweerder loochent iets verschuldigd te zijn aan aanlegster;

Overwegende anderzijds dat de eis van aanlegster niet volledig bewezen zijnde, toch ook niet geheel van bewijs ontbloomt is; dat het in casu — overeenkomstig art. 1367 B.W. — past de aanvullende eed aan aanlegster op te dragen; dat aan de daartoe gestelde voorwaarden, in casu, voldaan is, daar de eis niet geheel van bewijs ontbloomt is, rekening houdend met de onregelmatig gehouden koopmansboeken alsook met de bekentenis van verweerder koopwaren ontvangen te hebben;

Overwegende eindelijk dat, rekening houdend met de mondelinge procedure voor het Vrederecht, het niet opgaat voor het eerst in schriftelijke besluiten — welke lang na de mondelinge debatten werden neergelegd — de bevoegdheid van aanlegster te komen betwisten, dan wanneer ter zitting deze exceptie niet opgeworpen werd;

*Om deze redenen,*

Herzien Ons tussenvonnis dd. 10 januari 1956;

Alvorens recht te spreken over de grond van de zaak;

Leggen van ambtswege aan eiseres volgende eed op: « Ik zweer dat gedaagde Wendelen-Vanhove Frans, mij op dit ogenblik nog verschuldigd blijft de som van 2.954,40 frank wegens aankoop van kruidenierswaren; Zo helpe mij God »;

Rechtdoende over verweerders wedereis:

Verklaren zijn wedereis niet ontvankelijk; Wijzen hem af;

Verwijzen de zaak naar onze terechtzitting.

## BOEKBESPREKING

Ganshof van der Meersch W.J. — *Pouvoir de fait et règle de droit dans le fonctionnement des institutions politiques.* — Editions de la librairie encyclopédique. — 1957 - 173 p.

Het hier besproken werk maakt deel uit van een belangrijke reeks geschriften, de Bibliothèque de l'Institut belge de science politique, welke in ons land nog al te weinig gekend is. Sinds het vorig jaar heeft het zeer actief Instituut belge de science politique het gelukkig initiatief genomen de voordrachten en besprekingen, die in zijn schoot worden gehouden, over actuele onderwerpen van politieke wetenschap, te publiceren. Het zijn preadviezen en colloquia, gegroepeerd rond één enkel onderwerp, waarvan het geheel telkens uitgroeit tot een vrij volledig overzicht van bepaalde toestanden of instellingen uit het politiek leven van ons land. Vlug achter elkaar verschenen in de laatste maanden drie boeken, het eerste getiteld « Aspects du régime parlementaire belge » waarin enkele van de meest vooraanstaande figuren uit het parlementair midden elk hun eigen visie mededeelden over de toestand en de waarde van het parlementair stelsel heden ten dage in ons land, overzichten die besloten werden met een synthetisch geschrift van Prof. Ganshof van der Meersch « Réflexions sur le régime parlementaire belge ». Het tweede boek was gewijd aan « Le contrôle parlementaire de l'action gouvernementale »; het behelsde een breed debat over de wijze waarop de controle van het regeringsbeleid mogelijk is, zowel wat betreft de algemene en ook de dagelijkse politiek, alsook de budgetaire en de internationale politiek; de algemene besluiten uit deze

« colloque » werden getrokken door Prof. Paul De Visscher. Het derde werk van de reeks droeg als titel « Le problème des grandes agglomérations en Belgique »; het bracht over dit zo brandend vraagstuk bijdragen van vooraanstaande figuren, die het onderwerp hebben bestudeerd vanuit verschillende gezichtspunten, het politiek, het sociologisch, het urbanistisch en het grondwettelijk gezichtspunt.

Zopas is de Bibliothèque de l'institut belge de science politique de uitgave van een tweede reeks begonnen, die ingezet wordt met het werk van Prof. Ganshof van der Meersch « Pouvoir de fait et règle de droit dans le fonctionnement des institutions politiques ». Wij wensen vooral de aandacht op dit werk te vestigen omdat het dit zo zeer verdient en omdat het een van de eerste werken is die in ons land volledig nieuwe inzichten brengen op het gebied van de staatswetenschap.

Tot nog toe werd ten onzent de staatswetenschap hoofdzakelijk bestudeerd vanuit zuiver juridisch standpunt; doch het recht komt steeds aanhinken achter de feiten, het is statisch en tracht een tijdelijk evenwicht tot stand te brengen, het mist de dynamische kracht die eigen is aan het politieke leven. Weliswaar heeft de jurisprudentie, vooral bij noodtoestanden, zeer soepele oplossingen kunnen vinden voor vraagstukken die op zuiver juridisch gebied onoplosbaar waren en ook het grondwettelijk gewoonterecht heeft heel wat vernieuwing bijgebracht, doch het blijft noodzakelijk beperkt binnen de kaders van het positieve recht. Een onbevengend onderzoek toont aan dat onze grondwettelijke instellingen beïnvloed en gewijzigd worden door allerhande praktijken die buiten de sfeer van het recht blijven en voor dewelke geen grondwettelijke basis te vinden is. Deze krachten die zich doen gelden op de evolutie van het recht zijn voorwerp van de politieke wetenschap. Het is niet te verantwoorden deze laatste nog langer van het recht te scheiden en het behoort dat men een open oog zou hebben voor een wetenschap van het staatsrecht op grondslag van positieve ervaring.

En de auteur gaat dan over tot de studie van deze buitenrechtelijke krachten, die thans heersen over het recht en waarvan de wetenschappelijke studie in de tegenwoordige tijd onontbeerlijk is.

Het is in de eerste plaats het fenomeen van de politieke partij, onbekend in onze grondwet en die toch tegenwoordig de basis vormt van heel ons staatskundig leven. Het is slechts een fictie de volksvertegenwoordiger nog te beschouwen zoals onze grondwet het vooropstelt als de drager van de wil van heel de natie; het grondwettelijk formalisme beantwoordt niet meer aan de werkelijkheid en in feite is de parlementaire vertegenwoordiger van de partij door bemiddeling van dewelke hij verkozen werd en is hij ten slotte drager van een imperatief mandaat dat hem door deze partij wordt opgelegd. Dit geeft dan aanleiding in het werk tot een studie van de structuur onze politieke partijen, van de partij- en groepsdiscipline en van de steeds groeiende invloed van de politieke partijen tegenover de staat en wel zodanig dat meer en meer de partijen met de instellingen verward worden.

Het zijn niet enkel de politieke partijen die thans heersen over de staat; er zijn ook nog andere zeer sterke « pressure groups » die hun invloed op het staatsbestel doen gelden. Het zijn de holdings, de nijverheids- en financiële ondernemingen, de patronale groeperingen en de syndicale organisaties. Voor elk van deze machten bestudeert Prof. Ganshof van der Meersch in bijzonderheden, de samenstelling, de werk-

wijze, de invloed die door hen wordt uitgeoefend, de wijze waarop dikwijls de wet wordt omschreden, tot deze pressure groups geïnstitutionaliseerd worden en werkelijk een deel van de staatsmacht gaan uitoefenen.

De studie van deze verschillende pressure groups is gesteund op een zeer brede documentatie, meestal van recente datum, waaruit blijkt met welke nauwgezetheid de schrijver de jongste ontwikkeling van de politieke krachten in al hun aspecten op de voet heeft gevolgd.

Het onvermijdelijk besluit van deze studie is dan ook dat het niet meer opgaat de functie van de staatsorganen in ons land uitsluitend te bestuderen door middel van de regelen van het staatsrecht. De actie van de politieke partijen, van de syndicaten en van andere pressure groups trekt de macht van de staat tot zich en deze macht ontsnapt aldus aan de door de Grondwet ingestelde controle. « Le centre de la puissance politique s'est déplacé ». Schrijver is van oordeel dat deze toestand een gewichtige wijziging veroorzaakt in ons constitutioneel bestel, waardoor het centraal gezag meer en meer zijn macht verliest en bedreigd wordt met verbrokkeling. Partijleiders en syndicale functionarissen oefenen in werkelijkheid een macht uit die de massa der aangeslotenen niet in staat is in bedwang te houden en het boek van Prof. Ganshof van der Meersch eindigt op een pessimistische noot en wijst op het gevaar van de overtreding der fundamentele regelen van ons staatsrecht.

Dit werk, geschreven in een prachtige taal, grondig gedocumenteerd en vol lumineuse beschouwingen over de werkelijkheid van het politiek leven in ons land, lijkt ons vooral van belang omdat tot nog toe de beoefenaars van het staatsrecht in België al te zeer vastgeklonken bleven aan de zuiver juridische beschouwingswijze. Het is een vrijwillige blindheid de werkelijke krachten, die het staatsleven stuwen, niet te willen onderkennen. Het is in deze tijd niet meer te verantwoorden de politieke wetenschap van het staatsrecht te scheiden en het is enkel door de onbevooroordeelde ontleding van hetgeen ons geleerd wordt door de ervaring dat betere inzichten verkregen worden niet enkel in het staatsleven zelf, doch ook in het staatsrecht. De intieme samenwerking van constitutioneel recht en politieke wetenschap is een formule die reeds sedert geruime tijd in vele landen — vooral in de Engel-Saksische landen — de staatswetenschap beheerst. Daartoe ook in ons land de weg te hebben gewezen is een blijvende verdienste van dit uitstekend boek.

René Victor.

**Kabes VI. en Sergot A. — Blueprint of deception.**  
Character and Record of the International  
Association of Democratic Lawyers. — Uitg.  
Mouton & Co, 's Gravenhage 1957.

In een boeiende studie van ruim 350 bladzijden zeer keurig uitgegeven en op zeer objectieve documentatie gesteund, hebben deze twee middeneuropese juristen, die thans in de V.S. verblijven, de oorsprong, de ontwikkeling en de hedendaagse door en door communistische strekkingen beschreven, van de internationale vereniging der democratische juristen.

Aanvankelijk — 1946 — was deze vereniging bedoeld als een reactie tegen de collaboratie met de vijand, die zich tijdens de oorlog in verschillende landen had voorgedaan en het wekt dan ook geen verwondering dat zij met sympathie werd onthaald door juristen van wijduitlopende richtingen.

De Renaissance judiciaire die in deze tijd bij ons was ontstaan en die steun vond bij de meest vooraanstaande juristen uit ons land was ruim vertegenwoordigd op het eerste congres te Parijs in 1946 gehouden door de democratische juristen waarvan het voorzitterschap toentertijd werd waargenomen door de heer René Cassin, ondervoorzitter van de Raad van State in Frankrijk.

De statuten van de nieuwe vereniging werden vastgelegd op het tweede congres dat te Brussel in 1947, met de steun van onze Renaissance judiciaire — en ook vanwege regeringskringen — werd gehouden.

Het was in dit zelfde jaar dat de vereniging erkend werd als raadgevend lid van de economische en sociale raad der Verenigde Naties.

Reeds in juli 1950 werd deze erkenning ingetrokken.

De gebeurtenissen die zich inmiddels hadden voorgedaan en die er duidelijk op wezen dat «de democratische juristen vereniging» in zuiver communistische vaarwaters was geraakt, worden met nauwkeurigheid in het boek van Kabes en Sergot beschreven.

Deze gebeurtenissen hadden reeds in 1949 geleid tot het ophefmakend ontslag van haar voorzitter de heer Cassin.

Sindsdien werden nog andere congressen gehouden, het laatste te Brussel in 1956 nadat de Zwitserse overheden verbod hadden uitgevaardigd om deze bijeenkomst te Genève te beleggen.

Het standpunt zeer onlangs ingenomen door de democratische juristen in verband met de Suezcrisis en vooral naar aanleiding van de onderdrukking van de hongaarische opstand heeft nogmaals en ten overvloede bewezen dat zij thans zonder meer in dienst staan van de communistische propaganda.

Dit boek is een merkwaardige bijdrage tot de jongste evolutie op ideologisch gebied van een vereniging die bij haar ontstaan zeer veel belangstelling en hoop had verwekt.

Zij heeft bij wijze van onvermijdelijke reactie aanleiding gegeven tot de stichting van de Internationale Juristen Commissie gevestigd te Den Haag en die thans ook een belgische afdeling heeft, en die in alle westerse landen en ook in de V.S. meer en meer haar invloed doet gelden.

Dit ten minste kan de democratische juristen als verdienste worden aangerekend.

P. M. O.

## BIBLIOGRAPHIE

### Nederland

- Belinfante A. D. en A. Mulder.* — De verhouding van administratieve sancties en straffen. — Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon.
- Bos Maarten.* — Les conditions du procès en droit international public. Leiden, E. J. Brill. Bibliotheca Visseriana.
- Bouwisma J.* — Voorkoming van dubbele belasting. — Amsterdam, FED.
- Bruijn A. R. de.* — Het Nederlandse huwelijksvermogensrecht. — Arnhem, S. Gouda Quint, D. Brouwer & Zoon.
- Burgerlijk wetboek* met verwijzing naar betreffende wetsbepalingen, bijlagen en alphabetische registers, 24e dr. (bijgew. tot 1 mei 1957. — Verzorgd en bew. door G. J. L. Seesink, onder toezicht van J. M. Polak, — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Coops J. A. H.* — Grondtrekken van het Nederlands burgerlijk procesrecht. 7e dr. bew. door F. M. Westerouen van Meeteren. Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Doedens H. J.* — Schematisch overzicht van de Nederlandse belastingen. Deventer, AE. E. Kluwer.
- Faber W. en P. P. Paul.* — A.B.C. voor het wegensverkeer. Vademecum betreffende de wegensverkeerswetgeving. 6e dr. Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- François J. P. A.* — Grondlijnen van het volkenrecht. 2e dr. Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Grinten W. C. L. van der, en A. J. Haakman.* — Buitengewoon arbeidsrecht. 4e dr. Alphen a/Rijn, N. Samsom.
- Grooth G. de.* — Het nieuwe huwelijksgoederenrecht sinds de opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw. Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Haccou J. F.* — Handel en marktwezen in goederen. Leiden, H. E. Stenfert Kroese. Comp. in 2 dln.
- Hoefnagels G. P.* — De rapportage van de maatschappelijke werker in het bijzonder in kinderzaken. — Assen, Van Gorcum & Comp.
- Itersen W. van.* — Geschiedenis der confiscatie in Nederland. Utrecht, H. de Vroede.
- Jaarboek IV, 1951-1952* van de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Klapper* op de rechtspraak en de rechtsliteratuur. Onder red. van J. D. van den Berg en G. C. M. van Nijnatten. 1956. Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Kluwer's* zakboek sociale verzekering. Samengesteld onder red. van J. J. M. Veraart door J. G. Beudeker, G. F. Bosshardt, N. W. A. Van Eijken, J. P. van Unnik. — Deventer, AE. E. Kluwer.
- Knol H. D. M.* — Beginselen van het privaat recht. Met medew. van J. Rutgers. — 's Gravenhage, G. Delwel.
- Kwant R. C.* — Het arbeidsbestel. Een studie over de geest van onze samenleving. 2e dr. Utrecht, Het spectrum.
- Leppinck G. H. J. en M. D. van Wolferen.* — Sociale wetgeving ten dienste van studerende voor de nijverheidsonderwijsakten. — Haarlem, H. Stam.
- Lindeman F. F.* — De spelregels van het wegverkeer. Enige hoofdstukken van wegensverkeersrecht. — Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zn.
- Phaf W. M.* — Vestigingswet bedrijven 1954. Speciale uitvoeringsregelen en tijdelijk gehandhaafde regelen. — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Pitlo A.* — Het erfrecht naar het Nederlands burgerlijk wetboek. 3e dr. Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon.
- Pot C. W. van der.* — Geschiedenis der wetenschap van het Nederlandse staatsrecht sedert 1814. Amsterdam, Noord-Hollandse U. M.
- Praag H. van.* — Inleiding tot de sociale wetenschappen. — 's Gravenhage, W. P. van Stockum & Zoon.
- Protection, The, of intellectual and industrial property throughout the world.* — Leiden, A. W. Sijthoff.
- Riessen H. van.* — De maatschappij der toekomst. 4e dr. Franeker, T. Waver.
- Rosenne, Shabtai.* — The International court of justice. An essay in political and legal theory. — Leiden, A. W. Sijthoff.

- Rijksen R.* — Criminaliteit en bezetting. — Assen, Van Gorcum & Comp.  
*Traa P. C. van.* — Enkele aspecten van de West-Europese integratie. — Haarlem, De Erven F. Bohn.

### Frankrijk

- Caille A.* — Le nouveau statut juridique des V. R. P. — Libr. du Journal des Notaires et des Avocats.  
*Champion P.* — Abrégé des sociétés d'investissement. Edit. de l'Epargne.  
*Dalloz.* — Répertoire de droit commercial et des sociétés. — Dalloz.  
*Fischer G.* — Esclavage en droit international. — Pedone.  
*Lachs M.* — Problème de la révision de la Charte des Nations Unies. — Pedone.  
*Le Roy M.* — L'Evaluation du préjudice corporel. — Libr. techniques.  
*Marino I. di.* — La Séparation de fait des époux. — La Pensée universitaire.  
*Maunoir J. P.* — La Répression des crimes de guerre devant les tribunaux français alliés. — Pedone.  
*Ricci D. de.* — Investissements en Amérique Latine, Aspect juridique et fiscal. T. II: Argentine, Bolivie, Paraguay, Uruguay. — Pedone.  
*Ricci D. de.* — Investissements en Amérique Latine. Mises à jour au 1<sup>er</sup> janvier 1957 du tome I. (Brésil, Colombie, Equateur, Pérou, Vénézuéla). — Pedone.  
*Rigaud L.* — La Convention européenne d'établissement. — Pedone.  
*Rouast A., Herzog J. B. et Zajtay I.* — Le Régime matrimonial légal dans les législations contemporaines. — Edit. de l'Epargne.

### England

- Chester D.* — The Organization of British Government, 1914-'56. — Allen & U.  
*County Court Practice.* 1957. Ed. Sir E. Dale. — Butterworth, Sweet & M. & Stevens & Sons.  
*Current Law Year Book 1956: Master Volume 1952-56 and Citor 1947-56.* Ed. J. Burke, etc. — Sweet & M.  
*Fleming J. G.* — The Law of Torts. — Australia: Sweet & M.  
*Forrest A. J.* — Interpol. — Harborough: Hulton P.  
*Garner J. F. & R. S. Offord.* — The Law on the Pollution of the Air. — Shaw & Sons.  
*Huie W.* — The Crime of Ruby McCollum. — Jarrolds.  
*Jennings Sir W.* — Constitutional Laws of the Commonwealth. V. I: The Monarchies. — Oxf. U. P.  
*Jesse F.* — The Trials of Evans and Christie. — Hodge.  
*Jones P. & H. Buckle.* — The Civil Practice of the Magistrates' Courts in South Africa. — Sweet & M.  
*Knight's Annotated Model Byelaws.* — C. Knight.  
*Lambarde W.* — Archeion or, A discours upon the High Courts of Justice in England. — Harvard U. P.  
*Lefebure M.* — Evidence for the Crown. — Heine-mann.  
*Maxwell W. & L. F.* — Legal Bibliography of the British Commonwealth, v. 4: Irish Law to 1956. — Sweet & M.  
*Megarry R. & H. Wade.* — The Law of Real Property. — Stevens & Sons.  
*Neustatter W.* — The Mind of the Murderer. — C. Johnson.

- New Rent Act. The.* — Assoc. Newprers.  
*Ormerod A.* — English Civil Law. — Longmans.  
*Parry C.* — Nationality and Citizenship Laws of the Commonwealth and Republic of Ireland. — Stevens & Sons.  
*Schless R.* — The Road Traffic Act. 1956. Butterworth.  
*Stone's Justices Manual,* 1957. 2 v. — Butterworth & Shaw & Sons.  
*Sykes M.* — The Law for executors and Administrators. — Foyle.  
*Wilkinson C.* — The Matrimonial Causes Rules. — Butterworth.  
*Yorston R. & E. Fortescue.* — Australian Mercantile Law. — Australia: Sweet & M.

### Zwitserland

- Aeby P.* 1885 - 1957. In memoriam. (Textes de:) M. Gutzwiller, G. Broggini, J. Bourgnicht, A. Favre) Fribourg, Ed. universitaires 1957.  
*Auer B.* — Die Warenkreditversicherung in der Schweiz. — Aarau, Sauerländer, 1956.  
*Baumann A.* — Die rechtlichen Grundlagen des Programmendienstes im schweizerischen Rundspruch- und Fernsehwesen unter besonderer Berücksichtigung des Problems der Radiofreiheit. — Zürich, Schweizer Druck- und Verlagshaus 1957.  
*Baumann A.* — Die Wechselbürgschaft. Winterthur, Keller 1956.  
*Brüstlein R.* — Strassenverkehrsrecht. — 25. Aufl. — Basel, Komm. Helbing & Lichtenhahn 1957.  
*Dipartimento federale di giustizia e polizia.* Manuale per lo stato civile. — Berna, Centrale federale degli stampati e del materiale.  
*Heiniger E.* — Der Gemeinderat. — Zürich, Polygr. Verlag 1957.  
*Jacomella S.* — Oggi si tortura ancora il reo? — Lugano, Cenobio 1957.  
*Oser H. - Schönenberger W.* — Schweizerischer Obligationenrecht. 23. Aufl. Zürich, Schulthess, 1956.  
*Oswald W.* — Formalismus in der Jurisprudenz und materiale Rechtsethik. — Freiburg/Schweiz, Universitätsverlag 1957.  
*Rossel V.* — Code civil suisse et Code fédéral des obligations. 8e édit. annotée, rev. et mise au point par André Rossel. — Lausanne, Payot 1957.  
*Schindler D.* — Gleichberechtigung von Individuen als Problem des Völkerrechts. Zürich, Polygr. Verlag 1957.  
*Schläpfer A.* — Handelsreisende, Agenten, Vertreter. — Zürich, Organisator 1957.  
*Schnitzer A.* — Handbuch des internationalen Privatrechts einschliesslich Prozesrecht, unter besonderer Berücksichtigung der schweizerischen Gesetzgebung und Rechtsprechung. 4., neuarb. Aufl. Basel, Verlag für Recht und Ges.  
*Speiser E.* — Rechtsakten zur Basler Wiedervereinigung. — Zürich, Polygr. Verlag, 1957.

### Duitsland

- Ambrosius L.* — Das Besoldungsrecht der Beamten. — Düsseldorf, Schwann 1956.  
*Antony V.* — Die Neuregelung der Rentenversicherung der Arbeiter und Angestellten. — Stuttgart, Boorberg 1957.  
*Bachof O.* — Wehrpflichtgesetz und Rechtsschutz. — Tübingen, Mohr 1957.  
*Bärmann J.* — Deutsche Einheit — Einheit des Rechts. — Mainz, Selbstverl. 1956.  
*Bergmann J.* — Internationales Ehe- und Kindschafts-

- recht. — Frankfurt a. M., Verl. f. Standesamtswesen 1956.
- Bernhardt R.* — Der Abschluss völkerrechtlicher Verträge im Bundesstaat. — Köln, Heymann 1957.
- Berthold F. J. u. H. von Hartlieb.* — Filmrecht. Ein Handbuch. — München, Beck 1957.
- Borchardt K. u. W. Fikentscher.* — Wettbewerb, Wettbewerbsbeschränkung, Marktbeherrschung. — Stuttgart, Enke 1957.
- Brandl Th.* — Gesetzesbereinigung im Rahmen der Verwaltungsvereinfachung. — Frankfurt a. M., Quadriga - Verl. 1957.
- Brönner H.* — Die Besteuerung der Gesellschaften des Gesellschafterwechsels und der Umwandlungen. 9. erw. Aufl. — Stuttgart, Fachverl. f. Wirtschafts- u. Steuerrecht Schäffer 1957.
- Cardozo B. N.* — Ausgewählte Schriften. — Frankfurt a. M., Europ. Verl.-Anst. 1957.
- Clerck H. de u. K. Winkler.* — Entscheidungssammlung zum Recht der Beamten, der Angestellten und Text der Erbbaurechtsverordnung. — Stuttgart, Boorberg 1956.
- Dehlinger A.* — Deutsches Recht seit 1867. — Stuttgart, Kohlhammer 1957.
- Dombois H.* — Mensch und Strafe. — Witten/Ruhr: Luther-Verl. 1957.
- Dönges E.* — Patentanmeldung, leicht gemacht. 2. verb. u. erw. Aufl. — Bad Wörishofen, Holzmann 1956.
- Eckert J.* — Die Sozialversicherungsgesetze in der Bundesrepublik Deutschland in jeweils geltender Fassung. — München: Beck 1957.
- Eckhardt W.* — Allgemeine Staatslehre. Neue Aufl. 167-171. Tsd. — Stuttgart, Kohlhammer 1957.
- Eichler H.* — Institutionen des Sachenrechts. — Ein Lehrbuch. Bd. 2. — Berlin: Duncker & Humblot 1957.
- Elleringmann R.* — Grundlagen der Kommunalverfassung und der Kommunalaufsicht. — Stuttgart, Kohlhammer 1957.
- Erler A.* — Kirchenrecht. 2., überarb. Aufl. — Frankfurt a. M., Hirschgraben-Verl. 1957.
- Festschrift zum 70. Geburtstag von Walter Schmidt-Rimpler.* — Karlsruhe, C. F. Müller 1957.
- Fischer-Dieskau, J., H. G. Pergande u. H. W. Schwender.* — Das zweite Wohnungsbaugesetz (Wohnungsbau- und Familienheimgesetz vom 27. Juni 1956.) — Köln, R. Müller 1956-57.
- Freckmann E.* — Der ehrenamtliche Bürgermeister. — Stuttgart, Boorberg 1957.
- Friebe G.* — Die Haftpflicht des Lehrers und Schulträgers. — Gesamtdarst. 2. Aufl. — Köln, Heymann 1957.
- Giese F., Schunck E. u. Winkler K.* — Verfassungsrechtsprechung in der Bundesrepublik. — Frankfurt a. M.: Verl. Kommentator 1957.
- Glaser H.* — Die Sammelheizung in Schrifttum und Rechtsprechung. — Düsseldorf, Verl. Handelsblatt 1957.
- Grell D.* — Der Betriebsinhaberswechsel. — Berlin, de Gruyter 1957.
- Gros P. U. K. Elwert.* — Handwörterbuch des Arbeits- und Sozialversicherungsrecht für die tägliche Praxis. Nachtr. 1. — Stuttgart, Forkel 1957.
- Grützner H.* — Internationaler Rechtshilfeverkehr in Strafsachen. — Hamburg, v. Decker 1956.
- Haegeler K.* — Das Erbbaurecht mit Vertragsmuster und Text der Erbbaurechtsordnung. — Stuttgart, Boorberg 1956.
- Hans-Otto de Boor zum Gedenken.* Ansprachen u. Reden bei d. Gedächtnisfeier d. Rechts- u. Staatswissenschaftl. Fakultät d. Georg-August-Universität zu Göttingen am 29. Juni 1956. Von Georg Erler, Werner Weber u. a. — Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1957.
- Hastler H.* — Aufbau und Verfahren der Sozialgerichtsbarkeit. — Bad Godesberg, Asgard-Verl. 1957.
- Hedrich H.* — Der Lizenzvertrag. — Berlin, Bodenbender 1957.
- Henke F. u. G. Mönch. — Grundbuchordnung (in der Fassung vom 5. August 1935) mit der Ausführungsverordnung, der Grundbuchverfügung und den wichtigsten Nebenbestimmungen. — München, Beck 1957.
- Herschel W.* — Arbeitsrecht. — Düsseldorf: Schwann 1957.
- Holitschek H. u. R. Günther.* — Gesetzliche Bestimmungen für die Energiewirtschaft. — Berlin, Verl. Die Wirtschaft 1957.
- Holle R.* — Kriminaldienstkunde. T. I. 2. — Wiesbaden, Bundeskriminalamt 1956.
- Hueck A. u. H. C. Nipperdey.* — Lehrbuch des Arbeitsrechts, 6., völlig neuarb. Aufl. Bl 2. — Berlin, Vahlen 1955-57.
- Kalthoener E.* — Probleme aus dem strafprozessualen Recht der Wiedereinsetzung in den vorigen Stand. — Berlin, de Gruyter 1957.
- Köttgen A.* — Die Gemeinde und der Bundesgesetzgeber. — Stuttgart, Kohlhammer 1957.
- Krüger H.* — Das Leistungsprinzip als Verfassungsgrundsatz. — Köln, Verl. Anst. d. Dt. Beamtenbundes 1957.
- Krüger H. u. G. Erler.* — Zum Problem der Souveränität. — Karlsruhe, C. F. Müller 1957.
- Lauterbach H.* — Unfallversicherung. 3. u. 5. Buch d. Reichsversicherungsordnung. 2. Aufl. — Stuttgart, Kohlhammer 1957.
- Leister P.* — Das Versorgungsrecht der Nachkriegszeit. — Göttingen, Schwartz 1957.
- Lent F.* — Sachenrecht. — München, Beck 1957.
- Lexow W.* — Die ehrenamtliche Tätigkeit in der Gemeindeverwaltung unter besonderer Berücksichtigung der Aufwandsentschädigung. — Stuttgart, Boorberg 1957.
- Maszfeller Fr.* — Deutsches Staatsangehörigkeitsrecht von 1870 zur Gegenwart. 2. Aufl. Nachtr. — Frankfurt a. M.: Verl. f. Standesamtswesen 1957.
- Mayer-Maly Th.* — Locatio conductio. Eine Untersuchung zum klassischen römischen Recht. — Wien, Verl. Herold 1956.
- Meyer G.* — Charles Dumoulin. Ein führender französischer Rechtsgelehrter. — Nürnberg, Abraham 1956.
- Meyer-Cording U.* — Die Vereinsstrafe. — Tübingen, Mohr (Siebeck), 1957.
- Mezger E.* — Strafrecht. — München, Beck 1957.
- Mitteis H.* — Die Rechtsidee in der Geschichte (Teils.). — Weimar: Böhlau 1957.
- Neflin H.* — Das Recht des Auslandsvertreters. — Düsseldorf: Verl. Handelsblatt 1957.
- Nipperdey H.* — Arbeitsrecht. — München, Beck 1957.
- Otto E.* — Öffentliche Fürsorge, Jugend- und Gesundheitsfürsorge. — Göttingen: Schwartz 1957.
- Peters H., Sautter u. R. Wolff.* — Kommentar zur Sozialgerichtsbarkeit. — Stuttgart, Kohlhammer 1957.
- Pribilla M.* — Das Recht der Preisbildung bei öffentlichen Aufträgen unter Berücksichtigung der betriebswirtschaftlichen Kostenermittlung. — München, Beck 1957.
- Prölss E.* — International-rechtliche Aspekte der Kraftfahr-Haftpflichtversicherung. — Karlsruhe, C. F. Müller 1957.

- Ronneberger F.* — Verwaltung im Ruhrgebiet als Integrationsproblem. — Stuttgart, Kohlhammer 1957.
- Rüttjerott H.* — Gemeindewirtschaftsrecht. — Stuttgart, Boorberg 1957.
- Schneider H.* — Polizeirecht. — München, Beck 1957.
- Scholtz R.* — Die Liquidierung des deutschen Privatvermögens in Spanien im Spiegel des Völkerrechts. — Düsseldorf, Econ. Verl. 1957.
- Schönfeld W.* — Ueber die Heiligkeit des Rechts. — Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht 1957.
- Schütz W.* — Das erste Bundesmietengesetz. — Düsseldorf, Verl. Dt. Wohnungswirtschaft 1955.
- Seeger R.* — Die Gemeinderatssitzung. — Stuttgart, Boorberg 1957.
- Simitis S.* — Die faktischen Vertragsverhältnisse als Ausdruck der gewandelten sozialen Funktion der Rechtsinstitute des Privatrechts. — Frankfurt a. M., Klostermann 1957.
- Spengler A.* — Wettbewerb. Recht u. Schranken. — Stuttgart, Forkel-Verl. 1957.
- Theobald A.* — Allgemeine Dienstordnung für die Staatsbehörden. — München, Kommunalchriften-Verl. 1957.
- Wallis H. von.* — Einspruch und Beschwerde. — Ludwigshafen a. Rh., Kiehl 1956.
- Warnayer O.* — Der Protest. — Köln, Heymann 1957.
- Weitnauer H.* — Die Haftung aus Amtspflichtverletzungen. — Düsseldorf, Verl. Handelsblatt 1956.
- Würtenberger Th.* — Die geistige Situation der deutschen Strafrechtswissenschaft. — Karlsruhe, C. F. Müller.
- Zipfel W.* — Preisrecht. — München, Beck 1957.

#### Oostenrijk

- Friedrich H.* — Schulpflicht, Schulbesuch und Schulstrafen. — Graz 1956 (Steierm. Landesdr.)
- Fritzer K.* — Die Wahlgesetze. — Wien: österr. Staatsdruckerei 1957.
- Goldschmidt L.* — Die Verfassung von Grundbuchangaben. — Wien, Manz 1957.
- Holler V.* — Mietrechtliche Entscheidungen. — Wien, Manz 1957.
- Nedjela L.* — Das österreichische Arbeitsrecht. — Wien, Hollinek 1957.

## NECROLOGIE

### STAFHOUDER MAURICE VERBAET

Tijdens het gerechtelijk verlof heeft de balie van Antwerpen een smartelijk verlies geleden door het afsterven van haar gewezen Stafhouder Mr Maurice Verbaet.

Hij is gedurende vele jaren een van de grootste advocaten geweest der Antwerpse balie en hij heeft gepleit in ontelbare allerbelangrijkste zaken. Zowel op burgerlijk als op strafrechtelijk gebied beschikte hij over een rechtskennis en een overtuigingskracht die hem maakten tot een van de allergevaarlijkste tegenstrevers. Doch dit meesterschap in de uitoefening van het beroep ging gepaard met een beminlijkheid en een hartelijkheid die hem tevens de vriend en de raadgever deden zijn van ouderen en jongeren.

Hij was aan de balie algemeen geliefd en geëerbiedigd en hij werd dan ook verkozen tot stafhouder, ambt dat hij heeft uitgeoefend in de moeilijkste omstandigheden gedurende de bezettingsperiode.

Na de oorlog, wanneer men behoefte had aan persoonlijkheden van groot gezag om de leiding van het land in handen te nemen, werd op hem beroep gedaan om de functie uit te oefenen van Minister van Justitie. Hij heeft zich met volle toewijding aan dit hoge ambt gewijd en het is zonder twijfel dat de opofferingen, die hij zich hierbij heeft opgelegd, zijn gezondheid ernstig hebben geknakt. Na zijn aftreden als minister heeft hij nog een tijd een vooraanstaande rol gespeeld in de politiek, doch de veerkracht was gebroken en een slepende hartkwaal belette hem nog zijn beroep als advocaat uit te oefenen. Dit heeft, helaas, verschillende jaren geduurd tot hij ons nu is ontvallen, de herinnering achterlatend van een groot advocaat, een hard werker en een goed mens.

Het Rechtskundig Weekblad biedt aan zijn nabestaanden, in de eerste plaats aan zijn zoon onze confrater Mr Karel Verbaet, de uitdrukking aan zijner diepgevoelde deelneming.

*De Redactie*

## MEDEDELINGEN

### SNELHEIDSBEPERKING EN VLUCHTMISDRIJF 4e Internationaal Juridisch Congres over de problemen van het wegverkeer

Van de 6e tot de 8e september werd te Perugia, in Italië, het 4e Internationaal Juridisch Congres over de problemen van het wegverkeer gehouden. De twee thema's die thans behandeld werden, waren: de beperking van de snelheid volgens de overeenkomst van Genève in verband met de regeling van het autoverkeer in Europa; het vluchtmisdrijf op internationaal plan.

De werkzaamheden grepen plaats onder het voorzitterschap van de heer Antonio Azara, Senator, oud-Voorzitter van het Italiaans Verbrekingshof, Voorzitter van de juridische commissie van de Automobile Club van Italië. Ze werden bijgewoond door een zeer groot aantal afgevaardigden, waaronder deze van Frankrijk, Zwitserland, Oostenrijk, West-Duitsland, Nederland, Griekenland, Joegoslavië, Denemarken, Polen, Zweden, Groot-Brittannië. Van Italiaanse zijde waren een groot aantal magistraten tegenwoordig waarvan talrijke behoorden tot de hoogste rechtsinstanties, als Verbrekingshof en het Constitutioneel Hof. Voor België werd een uiterst volledig verslag ingezonden door Meester Roberti de Winghe, en dit verslag, met de mondelinge uiteenzettingen die hij gaf, werd door de deelnemers algemeen zeer geloofd. Zeer waarschijnlijk zal hij elders in de vaktijdschriften verslag over dit congres uitbrengen.

Wanneer men de opinies, uitgebracht op dit congres, samenvat, kan men zeggen dat er geen enkele vertegenwoordiger voorstander was van een beperking van de snelheid, uitgedrukt in cijfers. In feite werd besloten dat de in nagenoeg alle Europese wetgevingen bestaande bepaling voldoende is, namelijk dat de snelheid door de bestuurder derwijze dient geregeld te worden dat ze geen aanleiding is tot ongevallen of hinder van het verkeer. (Art. 26 van het Belgisch Algemeen Reglement). De snelheid dient dus slechts beperkt door de eis van veiligheid die functie is van de omstandigheden en van het voertuig. Niemand sprak zich uit voor invoering van een snelheidsgrens in cijfers, tenzij toepasselijk op bepaalde categorieën van voertuigen. de lastvoertuigen en de autocars.

Mter Roberti de Winghe besprak de drie soorten beperkingen die mogelijk zijn:

- 1°) de algemene beperking uitgedrukt in cijfers;
- 2°) de particuliere beperking, alleen toepasselijk op zekere voertuigen;
- 3°) de subjectieve beperking die zich aan de bestuurder opdringt.

Hij besloot dat, na onderzoek van de uitslagen van de Europese systemen, zowel als van dit van de Verenigde Staten, waar de proef met de algemeen beperkte snelheid tot 112 km. per uur werd gedaan, men in het algemeen thans vijandig staat tegenover de tot een bepaalde aantal kilometers beperkte snelheid. In Amerika stelt men vast dat de bestuurder begint te handelen als een robot. Hij verliest alle spontane reflexen. De bestuurder die de snelheid moet aanpassen volgens de omstandigheden is gehouden tot een verplichting waarvan alleen de uitslag telt, « une obligation de résultat ».

Ik heb de mening uitgedrukt dat de snelheid op zichzelf veel minder de oorzaak van ongevallen is dan men algemeen geneigd is te denken. De wegcode bevat 120 artikels, hij bevat een uiterst rijke keus van overtredingen. In het algemeen wordt te weinig aandacht besteed aan de bepaling van de juiste overtreding die de oorzaak van het ongeval was. Zowel de rechter in het algemeen, die niet voldoende van zijn bevoegdheid om de omschrijving te wijzigen gebruik maakt, als politiecommissarissen (of hun bedienden), voor wat de organen van het Openbaar Ministerie, vooral de de Politierechtbanken betreft, richten zich al te vaak tot het zo gemakkelijk in te roepen art. 26 van het Algemeen Reglement. Aldus zijn ook de statistieken op de gegevens van de omschrijving gesteund niet helemaal juist. De snelheid is vaak niet de beslissende oorzaak van het ongeval, maar moet gezocht worden in de overtreding van één van de talrijke regels betreffende de plaats die de bestuurder op de rijbaan dient in te nemen, betreffende de voorrang, het kruisen, het inhalen, de verandering van richting, de verlichting van het voertuig.

In een volgend nummer hoop ik de gelegenheid te hebben een volledig verslag over dit belangrijk congres te kunnen geven.

WILLY CARSAU

*Rechter in de Rechtbank van  
Eerste Aanleg te Kortrijk*

## OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

1 juni — 30 juni 1957

### I. Staats- en administratief recht

1. *Justitie - Verkeer - Politie op het vervoer. - Verhoging der straffen.* — De wet van 27 mei 1957 (S. 3 - 4 juni 1957, 3966) wijzigd de wet van 1 augustus 1899 (art. 2 lid 1 en 2). De overtredingen van de verordeningen uitgevaardigd op grond van deze wet worden voortaan gestraft met gevangenisstraf van één dag tot één maand en met een geldboete van 10 tot 500 fr. of met één van die straffen alleen. In geval van verzachtende omstandigheden kan de geldboete verminderd worden zonder dat ze echter minder dan 1 Fr. mag bedragen.

2. *Oorlogsschade - Wijziging van ambtsgebied.* — Het K.B. van 28 mei 1957 (S. 3-4 juni 1957, 3976) wijzigd het ambtsgebied van de provinciale directeurs en van de commissies van beroep voor oorlogsschade

van de provincies Limburg, Luik, Brabant, Henegouwen, Namen en Luxemburg.

3. *Vervoer van landverhuizers.* — De wet van 6 april 1957 (S. 6 juni 1957, 4022) vult de wet aan van 14 dec. 1876 betreffende het vervoer van landverhuizers.

4. *Onderwijs.* — Het M.B. van 5 april 1957 (S. 6 juni 1957, 4025) stelt voor het jaar 1956 de regelen vast volgens dewelke de rijksbijdrage geregeld wordt bij de betaling van een verlofgeld aan de afgevaardigden der bedienaars van de eredienst, belast met het onderricht in de godsdienst en in de zedenleer aan de lagere gemeentescholen.

5. *Ministerie van Middenstand.* — Het K.B. van 17 mei 1957 (S. 7 juni 1957, 4042) vult het K.B. aan van 10 april 1954 tot vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Economische Zaken en Middenstand.

6. *Ministerie van Openbaar Onderwijs.* — Bij K.B. van 30 april 1957 (S. 7 juni 1957, 4046) worden de benamingen van sommige graden bij het hoofdbestuur van het Ministerie van Openbaar Onderwijs door andere vervangen.

7. *Ministerie van Openbaar Onderwijs.* — Het K.B. van 30 april 1957 (S. 7 juni 1957, 4046) stelt de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het hoofdbestuur van het Ministerie van Openbaar Onderwijs vast.

8. *Invoer.* — Het M.B. van 4 juni 1957 (S. 8 juni 1957, 4075) bepaalt de plaatsen waar de in- en uitvoer van geestrijke dranken over de Belgisch-Luxemburgse grens mag geschieden.

9. *Wereldtentoonstelling te Brussel. - Verblijf van Vreemdelingen.* — Het K.B. van 28 mei 1957 (S. 8 juni 1957, 4080) stelt de modaliteiten vast betreffende het binnenkomen en het verblijf in België van sommige vreemdelingen die medewerken aan de Algemene Wereldtentoonstelling te Brussel 1958.

10. *Nationaal Studiefonds.* — Het K.B. van 10 mei 1957 (S. 9 juni 1957, 4116) wijzigd het K.B. van 20 juli 1955, waarbij de procedure en de voorwaarden in zake toekenning van de beurzen voor universitaire hogere studiën bepaald worden.

11. *Nationaal Studiefonds.* — Het K.B. van 15 mei 1957 (S. 9 juni 1957, 4117) wijzigd het K.B. van 12 april 1955 betreffende de voorwaarden waaronder de kandidaat-beursstudenten als minvermogend worden aangemerkt.

12. *Geldelijk statuut van de secretarissen en adjunct-secretarissen der parketten bij hoven en rechtbanken.* — Het M.B. van 28 mei 1957 (S. 10-11-12 juni 1957, 4145) wijzigd het M.B. van 7 juli 1953 houdende geldelijk statuut van de secretarissen, adjunct-secretarissen, en adjunct-secretarissen titulair der parketten bij de hoven en rechtbanken.

13. *Openbaar Onderwijs - Verbeteringsraad.* — Het K.B. van 25 april 1957 (S. 14 juni 1957, 4198) stelt het organiek reglement vast van de verbeteringsraad voor het middelbaar onderwijs.

14. *Onderwijs.* — Het K.B. van 7 juni 1957 (S. 14 juni 1957 4200) vult het K.B. aan van 25 april 1929,

betreffende de vaststelling van de wedden der leden van het onderwijzend en administratief personeel der rijksinrichtingen voor middelbaar onderwijs.

15. *Ministerie van Landbouw.* — Het K.B. van 10 april 1957 (S. 15 juni 1957, 4223) vult het K.B. aan van 14 januari 1956 tot vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Landbouw.

16. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 11 juni 1957, (S. 15 juni 1957, 5227) stelt de verdeling vast van officieren in actieve dienst bij de luchtmacht in vredes-tijd.

17. *Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg - Begroting.* — De wet van 12 juni 1957 (S. 16 juni 1957, 4238) stelt de begroting vast van het Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg voor het dienstjaar 1957.

18. *Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg.* — Het K.B. van 15 juni 1957 (S. 17 - 18 juni 1957, 4296) stelt de samenstelling alsmede de bevoegdheid van de diensten van het Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg vast.

19. *Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg.* — Het K.B. van 15 juni (S. 17 - 18 juni 1957, 4298) bepaalt het organiek kader van het Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg.

20. *Oorlogsschade.* — Het K.B. van 4 juni 1957 (S. 17 - 18 juni 1957, 4310) stelt in zake oorlogsschade aan woongebouwen de integrale vergoedingscoëfficiënt toepasselijk over de periode van 1 april 1957 tot 30 juni 1957 vast.

21. *Ministerie van Economische Zaken - Landbouw.* — Bij K.B. van 5 juni 1957 (S. 19 juni 1957, 4333) wordt het statuut van het Instituut tot Aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Landbouw en Nijverheid omgewerkt.

22. *Financiën — Lening wegefonds.* — Bij K.B. van 18 juni 1957 (S. 20 juni 1957, 4357) wordt het wegefonds ertoe gemachtigd een lening nominaal groot 2500 miljoen frank, « 5 % lening 1957-1967 » genaamd, onder bepaalde voorwaarden en modaliteiten uit te geven.

23. *Instituut der Bedrijfsrevisoren.* — Het K.B. van 12 juni 1957 (S. 20 juni 1957, 4360) wijzigt het K.B. van 20 september 1955 tot vaststelling van het huis-houdelijk reglement van het instituut der bedrijfs-revisoren, gewijzigd bij de K.B. van 20 maart 1956 en 29 december 1956.

24. *Internationale Overeenkomst.* — De wet van 29 maart 1957 (S. 21 juni 1957, 4380) keurt het Inter-nationaal Verdrag ter voorkoming van de verontreiniging van de zee door olie, de bijlagen, de slotakte en de resoluties ondertekend te Londen op 12 mei 1954, goedge.

25. *Landbouw — Polders.* — De wet van 3 juni 1957 (S. 21 juni 1957, 4403) reglementeert de inrichting, het beheer en het bestuur der Polders. Deze wet omvat 115 artikelen en 7 titels resp. gewijd aan de inrichting, het beheer, de Polderbelastingen, de door de Polders uit te voeren werken, de toezichtsmaatregelen. Krachtens art. 1 der wet zijn Polders openbare besturen, ingesteld met het oog op de instandhouding, de drooglegging en bevoeiing van de ingedijkte gronden

die op de zee en op de aan het getij onderhevige waterlopen zijn veroverd. De koning bepaalt de uitgestrektheid van de aan de Polderwetgeving onderworpen zones, alsook het gebied van elke polder.

Onder de wet vallen alle besturen, verenigingen of gemeenschappen die bij de inwerkingtreding van deze ring, zodra hun gebied geheel of gedeeltelijk tot de bij wet bestaan onder de benaming polder, broek, water-K.B. bepaalde zone gaat behoren. Zij worden polders genoemd. Bedoelde besturen of verenigingen moeten hun reglementen met deze wet in overeenstemming brengen. De vereniging van polders bezit rechtspersoonlijkheid.

De algemene vergadering bestaat uit de stemgerechtigde ingelanden. Elke polder heeft een bestuur bestaande uit een dijkgraaf, een adjunkt-dijkgraaf en gezworenen, wier aantal bepaald wordt door het reglement.

Verder worden de bevoegdheden van het bestuur vastgesteld.

26. *Wateringen.* — Bij de wet van 3 juni 1957 (S. 21 juni 1957, 4416) wordt de wet van 5 juli 1956 betreffende de wateringen aangevuld.

27. *Landbouw.* — Het K.B. van 15 mei 1957 (S. 21 juni 1957, 4418) schrijft maatregelen voor betreffende de bestrijding van de kersenvlieg of -made.

28. *Landbouw.* — Het M.B. van 1 juni 1957 (S. 21 juni 1957, 4418) stelt het bedrag der premieën vast toegekend aan de instellingen die uit Belgische melk zekere melkderivaten voortbrengen.

29. *Instituut der bedrijfsrevisoren.* — Het K.B. van 17 juni 1957, (S. 21 juni 1957, 4422) vult het K.B. aan van 21 mei 1957 tot erkenning van diploma's voor het doel der wet van 22 juli 1953 houdende oprichting van een instituut voor bedrijfsrevisoren gewijzigd bij de wet van 10 juli 1956.

30. *Ministerie van Landbouw - Begroting.* — De wet van 12 april 1957 (S. 22 juni 1957, 4437), stelt de begroting vast van het Ministerie van Landbouw voor het dienstjaar 1957.

31. *Burgerlijke oorlogsslachtoffers.* — Het K.B. van 24 mei 1957 (S. 22 juni 1957, 4456) vult het K.B. aan van 25 maart 1954 tot regeling van de toekenningsvoorwaarden der speciale vergoeding voor hulp van een derde persoon aan de burgerlijke slachtoffers van de oorlog 1940-1945.

32. *Onderwijs.* — Bij K.B. van 23 april 1957 (S. 23 juni 1957, 4482) worden profylaxemaatregelen in de gemeentelijke, aangenomen en aanneembare lagere scholen en bewaarscholen voorgeschreven.

33. *Onderwijs.* — Bij K.B. van 14 mei 1957 (S. 23 juni 1957, 4489) worden rijkstechnische onderwijsinrichtingen te Herentals, Zelzate, De Panne en Genk opgericht.

34. *Ministerie van Economische Zaken.* — Bij K.B. van 30 april 1957 (S. 24-25 juni 1957, 4513) worden sommige kredieten van het Ministerie van Economische Zaken overgebracht naar het Ministerie van Middenstand.

35. *Onderwijs.* — Bij K.B. van 14 mei 1957 (S. 24-25 juni 1957, 4515) worden nieuwe scholen en een nieuwe afdeling in bestaande rijkstechnische onderwijsinrichtingen opgericht.

36. *Financiën lening voor de Nationale Maatschappij voor huisvesting.* — Bij K.B. van 17 juni 1957 (S. 24-25 juni 1957, 4516) wordt de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting ertoe gemachtigd onder staatswaarborg een lening van 420 miljoen frank aan te gaan.

37. *Financiën - Nationale kas voor beroepskrediet.* — Bij K.B. van 11 mei 1957 (S. 24-25 juni 1957, 4517) wordt de grens der verbintenissen van de nationale kas voor beroepskrediet verhoogd.

38. *Commissie voor private verzekeringen.* — Het K.B. van 3 juni 1957 (S. 26 juni 1957, 4540) wijzigt het K.B. van 22 december 1930 houdende instellingen der commissie voor private verzekeringen.

39. *Ministerie van Buitenlandse Zaken.* — *Begroting.* — De wet van 11 juni 1957 (S. 26 juni 1957, 4542) stelt de begroting vast van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel voor het dienstjaar 1957.

40. *Ministerie van Justitie.* — Het K.B. van 18 juni 1957 (S. 26 juni 1957, 4556) wijzigt het vast kader van het administratief personeel van het hoofdbestuur van het Ministerie van Justitie.

41. *Internationale Overeenkomst.* — De wet van 26 maart 1957 (S. 27 juni 1957, 4572) keurt de volgende internationale overeenkomsten goed :

a) de Europese Interim-overeenkomst betreffende de sociale zekerheid met uitsluiting van de regelingen voor ouderdom, invaliditeit en overlijden, bijlagen en additioneel protocol ;

b) de Europese Interim-overeenkomst betreffende de regelingen in zake sociale zekerheid voor ouderdom, invaliditeit en overlijden, bijlagen en additioneel protocol.

Deze beide overeenkomsten werden te Parijs ondertekend op 11 december 1953.

42. *Provinciale en gemeentelijke financiën.* — De wet van 3 juni 1957 (S. 27 juni 1957, 4599) wijzigt de gemeentewet en de wet van 24 december 1948 betreffende de gemeentelijke en provinciale financiën.

43. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Het K.B. van 13 mei 1957 (S. 27 juni 1957, 4610) wijzigt, wat het bestuur der luchtvaart betreft, het Regentsbesluit van 5 september 1946, houdende vaststelling van het organiek kader en van de weddeschalen van het personeel van het Ministerie van Verkeerswezen.

44. *Bestuur van het Zeewezen.* — Het K.B. van 5 juni 1957 (S. 27 juni 1957, 4612) wijzigt het K.B. van 5 oktober 1876, houdende organiek reglement van het bestuur van het zeewezen.

45. *Onderwijs.* — Bij K.B. van 22 april 1957 (S. 28 juni 1957, 4651) worden bij de inrichtingen voor Rijksnormaal Onderwijs nieuwe scholen en afdelingen opgericht.

46. *Onderwijs.* — Bij K.B. van 15 mei 1957 (S. 28 juni 1957, 4652) worden de voorwaarden vastgesteld waaronder de kandidaten in de wetenschappen, groep : aard- en delfstofkundige wetenschappen, de graden van candidaat in de wetenschappen, groep : biologische wetenschappen en licentiaat in de wetenschappen, groepen : dierkundige of plantkundige wetenschappen kunnen verkrijgen.

47. *Landsverdediging.* — De wet van 25 juni 1957 (S. 29 juni 1957, 4684) wijzigt de wet van 18 december 1951, tot vaststelling van het kader der officieren in actieve dienst bij de zeemacht op vredesvoet.

48. *Economische Zaken - Commissie van nationale boekhouding.* — Het K.B. van 21 juni 1957 (S. 29 juni 1957, 4691) wijzigt het K.B. van 19 september 1956 betreffende de oprichting van een commissie van de nationale boekhouding.

49. *Landbouw - Rijksplantentuin.* — Bij K.B. van 7 juni 1957 (S. 30 juni 1957, 4718) wordt aan de Rijksplantentuin voor het beheer van zijn vermogen rechtspersoonlijkheid verleend.

50. *Onderwijs.* — Het K.B. van 25 april 1957 (S. 30 juni 1957, 4723) wijzigt het K.B. van 25 februari 1956 tot regeling van de subsidieerbare ambtsbezigheden in de inrichtingen voor technisch onderwijs.

51. *Normaal Onderwijs.* — Het K.B. van 30 april 1957 (30 juni 1957, 4724) coördineert de wetten op het normaal onderwijs. Deze gecoördineerde wetten omvatten 12 hoofdstukken en 49 artikelen.

52. *Economische Zaken.* — Bij M.B. van 12 juni 1957 (S. 29 juni 1957, 4693) wordt het opmaken van een halfjaarlijkse statistiek van de voorraden schroot van gietijzer en van staal bij de handelaars in schroot voorgeschreven.

## II. Arbeidsrecht en maatschappelijk hulpbetoon

53. *Loon van thuisarbeiders.* — Het K.B. van 25 april 1957 (S. 3 - 4 juni 1957, 3970) wijzigt het Regentsbesluit van 2 april 1957 tot bepaling van de algemene uitvoeringsmodaliteiten van het wetsbesluit van 25 februari 1947 betreffende het toekennen van loon aan de werknemers voor een bepaald aantal feestdagen per jaar.

54. *Arbeidsbescherming.* — Het K.B. van 18 mei 1957 (S. 3 - 4 juni 1957, 3971) wijzigt het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming.

55. *Gezinsverlofgeld.* — Het K.B. van 31 mei 1957 (S. 8 juni 1957, 4070) stelt de modaliteiten en voorwaarden vast betreffende de toekenning van een bijkomend verlofgeld, genaamd « gezinsverlofgeld » voor het jaar 1957.

56. *Rijksdienst voor arbeidsbemiddeling en werkloosheid.* — Bij K.B. van 23 mei 1957 (S. 17-18 juni 1957, 4292) wordt een gespecialiseerde dienst voor « Beroepsvoogdij voor de Jeugd » opgericht. Deze dienst omvat namelijk een centrum voor inlichting, voorlichting en preselectie in zake beroepen waarvan het voornaamste doel in het plaatsen van jonge lieden onder 21 jaar bestaat. Het nieuwe besluit maakt titel 2 bis uit van het Regentsbesluit van 26 mei 1945 tot inrichting van de Rijksdienst voor arbeidsbemiddeling en werkloosheid.

57. *Bijdragen voor Maatschappelijke Zekerheid.* — Het M.B. van 15 mei 1957 (S. 22 juni 1957, 4449) wijzigt het M.B. van 5 juli 1956 betreffende de bepaling der sociale zekerheidsbijdragen welke door zekere compensatiediensten voor rekening van de werkgevers verschuldigd zijn op de voor een bepaald aantal feestdagen per jaar aan de werknemers toegekende lonen.

58. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het M.B. van 10 juni 1957 (S. 23 juni 1957, 4476) wijzigt het M.B. van 26 september 1955, genomen in uitvoering van de art. 28 en 59 van het organiek K.B. van 22 september 1955 betreffende de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

59. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het M.B. van 10 juni 1957 (S. 23 juni 1957, 4477) wijzigt het M.B. van 20 september 1956 tot vaststelling van de modaliteiten en voorwaarden van erkenning van kinesitherapeuten door het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit.

60. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het M.B. van 10 juni 1957 (S. 23 juni 1957, 4478) wijzigt het M.B. van 20 september 1956, tot vaststelling van de modaliteiten en voorwaarden van erkenning door het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit van apothekers en licentiaten in de wetenschappen, gemachtigd om laboratoriumonderzoekingen te verrichten.

61. *Arbeidsbescherming.* — Het K.B. van 5 juni 1957 (S. 24-25 juni 1957, 4510) wijzigt het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming betreffende het het laden, lossen, bouwen, herstellen en onderhouden van vaartuigen.

62. *Arbeidsbescherming.* — Het K.B. van 27 juni 1957 (S. 27 juni 1957, 4607) wijzigt het algemeen reglement betreffende de arbeidsbescherming.

63. *Zeewezen.* — Het K.B. van 6 juni 1957 (S. 27 juni 1957 4613) regelt het rustpensioen wegens leeftijds-grens der vrijwillige redders aan de Belgische kust en de vergoeding der schade veroorzaakt door ongevallen die zich tijdens de uitoefening van hun functie hebben voorgedaan.

64. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Bij de K.Bn van 20 en 25 juni (S. 28 juni 1957, 4639-4640) wordt het organiek K.B. van 22 september 1955 betreffende de ziekte- en invaliditeitsverzekering gewijzigd.

### III. Fiscaal recht

65. *Fiscaal regime van geestrijke dranken.* — Het M.B. van 5 juni 1957 (S. 8 juni 1957, 4077) wijzigt het M.B. van 6 december 1934 betreffende het fiscaal regime van alcohol en geestrijke dranken.

66. *Met het zegel gelijkgestelde taxes.* — Het K.B. van 12 juni 1957 (S. 4226, S. 15 juni 1957) wijzigt het wetboek en de algemene verordening op de met het zegel gelijkgestelde taxes.

67. *Overdrachtstaxes bij invoer.* — Bij K.B. van 25 juni 1957 (S. 30 juni 1957, 4738) wordt het K.B. van 11 maart 1953, houdende verhoging der overdrachtstaxes bij de invoer, gewijzigd.

68. *Met het zegel gelijkgestelde taxes.* — Het K.B. van 26 juni 1957 (S. 30 juni 1957, 4742) wijzigt de algemene verordening op de met het zegel gelijkgestelde taxes.

H. Boonen.

## BALIELEVEN

### Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen

#### Samenstelling van het bestuur 1957-1958

Voorzitter : Mr Willy Calewaert.

Ondervoorzitters : Mters Willy Van Nieuwenburgh en Edgard Boonen.

Secretaris : Mr Pieter Heurterre.

Penningmeester : Mr Carlo Pichler.

De plechtige openingszitting zal plaats hebben in de Assisenzaal van het Gerechtshof op 19 oktober 1957, waar Mr Andries Kinsbergen de openingsrede zal houden.

### Confraternitas Sancti Ivonis, Antwerpen

Maandag, 16 september 1957 werd, ter gelegenheid van de heropening van het gerechtelijk jaar, om elf uur 's morgens, een plechtige H. Mis opgedragen aan het Hoog-Altar van St-Jacobskerk.

Voor de eerste maal werd een officieel karakter aan deze plechtigheid verleend door de schorsing van de terechtzittingen in het Gerechtsgebouw, alsook door de aanwezigheid van de Voorzitter der Rechtbank van Eerste Aanleg en de Stahouder van de Orde der Advocaten.

Magistraten, advocaten, notarissen, pleitbezorgers, leden van de Confraternitas waren talrijk opgekomen.

E. O.

### Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent

De plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent is vastgesteld op 26 oktober aanstaande, te 15 uur.

Mr Moyaert zal de openingsrede uitspreken.

### Conferentie van de Jonge Balie te Brugge

Op 4 juli ll. had in het justitiepaleis te Brugge de verkiezing plaats van het bestuur van de Conferentie van de jonge balie te Brugge. Het bestuur voor het jaar 1957-58 is dienvolgens samengesteld als volgt :

Voorzitter : Mr Aernoudts, Elisabethlaan 86, Knokke.

Ondervoorzitter en Schatbewaarder : Mr Paul Ducheyne, Nieuwe Gentweg 39, Brugge.

Secretaris : Mr Raoul De Pauw, Weststraat 111, Blankenberge.

Leden : Mters Albert De Ketelaere, O.L.Vrouwstraat 28, Heist ; Willy Six, Sq. Pr. Stephanie 9, Oostende ; Maria Louf, Naaldenstraat 13, Brugge.

Afgevaardigde van de stagiaires : Mr Jozef Arnou, Guido Gezellelaan 39-bis, Brugge.

### Balie te Dendermonde

#### Samenstelling van de Raad der Orde voor het Gerechtelijk jaar 1957-1958

Stafhouder : Mr Georges Heyvaert, Dendermonde.

Leden van de Raad :

Mr P.M. Orban, St-Niklaas-Waas;

Mr de Clippele L., Aalst;

Mr Van Gerven Willy, St-Niklaas-Waas;

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

Mr d'Hanens G., St-Niklaas-Waas;  
 Mr De Cuyper H., Temse;  
 Mr Guy Piret, Dendermonde : Secretaris;  
 Mr de Hovre, Aalst;  
 Mr Moyersoën L., Aalst.

### Verbond der Belgische Advocaten

#### Jaarlijkse algemene vergadering te Leuven

In het slot van het verslag, verschenen in het R.W. nr 41 van 30 juni 1957, werd er melding gemaakt van het feit dat een Nederlandse confrater, tijdens de lunch in het Kasteel van Arenberg, had gemeend zich in het Frans tot de toehoorders te moeten wenden.

Om elk misverstand te voorkomen, wensen wij te doen opmerken dat deze tafelrede niet werd uitgesproken door Mr F.W. Adriaanse, lid van de Algemene Raad der Nederlandse Orde van Advocaten en vertegenwoordiger van deze Raad, maar wel door een niet-gemandateerd Nederlands advocaat.

Voor diegenen die Mr F.W. Adriaanse kennen, was het niet nodig zulks te doen opmerken. Zij weten immers dat Mr F.W. Adriaanse niet alleen een vriend van de Vlamingen is die steeds heeft blijk gegeven van een welwillend en meevoelend begrip voor de Vlaamse taalstrijd, maar dat hij bovendien heeft getoond voldoende Nationale fierheid te bezitten om zijn eigen taal te spreken, wanneer hij de eer heeft zijn Land in België te vertegenwoordigen. Zulks was nog 's avonds te voren geschied aan het officieel banket, waar hij in het Nederlands een tafelrede uitsprak.

E. O.

### Conférence du Jeune Barreau d'Anvers

De plechtige openingszitting van de Conférence du Jeune Barreau is vastgesteld op 9 november aanstaande.

## TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie nr 6. - Juni 1957 :

Wetgeving.

Algemeen fiscaal Tijdschrift : nrs 10-11 - juni-juli 1957 :

J.G. Leysen, Geschiedenis der belastingen in onze gewesten. — Het Boergondisch-Oostenrijks tijdperk (1384-1555).

Tijdschrift voor Gemeenterecht : 7e afl. - juli 1957 :

Ons met zon overgoten congres in de Ardennen op 29 en 30 juni, 1 en 2 juli 1957.

Tijdschrift van de Vrederechters : nrs 6-7 juni-juli 1957 :

J.M., Union des juges de Paix (Congrès d'Anvers). — H.V.B., Gedenkschrift. Hubert Lagae.

Politica : nr 3 - juli 1957 :

Prof. Dr. O. De Raeymaeker, Regionale accoorden en wettige zelfverdediging. — Prof. Dr F.J.H.M. Van der Ven, De collectieve arbeidsovereenkomst. — Drs F. Lehouck, Was de kazerne in de XIXe eeuw een nationale school? — Dr M. Wullaerts, Het zwitserse vestigingsbeleid. — Dr R. Dillemans, De hervorming van het belgisch huwelijksgoederenrecht. — Prof. Mr R. Victor, Prof. R. Kranenburg (1880-1956). — Prof. R. Vandeputte, De maatschappij voor Krediet aan het Kolonaat en aan de Nijverheid.

Tijdschrift voor Notarissen : nr 7 - juli 1957 :

H. Du Faux, Kan een handelsvennootschap, na het verstrijken van haar duur, ten opzichte van het registratierecht geldig worden verlengd? — Rechtspraak.

Advocatenblad : nr 6 - 15 juni 1957 :

Dr E. Guttman, De betekenis van het handschrift voor het rechtsleven. — Mr B. van Marwijk Kooy, Compensatie van proceskosten met naschrift van Mr F. Doeleman. — Mr O.A.C. Verpaalen, Academische opleiding tot de Advocatuur in Frankrijk. — Mr Th. Ph. van Raalte, Rechtsbijstand aan on- en minvermogenen. — Jhr Mr A.F. de Savornin Lohman, Op de uitkijk.

Arbitrale Rechtspraak : nr 438 - juni 1957 :

Mr P. Sanders, Jubileum Raad van Arbitrage voor de Bouwbedrijven.

nr 439 - juli 1957 :

Boekbespreking Mr W. Nolen, Handleiding voor Arbiters.

nr 440 - augustus 1957 :

Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad : afl. 27 - 13 juli 1957 :

Prof. Mr J.C. van Oven, De Dordtse vergadering der Nederlandse Juristenvereniging. — Mr J.W. Bosch, Rechtshistorisch Congres te Avesnes. — A. Witzel, De politietransactie in het Voorlopig verslag. — Mr H.J. Marius Gerlings, Onder Justitia's rokken.

afl. 28 - 17 augustus 1957 :

Mr P. Meyjes, De rechtspraak in belastingzaken. — Prof. Mr Dr G. van den Bergh, Een viervoudig staatsrechterlijk vraagstuk. — Mr J. Knottenbelt, « Primair » en « subsidiair »?

afl. 29 - 7 september 1957 :

Mr A.J.M. Kunt, De nietigheid van rechtshandelingen in het Franse en het Nederlandse Ontwerp voor een Burgerlijk Wetboek (I). — Mr F.P.J. Perquin, De redactie van art. 3 Huurwet. — Mr W.J.B. Versfelt, « Verwarring » in artikel 5 Handelsnaamwet. — Mr D.B.A. Franken, Voorwaardelijk opzet, m.o. Prof. W. Ompe.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : nr 4499 - 6 juli 1957 :

Mr A.R. Bloembergen, Onderhoudsuitkeringen en lijfrenten en het arrest van 12 oktober 1955 (IV, slot). — Mr J.H. Christiaanse, De betekenis van de nationaliteit van natuurlijke personen en lichamen voor de belastingen naar het inkomen en het vermogen (I). —

A.C. Gorren, Dagtekening van overlijden. — Mr A.G. Lubbers, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Bewijs en verjaring (II, slot).

nr 4500 - 20 juli 1957 :

J. Klein, De betekenis van artikel 167 B.W. — Mr J.H. Christiaan, De betekenis van de nationaliteit van natuurlijke personen en lichamen voor de belastingen naar het inkomen en het vermogen (II, slot). — Dr Mr D.H. Smit : Recht en taal te Hoofde, Prof. Mr B.H.D. Hermesdorf.

nr 4501 - 3 augustus 1957 :

Mr P.W. van der Ploeg, Huwelijksvoorwaarden (I). — K. Abma, Blik in de spiegel (I).

nr 4502 - 17 augustus 1957 :

Mr P.W. van der Ploeg, Huwelijksvoorwaarden (II, slot). — K. Abma, Blik in de spiegel (II, slot). — Mr P.W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Erfrecht.

nr 4503 - 31 augustus 1957 :

Prof. Mr S.N. van Opstall, Hoe houdt men oude stichtingen in het leven ? (I). — Mr J.J. Beyerman, Het notariaat een gezond beroep. — D. Botje, De opheffing van de handelingsbekwaamheid van de notaris.

**Rechtsgeleerd Magazijn Themis** : afl. 4 - 1957 :

Dr Z. Szirmai, Schets van het Sovjet-Russische Eigendomsrecht. — Mr J.B. Akkerman, De achterstallige Indische ambtenaarssalarissen.

**Nederlands Tijdschrift voor Internationaal Recht** : afl. 3 - juli 1957 :

La Rédaction. — La 74ème session de l'institut de droit international (septembre 1957, Amsterdam). — Prof. J.H.W. Verzijl, The international Court of justice. Judgments of the administrative tribunal of the I.L.O. upon complaints made against the U.N.E.S.C.O. — Marc Paschoud, Le projet de convention de La Haye sur la loi applicable au transfert de la propriété en cas de vente à caractère international d'objets mobiliers corporels. — A. Broches and Shirley Boskey, Theory and practice of treaty registration. — Prof. Jhr Mr W.J.M. van Eysinga, Verminderde belangstelling der studenten voor het Volkenrecht.

**Journal des Tribunaux** : n° 4158 - 7 juillet 1957 :

Léon Van Brabant, Les sociétés commerciales (1945-1956). — Jurisprudence.

n° 4159 - 14 juillet 1957 :

André Minet, Principes de l'assurance automobile obligatoire et droits des tiers lésés. — Jurisprudence.

**Journal des Tribunaux d'Outre-Mer** : n° 85 - 15 juillet 1957 :

Paul Orban, De la réparation des maladies professionnelles des non-indigènes. — Jurisprudence.

n° 86 - 15 août 1957 :

Louis Grognaard, La taxe exceptionnelle de conjoncture et les entreprises coloniales. — Paul Orban, De la réparation des maladies professionnelles des non-indigènes.

**Jurisprudence du Port d'Anvers** : vol. 5 et 6 - 1957 :

Rechtspraak.

**Revue Critique de Jurisprudence Belge** : 2me trimestre 1957 :

Jacques Heenen, Note. La responsabilité du transporteur maritime et la notion de force majeure. — Jan Ronse, Note. La notion du dommage : lésion d'intérêt. — André De Bersaques, Note. Le caractère subsidiaire de l'« actio de in rem verso ». — Claude Renard, Examen de jurisprudence (1952 à 1955). Personnes et Biens (suite).

**Revue de Droit Familial** : nr 2 - 1957 :

Alex Pasquier, Effets du Divorce aux Etats-Unis et réformes proposées.

**Revue de Droit Intellectuel. L'ingénieur-conseil** : nos 4-5 - avril-mai 1957 :

A. Lourié, De la recherche des critères subjectifs de la brevetabilité et de la notion de « niveau inventif » en droit français.

nos 6-7 - juin-juillet 1957 :

Alain Casalonga, L'évolution de la notion d'effort créateur dans la jurisprudence française.

**Revue pratique du Notariat Belge** : juin 1957 :

Etienne Cerexhe, Le sort des œuvres picturales dans le régime de la communauté légale.

juillet 1957 :

Jean-Emile De Simpel, Cahier des charges de la licitation.

août 1957 :

A. Le Hon, Legs rémunératoire excessif. — Diamant de l'exécuteur testamentaire. — Libéralité ou paiement. — Bien propre ou commun.

**Recueil général de l'enregistrement et du Notariat** : août 1957 :

L. Barette, Les libéralités entre concubins.

septembre 1957 :

Projet de loi modifiant le Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe, le Code des droits de succession et le Code des droits de timbre.

**Recueil Dalloz de doctrine de jurisprudence et de législation** : 26e cahier - 6 juillet 1957 :

Marcel Bouché, Tableau de la jurisprudence en matière de baux ruraux.

27e cahier - 13 juillet 1957 :

J. Andrieux, Le recours des caisses de sécurité sociale contre le tiers responsable d'un accident du travail. — Tableau de la jurisprudence de la Cour de cassation.

28 cahier - 20 juillet 1957 :

Pierre Huguet, Chronique législative (11-26 mars 1957).

29e cahier - 31 août 1957 :

George Brière de l'Isle, De la notion de contrat successif.

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

Rechtskundig Weekblad